

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosé & sedulo collecta, Sanctorum Patrum,
variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et
Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ
Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas
Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de
Coloniae Agrippinae, 1689

In Feriam Quartam Cinerum.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56333)

FERIA QVARTA

CINERVM.

CONCIO I.

DE IEIUNIO

Cum Fejunatis nolite fieri sicut Hypocritæ tristes.

Matth. 6.

UEMADMODUM Conscientia & Zelus Gloriæ Dei, conjunctus, cum suæ propriæ contemptu, exigit ab iis omnibus qui verbum Dei pertractant, ut eligant sermones potius utiles quàm curiosos, ac fructuosos magis, quam iucundos: Ita tempus in quo versamur, luctus, lacrymarum, & pœnitentiæ, adigunt me ad sermonis formam, quæ huic tempestati conveniens, & similis sit. Quî enim consentaneum foret, videndo Ecclesiam universam in luctu, Christianos omnes in pœnitentiæ statu, atq; insolentissimos quosq; continere se intra

modestiam, vobis à me induci curiositatem in sermonibus, meisque in verbis ornatum? an decorum esset locutionem illinere fuce & pigmentis orationemque studiosius elaboratam afferre? ad suadendum vobis obtegere capita vestra cineribus, capillos commiscere pulvere, saccoque vos & cilicio induere. Quid enim verò fieri solet hodie in Ecclesia? quænam in ea vox personat? quis apparatus videtur? Edicuntur jeunia, lacrymæ, ac pœnitentia. Templum omniperfonat hisce verbis Ioelis Prophetæ cap. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jeiunio & fletu, & plâctu, & scindite corda vestra, & nō vestimēta vestra.* Ad quæ porrò nō pertinēt verba quæ

A

le-

lo quuntur? *Canite tubā in Sion, sanctificate jejunium, vocate eorum, congregate populum, sanctificate Ecclesiam, condunate senes, congregate parvulos & sugentes ubera: Egredietur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo: inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes Ministri Domini.* Equis minimè vocatur ad pœnitentiam, quandoquidem non excipiuntur senes, parvuli, & qui ubera etiam exugunt, nec adolescentiores puellæ, nec matrimonio novissimè attriti, neque tota Sacerdotum sanctitas. Injicitur cinis in mortalium omnium capita, non parcendo coronæ Regum, Imperatorum diademati, & summorum pontificum tiaræ: vestitus omnes sunt lugubres; ornamentis suis parietes exut; conteguntur imagines & statuæ; luctuosa templorum facies omni apparatu nudata, austerum nobis victum, dolorem ac pœnitentiam prædicat. Nimirum sancta quadragesimæ tempestas nihil aliud est nisi profunda meditatio vel potius representatio passionis Domini Jesu Crucifixi: de qua sermo ille omnium optimus sit, qui minimè omnium curiosus neque exquisitus est. Cōcedite igitur, ut ad tēpus me accommodans, in hoc sermone nihil afferam curiositatis, ac plurimum voluntatis & studij ad usus vestros, sicut & ipse magnum salutis vestræ desiderium à vobis postulo. Quod ad efficientiam fructumque; attrinet, ego attendens id Apostoli 1. Cor. 9. *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus,* nihil aut industriæ meæ, labori aut bonæ affectioni vestræ confidens, integrum illum expecto ab misericordia Dei, ad quam Beatissimæ Virginis interpositu recurro.

A V E M A R I A.

Sentio me in ipso dicendi principio coa-

ctum anxiam animi mei fluctuationem vobis profiteri. Quod nempe dubitem, utrum hoc sanctæ Quadragesimæ ingressu gaudere ac oblectari debeam, aut affligi & dolere. Quam quidem dubitatione liberari nequeo, nisi apud vosmetipsos, qui alios huius controversiæ iudices habere non possim nisi vos, cum vestrum hinc negotium agatur, ad vosque res tota spectet. Credet forsan aliquis, eum qui me sollicitat, animi æstum proficisci ab argumentorum differentia, quæ nobis hodie Ecclesia proponit. Quis enim homo, ita præsidens & obfirmatus est, si quid paululum sensus habeat, ut non terreatur modò, sed percellatur animo, sic tanquam tonitruum fulminisque ictu, terrificis hisce verbis prostratus? *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem revertaris.* Aliud verò Servatoris nostri præceptum mihi lætitiæ imperat, eamque vult me impreltam fronti præferre, usque adeo, ut me ipsum perfundam unguentis, si necessarium id fuerit, ad omnes mœstitiæ nubeculas è vultu meo delendas. *cum jejunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava.*

Ea tamen difficultas non mihi peculiaris est, sed cum cæteris omnibus communis, neque admodum difficile est illa me allevari, dicendo.

1. Minimè tristitiam absolute prohiberi à Servatore, sed fictam vanamque mœroris speciem, neque etiam dicitur, ne sitis tristes, ac *nolite fieri sicut hypocrite tristes.* 2. Tum ab Ecclesia in ceremonia Cinerum, tum ab Servatore in Evangelio juberi nobis pœnitentiam ac proinde tristitiam: Non ideo quia pœnitentia nobis agenda est, sed ob pœnitentiæ causam, quæ peccata nostra sunt:

sunt: quamobrem, sicut usu pœnitentiæ lætari debemus, sic oportet nos mœrere ab causa, quæ nobis illius est; quandoquidem in culparum nostrarum dolore consistit, est quo lequitur, ut dolor lætitiâ in nobis procreet, ac debeamus utrumque simul copulare, quemadmodum Sævator mundi nobis præcipit, ut jejunando lavemus faciem, caputque ad gaudii signum & testificationem ungamus: Quo sensu usurpo Apostoli sancti Pauli verba. 2. ad Corinth. cap. 7. *Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiâ in salutem stabilem operatur: sicut autem tristitia mœrorem operatur.* Verum difficultas in quam incutro, meique animi anxietas propria mihi & peculiaris est, me nequaquam ut privatum quem unum spectando, qui quidem instar cæterorum sustineam sensus aliis omnibus communes, ac sicut hominem publicum propter munus officiumque mihi mandatum. Quia porro vos suppeditatis mihi causam utriusque sensus, ad tribunal vestrum me sulto, expectoque à vobis sententiam, quæ debeat me, aut lætitiâ complere, aut adigere ad sanctum hocce Quadragesimæ tempus, in mœstitia atque animi afflictione traducendum. Exordior ab causis gaudii & oblectationis, quam accepturum me spero, nisi invidetis mihi vobisque metipsis hoc sælicitatis genus, atque ausim dicere, si quod æquum est, mihi præstatis.

1. Ecce finem vitæ licentioris, crapularum & helluationis. Atque ad id bene animo comprehendendum, ponite vobis ob oculos deformem mœstamque imaginem

maximæ Christianismi partis, superioribus proxime diebus licentiæ, ac solutioris vitæ diebus reprobatis & execrabilibus, propterea quod consecrati sunt intemperantiæ, ebrietati, luxui, & sensuum lenociniis: modestissimi quique, & continentissimi verecundiam abjiciunt, ac moderationem: neque propemodum quisquam est, quin existimet libertatem dissoluti vitæ licitam diebus illis vel tolerabilem esse. Commodius eam vobis exhibere non possum quam figura Israëlitici populi ad Idololatriam ante vitulum aureum projecti, Exodi 32. *Surgentesque mane obtulerunt holocausta & hostias pacificas, & sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* Itaque si præterita tempestas fuit vituli aurei excitatio, & idololatria, Nunc est vitulorum compinutio. *Arripiensque, Moyses, vitulum quem fecerant, combussit, & contrivis usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israel:* Est etiam ultro facta à Levitis, qui ex Idololatriis ad viginti tria millia interemerunt: quibus ait Moyses. *Consecratis manus vestras hodie Domino, unusquisque in fratre suo, & infra se suo, ut detur vobis benedictio:* Si fuit ingens gulæ tempestas, & quasi vitiorum jactatio, juxta illud Osee 4. *Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Certè his diebus ex tanta vitiorum jactatione, temperantiæ, atque omnis sanctitatis portum subimus: Unde Chrysost. homil. 1. in Genes. jejuni-um appellat animarum nostrarum portum post tempestatem, ac procellam ebrietatis. Denique si antea fuit imperium, atque tyrannis Dæmonis, nunc est libertas, & liberatio, & servitus justitiæ, ut loquitur Apostolus. Præterea enim finem accipiunt:

mutatio est vestis, & mensæ; mutatio morum, & consuetudinis, lachrimæ adhibentur pro risu, oratio pro ludo: solitudo pro congressu, concio pro chorea, abstinentia pro helluatione, jejunium pro conviviis, modestia pro vestium lautitia, eleemosinæ pro infans sumptibus, continentia pro libertate, humilitas pro superbia. 3. Reg. cap. 21. *Nonne vidisti humilitatem Achab. coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus:* Quia nimirum, ut ait Scriptura, cum audisset Achab sermones istos (Eliæ,) scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite: Ita facta mortis comminatione per illa verba: *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris:* Christianus populus vestem mutat, cinerem vertici imponit, jejunat, & humiliatur; Deus præ gaudio id suis prophetis annuntiat, ut ipsos quoque eo spectaculo oblectet. *Nonne vidisti humiliatum Achab coram me?* Quod si vel unus peccatoris pœnitentia universos Angelos oblectat; quanto magis ex his diebus putatis nos ingentem lætitiâ percipere, cum omnes peccatores videmus redigi ad pœnitentiam: Et hæc est meæ lætitiæ causa.

Sumo atque edilco alteram ab S. Joanne Chrystostomo in una ad Genesin homilia, ubi nominat Quadragesimam, Spiritale animarum ver, & fidissimam tranquillitatem animorum: Hoc est, Auditores sicut veris adventus exornat itauratque universi faciem, quæ infuscata fuerat & deformata hyemis asperitate, ita Christianis non revirescit, plerumque recipit splendorem in eunte Quadragesima. Jucundum quidem (inquit magnus ille vir) nautis est ver, jucundum quoque est agricolis, sed neque

nautis, neque agricolis ita jucundum est veris tempus, ut his qui philosophari volunt, jucundi sunt jejuniorum dies, spiritale animorum ver & fidissima tranquillitas animorum, Quod enim agricola in vere jucundum invenit, illud est, quod videat terram ornari vestirique floribus, frondescere arbores & totam pene naturam iterum quodammodo renasci: illud est quod naturas exhilarat, quod eo tempore Oceanus comprimit fluctus, tempestates sedat; navarchi leges admittit, & liberum navigio transitum præbet. Nobis autem (pergit Chrystost.) jucundum est jejuniorum ver: quod tunc non undarum sed cogitationum & concupiscentiarum carnis fluctus ac turbines mitigantur, & coronæ nobis non florum sed spiritualium gratiarum parantur. Sic enim scriptum est: *ut ornamentum gratiæ accipias coronam, Eccli. 32.* Quia igitur nobis quietum & tranquillitatis tempus advenit, etiam nos deducamus in mare doctrinæ navigium, & dicendi vela pandamus; si tamen tranquillus & tutus est aurium vestrarum portus, in quo verbi Dei navis absque metu naufragio collocetur. Ex quibus sancti illius viri plane aureis verbis, colligo luculentam gaudii occasionem esse mihi, videte vos advenisse ad spirituale animæ ver: Nam quemadmodum naturali & consueto tempestatum vere, universa orbis facies mutatur, exiitque tanquam lugubri veste, ut hilaritatis toga mille distincta floribus tegatur, cœlam amœnius apparet, sol luminosior, clarior luna, stellæ splendidiores, aër odoramentis perfusus, mare æquè cœruleum complanatumque ac cœlum, terra sexcentis picta coloribus, arbores animantesque denuo revocantur ad vitam,

natu

natura omnis in bonum & integrum statum restituta; sic eo sanctæ Quadragesimæ tempore uniuersa renouatur Ecclesia, merita reuertunt, virtus reflorescit, ad homines reuertitur sanctitas: Quid dicam? sicut ver pulcherrima est uniuersæ facies, ita Quadragesimam longe optimam esse anni tempestiuitatem. Chrylost. homil. 1. in Genes. Hæ enim feriæ sunt, ubi animarum salus, ubi pax, & concordia est, ubi omnis huius vitæ apparatus abigitur: ubi clamor & tumultus, & coquorum discursus, & pecudum mactationes è medio tolluntur, quies verò omnis & tranquillitas, & charitas, & gaudium, & pax, & unitas, & innumera bona pro illis in usu sunt. Et S. Basil. homil. 1. de Ieiunio. Nullum animal deplorat mortem; nusquam sanguis, nusquam sententia ab inexorabili ventre aduersus animantia pronuntiata: cessat machæra coquorum, mensa contenta est sponte nascentibus: Sabbathum Judæis erat traditum, *ut quiescat* (inquit) *umentum tuum, & famulus tuus.* Sit Ieiunium famulis requies à perpetuis laboribus, qui tibi per totum annum interuiunt: dato respirationem coquo tuo, da orium mensarum apparitori, quiescat manus prociatoris, sit aliquando respiratio variorum belliariorum ac cupediarum architecto, conquiescat tandem ipsa domus ab infinitis tumultibus, à fumo, à nidore, ab his qui sursum, & deorsum cursitant, ac ventri velut imperiosæ dominæ ministrant. Hinc Chrylost. homil. 2. in Gen. comparat Quadragesimam civitati bene moratæ, & compositæ matronæ.

3. Tempus aduenit pœnitentiæ & satisfactionis, nam rectè, dixit Tertull. lib. de Ieiuniis cap. 7. Semper inedia mœroris se-

quela est, sicut lætitiæ accessio faginæ. Basil. homil. 1. de Ieiunio. Pœnitentia sine Ieiunio otiosa & infrugifera est. Itaque mihi venit in mentem dicere cum Apostolo 2. Cor. 7. *Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam.* Nunc ego Angelorum tripudio gaudeo, non jam super uno peccatore pœnitentiam agente, sed super innumeris pœnitentibus: Quam enim mihi iucundum est videre superbam humiliatum, ebriosum sitire, gulosum esurire, luxuriosum continere, vagum quiescere, & in omnibus fere mutatos mores: sed hinc etiam existit communis omnibus lætitiæ seges, quod nunc sit pœnitentiæ tempus: Nam tantum abest ut hæc vox horrorem incutere debeat, ut nihil mitius, nihil blandius auribus nostris insonare possit. Vis videre? Cur Christi prædicatio vocata est Evangelium, nisi ab optimo nuncio? quis autem ille bonus nuncius nisi promissio reconciliationis, & prædicatio pœnitentiæ? cum enim audis adesse pœnitentiæ tempus, idem est ac si audires propitiationem adesse peccatorum, neque enim ulla sit remissio peccatorum sine pœnitentia: Ita scriptura, ut indicet Esau non esse receptum, ita loquitur. *Et non inuenit pœnitentiæ locum, etiam si cum lacrymis requisisset eam:* Veniat in mentem insignis illius lætitiæ qua Judæi olim defundebantur adueniente anno Jupitæ: quo quisque damna præterita reparabat, & redibat ad suam possessionem, uti scribitur Læuitici 25. *Numerabis tibi septem, hebdomadas annorum, id est, septus septies, qui simul faciunt annos 49. & clanges buccina mense septimo, decima die mēsis, propitiationis tēpore in uniuersa terra vestra, sanctificabisq; annū quinquagesimū, & vocabis remissionem cunctis habitato-*

ribus terra tua, ipse enim est iubilus; Revertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque redeat ad familiam pristinam: quia iubilus est & quinquagesimus annus. Eodem modo indictio Quadragesimæ est indictio Jubilæi & remissionis: Nemini enim Deus poenitentiam inspirat, nisi cui veniam dare intendit. Novæ igitur fiunt tabulæ, vetera debita sciuntur, vetus chyrographum cruci affigitur, & modica solutione jejunii ingentia nomina dissolvuntur, quod non fit æternâ siti & fame.

4. Ne longius abeam, & diutius dissiulem, tempus est jejunii. Quod cum dico, bonorum omnium fontem nomino, vel, ut cum D. Chrysoft. homil. 1. in Genes. loquar bonorum omnium matrem, & pudicitia aliarumque virtutum omnium magistratam: enim verò (Inquit) sicut crapula humano generi innumerorum malorum causa est, & adductrix, ita etiam jejunium ventrisque neglectus omnium nobis bonorum semper causa fuit. Ac ne putes id gratis dictum fuisse,

Probatur 1. Quia hoc omnium primo mandato Deus hominem statim ab initio conditionis præmunivit. Ex omni ligno Paradisi comede: de ligno autem scientia boni, & maline comedas: nam dicere, inquit Chrysoftomus homilia 1. in Genes. Hoc comede, hoc ne comedas, Jejunii figura erat. Vel, ut ait Tertulianus lib. de Jejun. cap. 9. Exceptio eduliorum quorundam portionale jejunium est: Itaque Basil. or. 1. de jejun. Jejunium non recens inventum est, sed pretiosus thesaurus, à majoribus repositus & traditus: quidquid vetustate præcellit, idem venerabile est: reverere igitur civium canitiem: Tam vetus est, ut simul cum homine condito cæperit: In paradiso

præscriptum est: primum illud præceptum accepit Adam, ne de ligno scientiæ boni, & mali ederet: hoc autem verbum, Non edetis, Jejunii & abstinentiæ lex est, &c. Quin & ipsa quondam in Paradiso vita jejunii simulacrum est, non ob id modo, quod homo Angelorum vita vivens, dum paucissimis contentus est, similitudinem cum illis assequitur, verum etiam quod quæcumque post hominum cogitatio commenta est, ea nondum erant excogitata in Paradiso degentibus: nondum vini potatio, nondum pecudum mactatio, non alia quæcumque perturbant mentem humanam. Hoc autem jejunii mandatum idcirco dedit Deus initio, quoniam (inquit Chrysoft.) Hoc remedio ad animæ salutem nullum haberet opus: quod quia non servavit Adamus, salutem, ait Tertullianus, cap. 3. gulâ vendidit: manducavit denique & perit, salvus alioquin, si uni arbutulæ jejunare maluisset. Hinc Deus in omni lege hominibus semper aliquod indixit jejunium. In primordio enim, si Tertulliano credimus cap. 3. herbidum solummodo, & arboreum homini pabulum addixit: permitta fere omnia Noë: prohibitus tamen esus sanguinis. Deinde populo per leges astricto, plurima ademit quasi immunda: quò (inquit) facilius aliquando jejunia toleraret homo, perpetuâ in quibusdam abstinentiâ usus.

Probatur 2. Quia gulam omnium malorum fontem, ut loquitur Chrysoft. extinguit: Nam ex gulâ lapsus totius naturæ, ingressus mortis in mundum, destructio Sodomæ: ait enim Ezechiel. cap. 16. Ecce hæc fuit iniquitas Sodoma, superbia, saturitas panis, & abundantia &c. Origo idololatriæ in populo Israël, juxta illud, Exo 32. & sedit populus

populus manducare, bibere, & surrexerunt ludere. Causa rebellionis in Deum & oblivionis ejusdem Deuteronom. 32. *in crassatus est dilectus, & recalcitravit, in crassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo*: Causa fuit reprobationis Esau, Chrysof. homil. 7. de Jejunio. Utinam Esau jejunasset, & non vendidisset primogenita: sed cibo minor factus, naturæ privilegium pro lentibus vendidit. Gulam autem jejunium extinguit: propterea idem gulam appellat morbum, Quadragesimam autem, animarum nostrarum remedium: Et Tertull. c. 7. de Jejun. ita loquitur: Teneo igitur à primordiis homicidam gulam, tormentis atque suppliciis inedia puniendam: etiamsi Deus nulla jeunia præcipisset, ostendens tamen unde sit occisus Adam, mihi reliquerat intelligenda remedia offensæ, qui offensam demonstrarat: quæ verba supra dictis omnibus applicare possunt.

Probatur 3. Ea est hujus sæculi corruptela, ut libido omnia teneat ac depopuletur, unde ferè qui libidinem extinxerit, communissimum malum sustulerit: Id vero maxime efficit abstinencia atque jejunium: nam ut ait Tertull. lib. de Jejun. cap. 1. Monstrum haberetur libido sine gula, spectata corpus, & una regio est; denique pro dispositione membrorum, ordo vitiorum: Nam appendices ejus, scilicet gula (Cap. 17.) lascivia atque luxuria, Basil. homil. 1. de Jejunio. An ignoras quod perinde atque in acie hinc atque hinc instructa ad conflictum, qui alteri parti fert suppetias, facit ut altera vincatur, ita qui carni sese adjungit, expugnat spiritum, & qui stat à spiritu, carnem in servitutem redigit, hæc enim sibi invicem adverlantur, proinde si

cupis mentem reddere validam, fac carnem domes jejunio: Unde Apostolus: *Cum infirmor, tunc potens sum*. Rationem hujus successus indicat S. Chrysof. homil. 72. ad populum Antioch. Quia cibus lascivit caro, & fit petulans, propterea (inquit) ciborum jejunium susceptum est, ut carnis imperium coërceat, & equum nobis facilem reddat.

4. Probatur. Quia jejunium generale est bonorum omnium instrumentum, & opportunum ad omnia. Veteris legis radix (ait Chrysof. homil. 1. de Jejun.) à ieiunio capit, nam Moyses post 40. dierum jejunium legis tabulas accepit, quas deinde visà populi intemperantiâ perfregit, absurdum esse censens, inquit idem Homil. 1. in Genes. ebrium, & prævaricatorem populum leges à Domino conditas accipere. Sed iterum ieiunat Moyses, (inquit serm. 1. de Jejunio) qui non peccarat, & ignoscitur peccatoribus peccatum, aliaque dantur tabulæ: diceres ieiunium esse totius legis observationem: per gulæ vero intemperantiâ leges omnes perfringi: Audi Basil. homil. 1. de jejunio. In summo monte ieiunium, legem impetravit: In imo vero montis luxus, & ingluvies ad idololatriam dementavit; sedit enim populus ut ederet ac biberet, & surrexit ad ludendum. Quod famulus 40. dies ieiunus assidue versans cum Deo, deprecansque confecerat, id unica temulentia reddidit irritum infrugiferumque: Nam tabulas quas ieiunium impetrarat, conscriptas digito Dei, ebrietas comminuit, dum propheta iudicat indignum, si populus ebrius legem acciperet à Deo. Pergamus ulterius: Tot dierum ieiunium, ait Chrysof. homil. 1. in Genes. & magnus Elias egit, & fugata mor-

istyrannide, & curru igneo in cœlum rap-
 ptus, etiam in hanc usque diem, mortem
 non est expertus: Idem, post ieiunium, &
 speluncæ latebras, familiari Dei congressu
 exceptus est. *Quid hic agis Elia?* Tertull.
 cap. 7. Multo amicitior ista vox, quam *Adam*
ubi es? ista enim pasto homini minabatur,
 illa ieiunio blandiebatur. Hoc ieiunio (in-
 quit) Chrysof. & Ninivitæ usi sententiam
 Domini revocarunt, efficientes ut tami-
 nenta, quam homines, illud susciperent,
 atque ita ad elementiam Dominum uni-
 versorum provocarent: hoc ieiunium Ter-
 tull. de ieiun. cap. 12. appellat Niniviticum
 iustitium. Vir quoque desideriorum, per-
 acto multorum dierum ieiunio admiran-
 dam illam visionem nactus est, & leonum
 furorem compefcuit, & in ovium mansue-
 tudinem vertit, non naturam commutans,
 sed feritate manente, appetitum mutatum
 cohibens, itaque à ieiunante ieiunium di-
 dicerunt, & Daniele non attigerunt.
 Neque enim, ut ait Basil. homil. 1. de Iei-
 unio, Leones dentes in illum impingere va-
 luerunt, perinde quasi è lapide, aut ferro,
 aut aliâ quâpiam rigidiore materiâ con-
 cretus fuisset adeo, quemadmodum tinctu-
 râ ferrum indurescit, ieiunium pii viri cor-
 pus duraverat, ac leonibus insuperabile red-
 diderat: neque enim adversus sanctum os ap-
 peruerunt. Anna sterilis (ait Tertull. cap. 7.)
 impetravit facile à Deo, inanem cibo ven-
 trem filio impleri, & quidem Sameas Pro-
 pheta, sic enim Tertullianus eum vocat ho-
 minem Dei, qui, uti dicitur 3. Reg. cap. 13.
 prophetavit exitum Idololatriæ à Rege Iero-
 boam introductæ, per manum Regis arefa-
 ctam, & statim restitutam; post altare divi-
 tum, post recusatam cibum regium, ob ira-

peratum ipsi à Deo ieiunium, ne in impio-
 rum terra cibum sumeret, cum ab e mentito
 propheta deceptus. cibum sumpisset, secun-
 dum verbum Dei ibidem factum super men-
 sam, paterno sepulchro privatus est: in via
 enim à Leone occisus est, intacta asina
 qua vectus fuerat, neque occisi corpore de-
 vorato: ut enim prophetam Leo interemit
 (ait Chrysof. serm. 1. de Ieiunio) ita usus est
 pro delitiis ieiunio, abstinens à devoratio-
 ne eius, qui non obedierat. Et videre licebat il-
 lic triplicia miracula. Jacebat propheta de-
 clarans inobedientiam: astabat asina, neque
 leonis naturam timens, neque recedens, ne-
 que aliquid à Leone patiens, ut clarum esset,
 non propter explendum ventrem, accessisse
 leonem, sed quia ieiunium non servarat ille,
 cui præceptum erat. An non Judith iei-
 unio Holophernem devicit? Anon Judæo-
 rum adversarium Mardocheus? Ezechias ex-
 ercitus Senacherib? Tres pueri Caldæo-
 rum fornacem? In limine Evangelii, ut cum
 Tertull. loquar, Anna Prophetis, filia Pha-
 nuëlis ieiuniorum merito Christum agnos-
 cere meruit, ac multa de eo prædicare? Jo-
 anes Baptista neque bibens, neque mandu-
 cans, Angelus habitus est? Sed ut verbis
 Chrysofomi utar. Quid circa servos ulterius
 versor? Etenim possemus & aliis plurimos
 commemorare, & inveteri, & in novo Te-
 stamento per ieiunium probatos. Verum
 operæ pretium est, ut ad communem do-
 minum veniamus. Nam ut ait Tertul. cap.
 8. lib. de Ieiun. Ipse Dominus baptisma
 suum, & in suo, omnium ieiuniis dedica-
 vit. Præstituit exinde ieiuniis legem, sine
 tristitia transigendis: cui enim ille, quod
 salutare? docuit etiam adversus diriora
 da-

dæmonia jejunii præliandum, Quid enim mirum si eadem operatione, spiritus iniquus educitur, quæ sanctus inducitur. Ex quibus satis intelligis jejunium esse idoneum in manu Dei instrumentum, quo nobis bona omnia conferat. Eodem quoque modo, & nos ad omnia uti possumus. Quid familiarius oratione? ad illam necessarius est alacris, & à terra subnexus animus; utrumque præstat jejunium: Audi Chrysof. Homil. 1. in Genes. jejunium, animæ nostræ alimentum est, ut sicut corporalis iste cibus impinguat corpus, ita & jejunium animam habiliorem efficit, & valentior, leves ei pennas producit, ut in sublime feratur, & quemadmodum leviores naves, maria velocius transeunt, contra multis oneribus gravatæ submerguntur, unde in tempestate exonerandæ sunt; Ita jejunium quidem leviores reddens mentem efficit, ut facilius huius vitæ pelagus transmittat. Eodem sensu dixit Tertull. cap. 6. aptiorem esse animum divinis rebus tractandis in Virgine adhuc familiarivâ: rationem subdit. Quotusquisque enim meminerit religionis, occupatis memoriæ locis, impeditis sapientiæ membris; nemo ita ut decet, ita ut par est, ita ut utile est, recordabitur Dei in eo tempore quo ipsum sibi hominem excidere solemne est. Omnem disciplinam, victus aut occidit, aut vulnerat: è contra jejunium ex Chryf. homil. 1. de Jejun. Angelorum imitatio est, contemptus præsentium, schola precum, alimonia animæ, frænum oris. Et mitigat concupiscentias, sciunt qui jejunant; & mitigat voluptates, sciunt qui tentantur; mollit futorem, compescit iram, sedat fluctus naturæ; excitat rationem, claram facit animam, allevat carnem, fugat fœdas intem-

perantias nocturnas, liberat ab ebrietate, &c. Quæ omnia orationem plurimum juvant.

Jam quid difficilius, quid excelsius Martyrio? illud autem leve efficit jejunium, & nos ad illud præparat, 1. enim discimus ferre inedia. 2. materiam subducimus tormentis: Audi Tertull. cap. 12. carcer edificendus, fames ac sitis exercendæ, & tam inediæ, quam anxii victus tolerantia usurpanda, ut in carcerem talis introëat Christianus, qualis inde prodisset, non pœnam illic passurus, sed disciplinam, nec sæculi tormenta, sed sua officia, eoque fidentior processurus ad certamen è custodiâ, abusus nihil habens carnis, sic ut nec habeant tormenta materiam, cum solâ & aridâ sit cute loricatorus, & contra ungulas corneus, præmissio iam sanguinis succo, tanquam animæ impedimentis, properante iam & ipsâ quæ iam sæpè jejunans mortem de proximo norit. Denique tum ad præterita, tum ad præsentia, tum ad futura sese extendit jejunii utilitas. Unde Chrysof. serm. 1. de jejunio ita hortatur. Jeiuna quia peccastis: jeiuna ut non pecces: jeiuna ut accipias, jeiuna ut & permaneant quæ accepisti. Atque ut intelligas hæc bona omnibus esse communia, ita loquitur Homil. 2. in Genes. Jejunium est animarum nostrarum tranquillitas, senum decor, adolescentum pædagogus, continentium Magister: quod omnem ætatem & senium, quasi diademate quodam ornat. Nusquam hodie tumultus, vel clamor, vel carnum coctiones, vel coquorum discursus, sed omnia illa abierunt: & imitatur hæc civitas honestam quandam continentem, & sobriam matrem familias. An non igitur mihi magna lætitiæ occasio oborta est, cum jejunii tempus ad-

esse sciam, ex quo in nos quasi è fonte, tot bona proficiscuntur.

5. Causa est, Quod sit bonorum operum tempestivitas, omnium virtutum exercendarum pietatis, orationis, modestiæ, temperantiæ, mansuetudinis, mortificationis & aliarum. Num. 1. ut dixit S. Chrysof. homil. 72. ad pop. Antioch. Jeunantem decet esse correptum, mitem, humilem, presentis vitæ gloriam despicientem; sicut cibos aspernatus est, sic & inanem gloriam floccipendat, oportet: alioquin ut ait Nyssen. orat. 1. de pauper. aman. Quid confert ieiunium corporis, nisi mens pura mundaque sit? Nihil enim profit currum validum, ac strenuis quadrigis instructum esse, si auriga insaniat. Nulla erit benè fabricatæ navis utilitas, si ebrius sit ipse gubernator. Ieiunium virtutis fundamentum est: quemadmodum autem navium carinæ, & fundamenta domus, licet ingentia subicias, inutilia vanaque sunt, nisi reliquas item partes peritè & scienter exædificaveris, sic istius abstinentiæ nullum erit emolumentum, nisi aliæ iustitiæ partes accesserint.

2. Quia tempus est actionum misericordiæ, consolari affictos, ægrotos, detentos in carcere, largius eleemosynas distribuere. Hinc enim ex parte jejunamus, ut plus habeamus quod tribuamus: Nō enim ait Chrysof. serm. 1. de Jeunio: negotiatio jeiunium est, ut lucrum faciamus non edendo, sed ut quod manducaturus eras, pauper pro te comedat, fiatque tibi duplex bonum, tum quod jeunas, tum quod alius non esurit. Idem eleganter expressit Gregor. Nyss. orat. 1. de Paup. amanda. Quod ventri subtrahis, tribue esurienti, exæquet omnia justus Dei timor, duas inter se con-

trarias affectiones, tuam videlicet, satietatem, & fratris famem, modestâ continentiam tempera atque moderare, sic enim faciunt & medici: alios exinaniant, alios replent ut accessione, decessioneque uniuscuiusque sanitas conservetur.

3. Quia id ita fieri nemo insolitum putat, quoniam tempus id exigit: immò contrarium in admiratione est, & in aliquo scandalo: quæ res non levis est momenti: sublatum enim est benè agendi maximum atque difficillimum impedimentum; quid vulgus dicet, quid ab hominibus dicetur, quod plurimos solet retinere.

6. Causa est. Quòd sit tempus concionum, verbique divini, quod quidem efficit, ut Quadragesimam plura æstimem eo ipso, quam ratione jeiunii: hoc enim unicum ferè remedium iam nobis relictum est, in tam corruptis, & profligatis moribus, quo si Deus nos privaret, nobiscum peius ageretur quam si pane corporeo nos privaret, juxta illud Prophetæ Amos cap. 8. *Et ecce dies veniunt dicit Dominus, & emittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aqua, sed audire verbi Domini. Et commovebuntur à mari usque ad mare, & ab Aquilone usque ad orientem, circumibunt quærentes verbum Domini, & non invenient. In illa die deficient Virgines pulchra, & adulescentes in siti:* Quia ex B. Hieronymo, quando doctrina non fuerit in Ecclesiis, necesse est, perire pudicitiam, castitatem mori, omnes obire virtutes quia non comederunt Verbum Domini: unde ferè in Quadragesimâ omnia instaurantur in melius, verbo Dei peccatores percellente: Quam multi auditis concionibus, à peccatis discesserunt, illisq; inveteratis quam multi iniurias condonarunt, vanitatem sæculi agnoverunt, alii vero

diver-

diversis moribus à Deo percussis sunt? unde illi graviter sese opponunt gratia Dei, qui Conciones deserunt, aut non adeunt, cum Deus ordinario illo utatur instrumento, ut multa nobis persuadeat.

7. Causa est. Quia hoc unico tempore Christiani esse Christiani videntur; cum parùm admodum alio tempore Christianum inter atque Ethnicum quoad mores intersit. Per Quadragesimam ille præ se fert rerum omnium contemptionem, modestiam, temperantiam, mansuetudinem, misericordiam, condonationem injuriarum, abstinentiam à pravis operibus, cinerem in capite, in humeris cilicium, austeriorem victum jejunium, orationem, eleemosynam, crebritatem confessionis melius quàm alias peracta, sacram communionem cum apparatu multo, continentiam in matrimonio, temperationem à vitiis; amotionem ludi, risus, choreæ, comestationis & convivii, mortificationem, absolutissimam cum Crucifixo similitudinem in demissione animi, humilitate, mansuetudine, abdicatione, patientiâ, toleratione, cruciatibus, flagellis: in sici, aceto, felle, in cruciatione manuum, ad licentiam actionum arcendam, pedum, ad abstinendum cursitatione, seu evagatione per plateas & domos, in offensis patienter ferendis, in tæurnitate ad contemptum, atq; in illustriorum & heroicarum virtutû exercitatione.

Ecce, Auditores, præcipuas lætitiæ meæ causas & gaudii, quo afficior in hocce Quadragesimæ adventu. In aliud tempus refero dicenda quæ in eodem mihi tristitiæ argumenta occurrunt. Satis est mihi nunc indicasse vobis causas, quæ vos incitent ad hoc jejunii curriculum non agrè iacundum, quandoquidem tantum emo-

lument vobis importat, quod scilicet arduum vobis & laboriosum videtur.

Cogitate 1. quàm multi pauperes ubi-vis gentium adacti sint necessitate conditionis suæ ad jejunium longè arctius per totum vitæ tempus tenendum. Obedientiâ & submissione animi, præstate partem eorum quæ ipsi coacti faciunt, sed quo iugignore, quonam præmio? Vos autem pro cælo æternâque gloriâ.

2. Attendite, ad recuperandam corporis valetudinem vos ultrò toleraturos esse in ediam ab medici præscriptione, si vos diætæ operosiori astringeret, ubi laboratis febre, vobis vino interdici, cibisque gustu jucundissimis privari patimini. Quàm multi sunt, qui ad curandam hydropisina portionem omni plerosque dies abstinent, rebusq; siccis tantummodò vescuntur, quamvis intolerandâ siti vexentur? Et jejunium vobis etiamnum intolerabile videbitur, tametsi animæ vestræ sanitatem continet, vobisque thesaurus meritorum existit. An non igitur est corpus animo præferre, mæti carnem, tempus æternitati?

Puratote tertio, quod ait Tertullianus lib. de Jciu. cap. 16. sed nec apud inferos jejunii admonitio cessavit, ubi in divite quædam convivium cruciantur, in paupere vero jejunia recreantur, habentia præceptores Moysen & Prophetas. Basil. homil. 1. de Jejun. Terreat te divitis exemplû, quem vita in deliciis acta tradidit incendio: non enim ob crimen iniustitiæ, sed ob vitæ molliem exustus est in camino ardente; proinde ut hec iscediû extinguamus aquâ opus est: & vide ne qui nunc aquâ respuit, in posterû exemplo divitis illius, stillâ aquæ cõcupiscas. Exinde vos judicatore, an expediat magis eximere vos à jejun. in hacce vita cû divite

helluone, ac in alterâ famē æternâ sustinere, sitimq; rabiosam in flammis, & inferorū ardoribus; aut abstinere vos cum modico labore per dies aliquot, & convivari cum Abrahamo, in sinu gloriæ molliter recubantes, quandiu æternitas durabit. Præsertim cum sancta omnis Scriptura, Lex, Propheta, Evangelium & Apostoli ieiunium commendent, damnentque convivia quæ superflua sunt.

Ad postremum assumite cogitationem S. Chrysostr. homil. i. de ieiun. labor quidem nobis est in ieiunando: at nondum pro Iesu crucifixi sumus. Quare ieiunium pro cruce est: Maiora ipse tulit: parva nos reddimus. Crucifixus est propter te, & sitit & bibit acetum cum felle. In fame educatio magnum ieiunium est. Si ieiunium nobis acerbum est atque instar crucis, agnoscamus quàm graviora pro nobis pertulerit Christus, in cruce, ubi potio quæ ipsi porrecta est aceti & fellis, cruciatum illius adauxit. Enutriit se ad famem, quodnam maius ieiunium velis? At nondum tu quantum id fecisti? quid egisti unquam ieiunando, quod æquivaleret felli quod pro te gustavit. Et stas in labore, id incom-

modi laboriosè sustines, Dei sermonem audis non sine incommodo: nondum pendisti in Cruce: longè simè ab eo, quod tibi faciendum restaret, nempe ut penderes in cruce, distentus esses in ea, clavisque transfixus. Ne sis ingratus erga Iesum.

Reticere volo mille causas, quas habes ieiunandi: urgeo vos acrius, & convincere pervelim solo grati animi incitamento. Fierine potest, ut intuentes Regem vestrum, Servatorem vestrum, Deumque vestrum, acerbitate tanta se pro vestra salute tractantem, vos ipsi molliter tractare possitis, & delicias, mensarūque lautitiam lectari, ut cum audieritis ieiunasse illum pro vobis, recusetis id pro ipso efficere? Ne plora, quòd ieiunas, sed plora quòd non semper ieiunas. Qui non compatitur Iesu, ignorat Iesum. Qui repellit ieiunium, ignorat crucem. Quæ ut non est mala, ita tu eam malam non suspiceris. Nolite illam respuere, quandoquidem semper eam sequitur glorificatio, quam in altera vita expectare debetis in cælo, quòd nos perducatur Pater, Filius, & Spiritus Sanctus Amen.

FERIA QVARTA,
CINERUM,
CONCIO SECUNDA,
DE IEIVNIO.

*Cum ieiunatis nolite fieri sicut Hypocrita tristes:
Matth. 6.*

UM Sermonem alterum de Jeunio apud vos habiturus sim, id facere melius non possum quam utendo verbis quibus utitur Sanctus Basilius Magnus, inchoans secundam de Jeunio Homiliam, quæ sumpsit ex capite 40. Isaia, iuxta versionem Septuaginta. *Exhortamini Sacerdotes populum, loquimini ad aures Ierusalem.* In quibus verbis rectè Sanctus Doctor advertit, eam esse vim orationis, ut studiosis possit impetum intendere, & ignavis ac segnibus excitare promptitudinem: hanc ob causam (inquit) Duces, cum milites in acie statuunt, exhortatoriis orationibus ante conflictum uti solent, tantamque vim habet ea exhortatio, ut compluribus, etiam mortis contemptum frequenter afferat. Similiter qui athletis exercendis, puerisque ad eiusmodi

certamina instituendis præfecti sunt; si quando in stadiis certaturos producant, hortandi gratia, multa differunt de tolerandis necessariò laboribus, deque coronis, adeoque multis persuadent, ut dum victoriæ gloriam ambiunt, corpora sua contemnant. Proinde mihi quoque, qui Christi milites ad prælium cum invisibilibus hostibus gerendum in aciem digero, athletasque pietatis, ad iustitiæ coronas, per temperantiam instruo, opus est oratione exhortatoria. Quid verò dicam? Militibus atque athletic copiosior cibus necessarius est, ut firmiores atque obesiores habeant lacertos: contra verò quibus non est colluctatio adversus cernem & sanguinem, sed adversus spirituales nequitias, hos oportet per sobrietatem, atque ieiunium ad certamen exerceri. Nam ut ait Sanctus Basilius, quemadmodum oleum obliuit athletam, ita ieiunium robur addit

ei, qui se ad pietatem exercet. Itaque quantum subtraxeris carni, tanto reddes animam habitudine spiritali nitidiorē. Quid quod ut idem asserit, nihil audent Dæmones contra ieiunium: unde Tentator non accessit ad Christum, nisi cum esuriit, & solaturus ieiunium videretur. Et Angeli custodes diligentius adsunt iis qui ieiunio purgata habent animam: immo (inquit) in singulis Ecclesiis Angeli describunt, ac recensent ieiunantium capita. Quid quod in tanto ieiunantium numero turpe est non ieiunare. Neque enim, ut ait S. Basil ulla terra est ubi non sit auditum ieiunii editum. Sed quoniam quæ in eam rem à nobis heri dicta sunt, integra adhuc, ut spero, in animis vestris perseverant, plura dicere supersedeo, ut communi omnium voto cœleste auxilium per Virginem deposcamus. AVE MARIA.

VIDEOR mihi vos intueri planè aliter affectos ac heri, ad audiendum Dei verbum, ad eò initium ieiunii mitigavit animos vestros, præparavitque ad excipiendam Evangelii limentem, ita ut alteram hanc Concionem exordiri possim iisdem verbis, quibus Sanctus Ch. ylostomus usus est inchoans secundam Homiliam in Genesim, quam ingressu in Quadragesimam, explicandam suscepit; Vestros ego hodie amabiles intuens vultus, ingenti voluptate impleor, quia video vestram spiritualem hanc Congregationem, tam compositis ornatisq; moribus hinc adesse, & immodico audiendi eloquia divina desiderio flagrare, contemptisque carnalibus epulis, ad spirituale convivium contendere, & re ipsa probare dictum Domini, quod dicit: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei, vidistis*

dilecti ex ipsis præludiis, ieiunii virtutem propriam & potentiam, idcirco & ipse maiori hodie alacritate quàm antea sermonem aggredior.

Verumtamen convenienter iis, quæ vobis hesternâ die dicebam, incertus dubito, an hoc Quadragesimæ adventu lætandum mihi sit, aut dolendum, debeamque totum mœrori me dedere. Heri vobis loquendo explicui præcipuas quæ inerant mihi gaudendi causas ineunte Quadragesimæ, quarum recens adhuc recordatio animis vestris inhæret, ita ut minimè necesse sit easdem reficere dicendo. Reliquum est; ut vobis edisseram causas doloris, & tristitiæ quas mihi subiicit idem Quadragesimæ ingressus.

I. Ratio est. Quia cum in Quadragesimæ multa spectari possint, præcipuè tamen ieiunium quadraginta dierum, quod Christiani observant ad Christi Domini imitationem qui 40. dies integros ieiunavit, atque id eò ut offerant Deo dierum omnium decimas: est enim uti observavit S. Greg. Quadragesimæ, decima pars anni. Atqui altero illud maxima ex parte à Christianis non observari. Ut autem id ostendatur ac probetur.

Nota I. Quid per tale ieiunium præcipiatur, nimirum quorundam ciborum abstinencia, tam secundum qualitatem quam secundum quantitatem: Item modus ieiunii, quoad unam comestionem, eamque secundum certam horam, idque spatio 40. dierum: ita tamen, & singulis diebus Dominicis solvatur ieiunium, ratione plurium comestionum, non verò in ciborum qualitate.

Dixi I. Præcipi quorundam ciborum abstinentiam, hoc est privationem supra com-

communem temperantiae rationem. Ad-
didi ciborum, ut excluderem potum, &
medicamenta, circa quae nulla peculiatis
praecipitur abstinentia, quia non ordinan-
tur ad nutritionem: licet enim vi-
num nutriat, quia tamen potius ordina-
tur ad sedandam sitim & ad digestionem,
propterea non prohibetur potus: manet
tamen obligatio ad servandam sobrieta-
tem, quae etiam hoc tempore turpius viola-
tur. Certè in Ecclesia Orientali etiam vini
usus interdicebatur: sed cum in Ecclesia
Occidentali permittatur, regula potus ex
temperantia peti potest: unde qui extra
prandium potat ieiunium servat, quia ad
ciborum digestionem potius ordinatur
potus, quam ad nutritionem: uscula verò
quae ad nutritionem sumuntur, omnino
prohibentur.

Dixi 2. Praecipui abstinentiam ciborum,
& secundum qualitatem, & secundum
quantitatem: Quia enim Ecclesia inren-
dit per ieiunium corpus castigare & con-
cupiscentiam coercere, non tamen nota-
biliter laedere, idè quosdam statuit leges
ieiunii. Igitur quoad qualitatem attinet. 1.
Prohibetur usus carniùm 2. Usus ovorum.
3. Usus lacticianorum: illud tamen terti-
um, secundum usum, & commodita-
tem locorum: nam vulgò hinc solus caseus;
prohibetur, lac autem, & butyrum per-
mittuntur, & aliquando permissus casus
alibi verò omnia lacticia prohibentur:
sed ubique locorum consuetudo saltem
annorum decem spatio confirmata, obser-
vanda est. Atque hæc abstinentia spectans
qualitatem ciborum, ita est de essentia iei-
unii, ut qui non potest eam servare, vel
circa eam dispensationem habet, intelligo
de carnibus, dispensationem etiam habere

intelligatur circa cætera quae ad ieiunium
pertinent. Sublata enim in unaquaque re,
essentia, aut parte essentiali, tolluntur cæ-
tera quae ad essentiam pertinent, & ita in
ieiunio contingit.

Quoad quantitatem attinet, nolo qui-
dem certam mensuram definire, nam per-
tinet ad temperantiam, sed significo unam
tantum comestionem esse permissam, ac
ieiunium requirere abstinentiam à pluri-
bus comestionibus, ita enim passim om-
nes intelligunt ieiunii Ecclesiastici essen-
tiam. Unde die Dominico nemo creditur
ieiunare ob duas comestiones: Itaque in
die ieiunii qui secundam adhibet comesti-
onem, in ea peccat mortaliter, quia tunc
primò violat ieiunium: Si verò alias post
secundam adhibeat, non peccat quidem
mortaliter, quia iam violatum est ieiuni-
um, probabiliter tamen peccat venialiter:
quia magis ac magis recedit à fine ieiunii,
nimirum à corporis maceratione.

Non tamen prohibetur refectiuncula
vespertina, quam primò necessitas ob
somnia, atque ne potus noceret, deinde
verò consuetudo, etiam si necessitas abes-
set, licitam fecit: In ea porò soli cibi adhi-
bendi sunt qui passim in cœnulis apponi
solent, quales solent esse fructus, herbae,
bellaria, & cibi leviores. Non verò qui ra-
tionem habent ferculorum, atque adhi-
bentur ad magis alendam & sustentandam
naturam: In iis tamen omnibus præcipuè
habenda est ratio consuetudinis, quae
certè invaluit, ut alia ad prandium, alia
ad cœnulam, de qua loquimur, adhibean-
tur.

Quoad eius quantitatem attinet, diffi-
cile est eam definire, Aliqui enim eam
de-

definiunt quatuor, alii quinque, alii sex un-
ciis ad summum : sed personarum diver-
sitas hanc regulam perversam efficit. Illud
in universum probabilius dici potest, unū-
quemque sumere posse quartam aut quin-
tam suæ refectionis ordinariæ partem. Ra-
tio est, quia talis pars in aliis rebus, pro
modica haberi solet, ut in omissione Mis-
sæ, vel horarum canonicarum plerique
consent. Licet tamen pro ratione temporis
aliquando maiorem sumere, quando favet
consuetudo, ut in Vigilia Nativitatis Do-
mini, & similibus.

Dixi 3. Illam unicam comestionem cer-
ta hora fieri debere. Ratio est, quia ieiu-
nium requirit certam inedia prorogatio-
nem, quæ nulla esset nisi certa hora nota-
retur principalis comestionis, idque patet
ex consuetudine recepta, atque interpre-
tatione Ecclesiæ. Certè apud Iudæos iei-
unium usque ad vesperam protrahaba-
tur, & initio mos ille in Ecclesia observa-
batur, uti discimus ex scriptis Sanctorum
Patrum. Postea tamen in horam nonam,
quæ est tertia hora post meridiem reiecta
est maior comestio, itque mos vigeat
tempore Sancti Thomæ Aquinatis, uti ipse
docet: Postea vero ad horam sextam dela-
psum est, hoc est ad meridiem, quæ nunc
est Ecclesiæ consuetudo, quæ à nobis ob-
servanda est, ita ut meridies sit hora co-
mestionis, non positivè, ita ut non possit
differri usque ad vesperam, aut ad horam
tertiam, sed negativè ita ut saltem meri-
dies notabiliter non præveniatur.

Potio hæc hora non sumi debet astro-
logicè aut præcisè aut præcisè, sed morali
modo, ac sufficit si finis prandii sit circa
meridiem: Non tamen notabiliter ante-
vertere oportet, nisi legitima de causa, vel

cum dispensatione Superioris. Hinc patet
non licere mane sumere refectionem, ac
deinde sub vesperam cœnare: nam vio-
laretur intentio ieiunii: si quis tamen non
cogitato id fecisset, aut si in aliquo esset
dispensatum: si posset vesperam expecta-
re, id facere teneretur, atque hoc modo
ieiunare: alioquin in meridie potest aliquis
refectionem sumere, & cœnam differ-
re in vesperam, si certam habeat causam,
ut si dormire aliter non posset, vel id pos-
cerent negotia. Quod si dubia esset causa,
id posset habita dispensatione: quod si id
faceret nulla causa, peccaret tantum ve-
nialiter, quia ieiunium quoad essentia-
lia observat. Non autem quoad certas cir-
cumstantias, ad essentiam non necessarias.

Dixi 4. Totos quadraginta dies, inci-
piendo nimirum à Feria quarta Cinerum,
usque ad Sabbathum ante diem Paschæ
inclusivè, qui omnes dies sunt 46. ex qui-
bus sunt quadraginta ieiunii pleni: sex autè
dies Dominici, sunt ieiunii non pleni, quia
scilicet in illis tantum servatur abstinencia
à cibis secundum qualitatem, quod Ter-
tullianus appellat portionale ieiunium. Id
verò probatur ex consuetudine Ecclesiæ
Romanæ, quæ legem fecit. Olim ante
tempora Gregorii Magni incipiebat Qua-
dragesima à Dominica prima Quadage-
simæ, ac desinebat in Cœnam Domini,
quæ est Feria quinta maioris hebdomadæ.
In Ecclesia Mediolanensi incipit tantum
à Dominica prima: è contrariò verò in Ec-
clesia Greca, à Dominica Sexagesimæ.
Ubique verò servanda est locorum con-
suetudo, quæ vim habet legis. Cur autem
non ieiunetur Dominicis diebus, præter
honorem diei Resurrectioni sacrum, præ-
claram causam affert Sanctus Chyso-
stomus

mus Homil. 11. in Genes. Nam uti in viis publicis (inquit) sunt stationes, & diverticula, in quibus fessi viatores & respirant, & quiescunt, ut alacrius postea iter suum conficiant, & si ut in mari litora sunt, & portus, ut in eos è jactatione navigantes se recipiant, & expectent donec ventorum imperus conquiescant, & inde iterum navigare incipiant: ita & nunc his, qui in hac Quadragesimâ, jeunij cursum susceperunt, quasi stationes, & diverticula, & litora, & portus, per duos hebdomadæ dies, Dominus quietem largitus est, ut corpori aliquantulum jeunij labores remittantur, & animum refocillent jeunantes, & exactis duobus illis diebus, in pulchro excepto itinere pergant.

[Nota 2. Quibus jeunium Quadragesimale impositum est, nempe omnibus Christianis ratione utentibus, cuiuscunque sint dignitatis, & perfectionis, nisi rationabili causa excusentur. Omnes dixi ex Canone 88. Apostolorum, omnes includente. Itaque Sanctus Basilus oratione secunda de jeunio, ait per totum terrarum orbem undique denuntiari jeunij præceptum. Nec ulla est (ait) insula, nec ulla terra continens, non civitas, non gens ulla, non extremus mundi angulus, ubi non sit auditum jeunij Edictum: Quin & exercitus, & viatores, & nauta, & negotiatores, omnes pariter audiunt Edictum, & summo gaudio excipiunt. Ne quis igitur semet excludat à numero jeunantium, in quo omne hominum genus, omnis ætas, omnes dignitatum formæ censentur. Unde consequenter singulos adhortatur ad jeunium, quasi omnibus conveniens. Dives esse ne jeunium affeceris contumelia: afficies autem si graveris illud ad mensæ tuæ con-

fortium admittere: Et contra qui pauper est, ne subsannatione ac simulatione utatur erga jeunium, cum illud iam totum habeat, & domus & vitæ socium. Porro mulieribus quàm est naturale respirare, est conveniens jeunium: Pueri veluti plantæ lætiores, aqua jeunij irrigantur: Senibus levem reddit laborem iam olim contracta cum jeunio familiaritas: si quidem labores quibus diutino usu assueveris, minùs offendunt, si inciderint in exercitatum: iam viatoribus expeditus itineris comes est jeunium.

Dixi autem 1. Ratione utentes teneri ad jeunium. Nam neque amentes, neque pueri tenentur ad jeunium, aut totale aut parziale, quoniam præcepti sunt incapaces, itaque eiusmodi vesci possunt carnibus.

Dixi 2. Omnes teneri nisi rationabili excusa excusentur. Porro omnes causæ ad quatuor capita revocantur, ad impotentiam, necessitatem, pietatem, dispensationem. Impotentiam verò, vel ratione ætatis, vel ratione aliarum conditionum: Ratione ætatis, minores tertio septenario completo excusantur, & maiores nono septenario, vel circiter, quales sunt sexagenarii, & septuagenarii. Primi quidem quia sunt in statu augmenti, atque indigent frequenti cibo, secundi autem, propter senectutem, quæ tunc incipit, est autem senectus morbus quidam incurabilis, & opus habet modica, & crebra refectio: nisi certò & evidenter constaret, aliquem ita esse robustum, ut probabilis sit eum non lædendū jeunia: Cum autē robur est dubium & ætas certa, non est expectandū ut robur deficiat, tūc enim irreparabilis est defectus vel saltem periculosus: Quia vero mulieres citius senescunt propterea à 55 anno excu-

fari posse videntur. Alias conditiones revoco: 1. Ad infirmos ac debiles, quod indigeant, crebriori, & modica refectio: immo etiam qualitate ciborum, ut ovis, ac carne: & si necessitas sit certa, non opus est dispensatione, melius tamen foret, eam petere: si sit incerta, adhibendum Medici iudicium: si certam dixerit, nulla erit necessaria dispensatio: si verò adhuc sit incertum, opus erit dispensatione. 2. Ad mulieres prægnantes, ac nutriendas parvulos lacte suo, indigent enim cibo pleniore, atque appetunt quædam vehementer, quibus non sine damno aut periculo privantur. 3. Ad pauperes & mendicos, quia non possunt habere prandium completum, nec suo tempore.

Secunda causa est necessitas, vel propria in anima & corpore, vel familiaris, vel decentiæ status, vel functionis officii: vel ad vitandum magnum damnum, & acquiritendum magnum lucrum: quia non est intentio Ecclesiæ, ut per jeiunium homo amittat aliquod bonum præstantius, aut inde grave quis damnum patiatur: & ita artifices qui operibus suis defatigantur, non tenentur ad jeiunium: ac propterea eos excusavit Eugenius IV, in quadam sua declaratione: itaque hoc titulo multi excusantur, etiam illis diebus quibus non laborant propter laborem præcedentem, aut futurum. Idem dico de labore animi, si defatigationem afferat, quia dummodò non pariatur secum jeiunii usum, parum refert qualis sit labor animi, vel corporis. Non tamen hoc titulo excusantur qui difficulter jeiunant, nisi etiam id noceat sanitati. Qui verò dubitant, tenentur ad experientiam: si experientia discant jeiunium nocere sanitati, ad jeiunium non obligantur.

Quòd si adhuc dubitent, petant dispensationem: Quòd si aliqui non possunt totam Quadragesimam jeiunare, sed partem possunt, verbi gratia, bis aut ter in hebdomada, sic jeiunare tenentur.

Tertia causa est pietas. Quicumque enim melioribus operibus vacare non possunt cum jeiunio, ab illo excusantur, quia non est intentio Ecclesiæ per jeiunium maiora bona impedire, sed potius ad bonum promoveri. Itaque excusantur vacantes operibus misericordiæ, tam spiritualibus quam corporalibus si jeiunio impediantur. Item uxor ut viret rixam mariti: Item peregrinantes pedibus, nisi id fiat in fraudem jeiunii.

Quarta causa est dispensatio. Nam ordinarii Prælati, & Parochi excusare possunt à jeiunio, immò etiam à ciborum abstinentia, si causa iusta adfuerit: quod si ea causa iusta, fuerit certa, nulla opus erit dispensatione: si autem dubia fuerit, ad eundem sunt viri docti, si dicant, causam esse sufficientem, nulla opus erit dispensatione: si dubia remaneat, aut talis iudicetur, ad eundem est Superior qui poterit dispensare. Hinc fit ut Superiores non debeant hoc totum remittere petentium conscientiæ, sed absolute dispensare debent, nam dispensando causam dubiam faciunt iustam. Nec est necesse commutare jeiunium in alia opera pia, cum causa est legitima. Qui tamen mentiretur, & falsam causam obtenderet, non esset cum eo dispensatum, quia Prælati non intendit ita dispensare: Immo neque potest nisi sit aliqua causa: Excipio Summum Pontificem, qui potest etiam absque ulla causa sufficienter dispensare à jeiunio, quia eius autoritas est supra hoc præceptum.

Ceterum uti in ieiunio Ecclesiastico tria reperiuntur, est enim ens morale ex pluribus rebus conflatum; nempe ex differentia ciborum, ex unica comestione, & ex inedia, hoc est ex reiectione illius comestionis in horam certam: Hinc fit ut cum aliquo in uno fuerit dispensatum, non sequatur ut in reliquis fuerit dispensatum, nisi cum sequenti ordine. Nimirum, ut cum quo dispensatur ut carnes manducet, à toto ieiunio dispensetur: Si tantum ut ova, & lacticia, non præcisè à reliquis dispensetur: Cum quo verò de hora dispensatur, non sequatur ut de reliquis: Cum quo verò de unica comestione, dispensetur etiam circa horam comestionis, nam tantum obligabitur ad portionale ieiunium.

Ex dictis apparet paucos admodum esse qui ieiunium Quadragesimale observent. Etenim quàm multi sunt qui per summam impudèciam circa ciborum qualitatem peccant, & qui carnibus vescuntur: quod factum isto sæculo, quam aliis, gravius est: Nam licet alio tempore id fuerit peccare adversus temperantiam, atque obedientiam, iam ea res facta est materia religionis, ex quo Hæretici nostri hanc Ecclesiæ ceremoniam insectati sunt; unde professio fidei Catholica id iam deposcit. Mitto dicere scandalum quod inferunt, propter quod tamen evitandum dixerat Apost. 1. Cor. 8. *Si esca scandalizet fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Unde non parum commoveor adversus multos Catholicos qui in ea re multum favent Hæreticis: Quare quibus ex dispensatione licet, ob causam legitimam carnibus vesci, id occultè facere debent, ut vitent scandalum: Quod si necessitas cogat, ut id palàm

faciant, dicere tenentur eam se habere facultatem ex dispensatione ob causam legitimam. 2. Quàm multi sunt qui non ieiunant, licet ieiunare teneantur nec ullà re impediuntur. Nam aut pluries in die comedunt, aut in refecturacula excedunt, ac verè cœnant, Ne eos satis excusat dispensatio, quam fraude, & mendacio sæpissime extorquent. Quid dicam sæpe causam excusantem cessare, ut & paucos admodum vim obligationis ieiunii æstimare?

Unde verò hic observantiæ defectus proveniat, accipe. 1. Quidem, Quia non satis scitur, quâ autoritate ieiunium Quadragesimale præceptum sit, nimirum partim divino, partim Canonico, atque Ecclesiastico iure: Dixi partim divino, tum quia in Scriptura sæpe fit mentio ieiunii in genere, licet non horum, vel illorum dierum: quæ res relicta est Apostolis, & Ecclesiæ d. finienda: Unde S. Augustinus epistola 86 ad Casulanum. Ego in Evangelicis, & Apostolicis litteris, totoque Instrumento, quod appellatur Testamentum Novum, animo id revolvens video præceptum esse ieiunium: quibus autem diebus non oporteat ieiunare, & quibus oporteat, præcepto Domini, vel Apostolorum, non invenio definitum. Tum quia numerus 40. dierum Christi Domini exemplo sacratus est: Unde S. Hieronymus Comment in Isaiam cap. 58, quadraginta diebus Dominus ieiunavit, ut nobis solemnes ieiuniorum dies relinqueret. Et Petrus Chrysologus serm. 11. Quod 40. diebus ieiunamus, non humana inventio, sed autoritas divina est, quod passim SS. Patres affirmant. Dixi etiam partim Canonico, & Apostolico iure. Nam Apostolicam Cõstitutionem refert Clemens Romanus

lib. 5. quæ hodie per omnes Ecclesias Catholicas custoditur, quam iisdem verbis refert S. Joannes Damasc. in lib. de Jeuniis. Recitat quoque S. Anastasius Patriarcha Antiochenus ante mille annos in libro, cui titulus *ad 70.* Et S. Chrysoft. in homilia de Jeunio primæ Paschæ, ut omnes intelligant non esse novum inventum. Unde Basil. in homil. 1. de Jeun. (ut iam diximus Superiori concione,) ait; Jeunium non recens inventum est, sed pretiosus thesaurus à maioribus repositus, ac traditus: quidquid verustate præcellit, idem venerabile est. Reverere igitur ieiunii canticum. Confirmatur hoc totum ex doctrina S. Thomæ 2. 2. quæst. 147. artic. 3. ubi docet ieiunium esse sub præcepto naturali, non ut pœnale est, sed ut utile est ad aliquem finem. Et quia hominum multitudo hoc remedio, ut plurimum indiget, idè oportuit ut Ecclesia tempus, & modum determinaret, quæ ab omnibus observarentur: non ponens sub præcepto, id quod simpliciter est supererogationis, sed quasi in speciali determinans, id quod est necessarium in communi: uti Principes sæculares determinant præcepta legalia, iuris naturalis determinativa, quæ pertinent ad communem utilitatem in rebus temporalibus. Pergit verò in articulo 4. Et quoniam statuta communia ita proponuntur, ut multitudini conveniant, idè omnes obligant; quia legislator id tantum attendit quod communiter est, & in pluribus contingit: Siquid tamen in aliquo ex speciali causa sit, quod observantiæ præcepti repugnet, non censetur Legislator obligare, vel in eo casu. In quo tamen adhibenda est discretio, nam si causa sit evidens, potest homo non observare, præsertim

consuetudine interveniente, etsi non sit facilis recursus ad Superiorem: si autem causa fuerit dubia, oportet ad Superiorem recurrere, qui habet potestatem in talibus dispensandi: quo factò, exemptio est à lege ieiunii.

2. Hæc inobservantia provenit ex libertate nimia, & ex contemptu Ecclesiasticorum præceptorum, qui ferè oritur ex nimia consuetudine cum hæreticis: uti enim hæc libertas hæresim peperit, ita vicissim hæresis hanc libertatem & contemptum; unde fit ut passim multi Catholici Hæreticorum voces usurpent: Hæretici autem tria maxime carpunt in Quadragesima, Primò distinctionem ciborum quasi quidam cibi naturæ essent mali, quod aperte Apostolus condemnat: Secundò, certum ieiunii tempus, quod aiunt esse Judæorum proprium. Tertio, quòd de iismodi ieiunia indicantur sub præcepto, in quo dicunt esse animarum laqueum, & iugum, atque servitutem veteris legis. Sed quoad primum attinet, rectè ostendunt, si dum carnis usum tutantur, homines esse carnales, neque doctrinam Catholicam intelligere: neque enim dicimus immundas esse carnes, & alium quemcumque cibum, ex sua natura, uti Manichæi dixerunt, neque ab eis abstinemus per superstitionem, seu, uti loquitur Apostolus, in religione Angelorum: quem locum interpretans Terrullianus libro 5. contra Marcionem, aliquos (inquit) taxat, qui ex visionibus Angelorum dicebant à cibis abstinendum esse: unde Clemens Alexandrinus libro 3. Stromatum. Curæ est magis à vino, & esu carnis, & Venere abstinere colentibus Angelos, & Dæmones: Sed dicimus illicitum esse carnes comedere in Quadragesima, quia

quæ prohibita. Non igitur per se sunt immunda carnes, alioquin nunquam liceret comedere, sed dicimus esum carnis fieri illicitum prohibitione: potro ex legitima causa prohiberi, uti initio prohibuit Deus, ac postea Noëmo concessit: & à Tertulliano appellatur portionale ieiunium. Potuit Joannes Baptista non tantum esum carnis sibi permittere, sed etiam panis, & aliorum ciborum; quod tamen non fecit, sed tantum sibi permisit mel sylvestre, & locustas, quæ genus herbæ erant, si Magno Athanasio credimus; quod probat auctoritate Scripturæ, cum ait David: *Excussus sum sicut locusta.* Et Ecclesiastes: *Florabit amygdalus & pinguescet locusta, & dissipabitur capparitis.* Ut enim amygdalus (ait Athanasius) non est caro, & capparitis herba est; ita locusta quæ crescit in campo, & prato: Joannes enim (inquit) si panem non comedebat, multo minus carnem: mel autem (ait) ἀκύντητον βρώμα erat, id est, cibus Monachorum. Potuit & Daniel ciborum qualitatem sibi distinguere: unde ait: *Et panem desiderabilem non comedi.* Potuit etiam Apostolus vinum modicum permittere Timotheo; propter stomachi debilitatem. Cur igitur non poterit Ecclesia cibos aliquos ad tempus interdiceret? Quæposito, non licebit eos comedere, non propter ipsas carnes, quasi malæ sint, sed propter inobedientiam legis: sicut Clémens Romanus ait in lib. 3: Const. Apostolorum, Viduas nubere post promissionem castitatis, sceleratum esse, non propter contigium (inquit) sed propter mendacium: falsum autem est Apostolum id condemnare, ut patet ex capite tertio Epistolæ ad Collossenses, & ex prima ad Timotheum cap. 4: ubi tantum damnat abstinendam

quam ciborum, quasi malæ essent naturæ, vel quæ fiat ad superstitionem, seu cultum Angelorum; alioqui enim ipse aperte docet, non omnia quæ licent, expedire, nec edificare: unde negat se carnes in æternum manducaturum, si inde frater infirmus scandalizetur: Hinc graviter hæredicos percellimus, quod carnes manducant, cum nos scandalizent. Quod si scientiam suam venditent, illis opponam quod ait Apostolus 1. Corinthi. 8. *Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est:* Audiant quid dicat idem Apostolus ad Rom. 14. *Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est, &c.* Non est enim regnum Dei esca & potus, &c. *Noli propter escam destruere opus Dei: omnia quidem sunt munda, sed malum est homini qui per offendiculum manducat: Bonum est non manducare carnem & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur.* Quid enim ad hæc dicturi sunt hæretici, & cum reformationem essent allaturi, an aliam prorsus religionem afferre intenderunt, an abusus reformare? Si primum, cur multa nobiscum communia retinent: si reformare, ostendant quis in ea re abusus fuerit: Nam quod nobis obiciunt de superstitione, aut de distinctione ciborum, quasi malæ sint, hoc falsum est.

Verum cur minimè securi sunt auctorem suum Calvinum, qui libro 4. Institutionis suæ cap. 10. §. 22. postquam dixit, lege divinæ scandalum vetari, addit quæ sequuntur. Quemadmodum si qui Ecclesiis nondum bene constitutis præsumunt fideles Pastores, omnibus suis edicant, donec imbecilles quibuscum vivunt, adoleseant, ne palam die Veneris carnibus vescantur, aut feriis in publico laborent: Hæc enim

tametsi, sepositâ superstitione, indifferen-
tia per se sint: ubi tamen accedit fratrum
offensio, sine delicto admitti nequeunt.
Sic autem sunt tempora, ut spectaculum
hoc in finis fratribus proponere non pos-
sint fideles, quin eorum conscientias gra-
vissimè vulnerent.

Quod 2. verò attinet: Non eadem tem-
pora observamus quæ Judæi, sed propria
Christianis, quorum rationem dedimus ex
Sanctis Patribus: repeto quæ diximus ex
Basilio, hoc jeiunium ita esse solemne, ut
nemo ubi vis gentium ignorare illud pos-
sit.

Ad 3. Respondeo rectè Apostolorum
monuisse ad Galat. 5. *Vos in libertatem vocati
estis, fratres, tantum ne libertatem in occasio-
nem dedis carnis.* Nam etiam si liberi sumus
eâ libertate quâ Christus nos donavit, quis
tamen dubitet Ecclesiam potuisse jeiuni-
um indicere, præsertim cum totum Evan-
gelium, uti dixi, jeiunium præcipiat: Eccle-
sia verò tantum definierit tempus ac mo-
dum, potestate sibi à Christo data, quæ
tanta est, ut *qui Ecclesiam non audierit, sit tibi
tanquam Ethnicus ac Publicanus.* Certè Saül
potuit toti populo jeiunium indicere, ac
filium Jonathan, legis ignoratæ violato-
rem ad mortem deposcere. Potuit Esther
& Mardochæus jeiunium certum in annos
consequentes Judæis imponere, quod
mortis periculum evasissent: Cur ergò
Apostoli & Ecclesia jeiunium præcipere
non potuerint, quorum fuit ordinare super
testamentum eius?

3. Hæc inobservantia provenit ex pru-
dentia carnis, quam Apostolus dixit esse
mortem, & inimicam Deo, qua usus Dæ-
mon jeiunii vim atque rigorem, quantum
potuit, debilitavit. In initio enim vix panis

concedebatur: postea verò solus panis &
aqua: tum adhibita legumina, & fructus;
tandem unum, tum pisces: denique tan-
tum prohibita caro, & lactinia, nunc au-
tem apud nos sola ova & caseus, idque tan-
tum in Quadragesima, Quid autem pru-
dentia carnis prætendit, audiamus.

1. Vires debilitari. Ita sanè, sed illud in-
tendit Ecclesia, non ut necessaria affligan-
tur, sed ut corpus maceretur, ut inde ani-
mus convalescat: nam ut præclare docet
Basilus Homil. 2. de jeiunio: Scis quòd
caro concupiscit adversus spiritum, & spi-
ritus adversus carnem. Itaque cum hæc sibi
invicem adversentur, subtrahamus carni
voluptatem, augeamus animæ robur, ut
per jeiunium collectis viribus, ad superan-
das concupiscentias coronis abstinentiæ
repositis cingamur, quod certè verissimum
est, & patet experientiam.

2. Bonum vegetumque corporis ha-
bitum imminui. Sed audi Tertullianum li-
bro de jeiunio cap. 17. *Macies non displicet
nobis, neque enim ad pondus nobis
carnem tribuit, sicut nec spiritum ad men-
suram: facilius, si fortè, per angustam salu-
tis januam, introibit caro exilior, citius re-
suscitabitur caro levior, diutius in sepultu-
ra durabit caro aridior.*

3. Jeiunio sanitatem corrumpi, ac vitam
decurrari. Melius diceretur voluptatem ac
vitia; nam quoad sanitatem attinet, nihil
illam magis affert, nihil tutius conservat,
jeiunio: immò maxima morborum pars à
cibus: audi Basilium Homil. 2. de jeiunio,
Excipite malè valentes, sanitatis matrem:
qui bona estis habitudine, excipite bonæ
habitudinis custodem. Interroga Medi-
cos, ac dicent tibi, nihil esse periculosius

habitudine corporis extremè bona: itaque qui artis sunt peritissimi, per ieiunium detrahunt redundantia, ne vis naturæ, pondere corpulentia fracta succumbat; studiosè quidam per inedia detrahebis supervacuis, locum faciunt virtuti nutritiva, ad novam alteram alituram, ac de integro faciendum corporis incrementum. Idem hom. 1. docet neminem ob ieiunium, aut vini abstinenciam ægrotasse. Nemo (inquit) per aquæ potum in crapulam incidit, nulli caput unquam doluit aqua gravatum: Nullus eguit alienis pedibus cum aquæ potu familiaritatem habens, nullum sui pedes destituerunt: nulla manus factæ sunt inutiles quæ aquâ rigantur. Nam concoctionis vitium, quod viventes in deliciis necessariò comitatur, acres morbos gignit in hominum corporibus. Quid dicam, quod optima habitudo periculosa est, nisi succurrat ieiunium; si quidem, ait ibid. Basil. habitudo corporis extremè bona, sensim mutatur, & in diversum recedit, nimirum succumbente nostra, nec valente corpulentia pondus sustinere.

At vires (inquis) defunt ad ieiunium? at non defunt ad epulas. Tu quotidie epulari potes, & vires tibi deesse dicis ad ieiunium. Primò vide ne mentiaris dum vires excusas: Neque enim (ait Basil.) mihi istas excusationes proferis, sed iuxta proverbium, scienti loqueris, nimirum Deo, quem nihil fugit: Deinde, ut te verbis eiusdem Basilii perstringam. Age, dic mihi, ieiunare non potes, & potes expleri edulibus; potes conficere corpus escarum pondere? at qui infirmis non variam ciborum copiam, sed inedia, & abstinenciam à Medicis solere præscribi scio: qui fit igitur, ut cum ista possis, illa te non posse causeris? utrum ventri

facilius est tenui victu transmittere noctem an copia ciborum gravatum iacere? immò ne iacere quidem, sed crebrò huc verti ditentum ac gementem? nisi fortè simul diciturus es illud, quod naucleri facilius servant navim sarcinis onustam, quàm eam quæ ad cursum expedita est ac levis: Nam oneris magnitudine gravatam: quamvis exiguus fluctus adoriens demergit, contra quæ modicis sarcinis temperata est, facile suffert undarum impetum, eò quod nulla res impediatur eam quo minus fluctu in altum surgentem superet, eundem ad modum & hominum corpora, assiduâ explectione degravata facile à morbis demerguntur: ceterum quæ facili levique utuntur alimonia, non modò malum quod à morbo imminente expectabatur, veluti tempestatis assultum effugunt, verùm etiam præsentem iam ægritudinem veluti turbinem quandam exorientem discutunt. Videlicet, iuxta tuam sententiam laboriosius erit quiescere, quam currere; & otiosum esse, quam luctari; si quidem iudicas congruentius esse infimos delitiis expleri, quam parvo tenuique utriusque victu: Nam naturæ vis quæ dispensat alimonia animantium corporibus, temperatum, ac parcum victum facile concoquit, & in corporis quod alitur substantiam vertit. At eadem ubi sumptuosos variosque cibos complexa est, nec deinde ad conficiendam eduliorum portionem, pares vires habet, diversa gignit morborum genera.

Quod vero neque vitam immittat ieiunium, probant exempla veterum anachoretarum, qui ieiunio utentes ad extremam senectutem pervenere, & perpetuè usi sunt, sanitate. Itaque Ecclesiastici 37° Propter crapulam multi obierunt, qui autem

abstineat est, addicit vitam. Noli itaque, ait
 B. fil. imitati Evæ inobedientiam: Noli
 rursus serpentem adhibere in consilium,
 qui tuendæ carnis prætextu, ut cibum ca-
 pias, suadet: Sed nimirum hæc dicuntur
 ad excusandas excusationes in peccatis:
 Certè si sanitatis causa Medicus tibi ieiun-
 ium præciperet, tu obedires, & difficilio-
 ra patereris: Hæc tibi à Deo & ab Ecclesiâ
 præcipiuntur, & tamen non servantur:
 Nonne anima plus est quam esca, & corpus plus
 quam vestimentum: Sed minus tibi est in
 æternum salvari, quam paucorum dierum
 sanitas; & bona temporis tibi potiora sunt
 bonis æternitatis: ubi mens, ubi animus,
 ubi sensus, ubi prudentia? clamat Christus.
*Quid enim prodest homini si universum mundum
 lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur,
 aut quam dabit homo commutationem pro ani-
 ma sua?* Vide quàm tuum iudicium contra-
 rium sit iudicio Christi: sed audi quid sub-
 iiciat Matth. 16. *Filius enim hominis venturus
 est in gloria Patris sui, cum angelis suis & tunc
 reddet unicuique secundum opera eius.* Nos re-

vocat ad iudicium extremum ubi futura
 est vera rerum æstimatio, nam ut dicitur
 Eccles. 3. *Tempus omnis rei tunc erit.* Quàm di-
 versos sensus tunc habebis, quàm viliis caro
 tibi videbitur, quàm ieiunia tibi videbun-
 tur facilia: quàm te pudebit ut prophanum
 Esau vili esca vendidisse primogenitâ tua:
 sed sicut ille non invenit pœnitentiæ locum,
 quamquàm cum lachrymis inquisisset eam. Hebr.
 12. ita inutiles tunc erunt lachrymæ tuæ, in-
 utilis pœnitentiâ: Et tunc reddet unicuique se-
 cundum opera eius: Nam si ieiunaveris, epu-
 laberis cum Abrahamo in sinu gloriæ, si
 non ieiunaveris quæres cum epulone di-
 vite aquæ guttam quæ tibi denegabitur
 sicut aiebam in superiori sermone. Utrum-
 que compara, famem Lazari, & famem ac-
 sitim divitis, illa in tempore est, hæc in
 æternitate: item epulas Lazari, & epulas
 divitis huius in hæc vita, illius in alterâ, ubi
 est æterna felicitas, ad quam nos de-

ducatur, qui est benedictus

Deus in sæcula

Amen.

FERIA QUARTA CINERVM,
CONCIO TERTIA,
DE IEIUNIO.

Cum jejunatis nolite fieri sicut Hypocrita tristes.
Matth. 6.

DIXIMUS in primâ Con-
cione ex Chrysoft. ieiunium
Quadragesimale esse spiritale animarum
ver, & fidissimam tran-
quillitatem animorum:
hodie cum eodem illud
possum adicere, quod dixit homil 2. in
Genesin: quia igitur nobis quietum, &
tranquillitatis tempus advenit, etiam nos
deducamus in mare doctrinæ navigium,
& dicendi vela solvamus, si tamen tran-
quillus & tutus est aurium vestrarum por-
tus, in quo verbi Dei navis, absque metu
nafragii collocetur: aderit ut spero stella
maris, Virgo beata, ad quam recurro, &
nobis statum Spiritus sancti impetrabit.

AVE MARIA.

MEMINERITIS, Auditores, dis-
ceptationis & causæ, quam subieci
iudiciis vestris in sanctæ Quadragesimæ
ingressu, nempe utrum hoc tempore læ-

tandum mihi esse aut dolendum. Eximen-
dum ne me à luctu & lacrymis, aut me ad-
dicendum tristitiæ, animique afflictioni.
Priori die vobis attuli præcipuas gaudii
mei causas ineunte Quadragesimâ, die po-
steriori cœpi exponere causas doloris mei.
Ac primò, quòd, cum in Quadragesimâ res
multæ sint, præcipuâque in iis ieiunium
existat, experientiâ videmus illud non ob-
servari ob magnâ Christianorum parte.

Secunda itaque doloris mei, ratione
Quadragesimæ, causa est, quod non tan-
tum pauci sint qui Quadragesimam obser-
vent quia ieiunium non servatur, sed quod
ex iis qui ieiunant, pauci admodum sint,
qui ex Quadragesimâ, & ex suo ieiunio
multum proficiant, quod ex multis causis
contingit, ut clarè ostendam si mihi audi-
entiam præbeatis.

Et primò quidem, ut ab optimis inci-
piam; Nonne illud planè miserum est
quod optimi quique hoc tempus solum si-

D bi defi-

bi definiant pœnitentiæ, existimantes hoc quidem tempore sibi abstinendum esse, ac temperandum: reliquo verò tempore omnia sibi esse permilla: non valentibus (inquit S. Chrysof. homil. 62. ad popul. Antiochen. Quadrageſima diebus, in omni tempore patrata, abluere; nam si gehenna non sufficit, cum sit sempiterna; multò minus hoc breve tempus: nec enim validam exhibemus pœnitentiam sed infirmam: Et certè cum pœna sit productior quàm culpa; ne ut ait S. Augustinus, si cum culpâ finiretur & pœna, levis culpa esse putaretur, longè maiorem pœnam de nobis sumere oporteret. Quid sunt igitur 40. dies pœnitentiæ, ad reliquos rotius anni, quos ferme in Dei offensâ consumimus? etiam si verò pœnam culpæ æquaremus, quàm exigua esset nostra pœnitentia? iis præsertim hominibus, quibus non satis esset tota vita ad eluenda præterita.

Secundò, Quia cum Christiani illud tantummodò tempus sibi reseruent ad agendam pœnitentiam; illud tamen tempus planè illis est indifferens, unde nullà in moribus mutatio nulla in vestibus, nulla in temperantiâ, nulla in conversatione, nulla in negotiis, nulla in precibus, nulla in operibus. Gaudebat olim S. Chrysof. homil. 2. in Genes. quod illo tempore omnia videret pacata, ac mensam Imperatoris non differre à mensâ pauperis. Nusquam, aiebat, hodie tumultus, vel clamor, vel carni-um coctiones, vel coquorum discursus, omnia illa abierunt, & imitatur hæc Civitas honestam quandam, continentem, & sobriam matrem familias. & Basil. homil. 2. de Jeiunio. Observa mihi vultuum discrimen, tùm eorum qui hodie sub vesperam conspiciuntur, tùm eorum qui cras appa-

rebunt. Hodie tument rubore suffusi, sudore tenui rorantes, oculi humentes, præcipites, atque ob nebulam intus è stomacho exhalatam, exactè cernendi facultate privati: crastino verò die videbis eodèdem vultus compositos, graves, colore naturali recepto, toto habitu præsentem animum præ se ferentes omnibus sensibus integris, ut pote quorum naturalibus actionibus nulla intus causa tenebras offundit. Certè olim apud maiores nostros, cultus vestium deponebatur: Non tulit S. Ludovicus, ne in liberis quidem suis, ut totam Quadragesimam flores gestarent: ac ipse multos annos toto illo tempore cilicium non deposuit. Sed uti nunc vivimus, nulla plane mutatio nec in lexu, nec in expensis, &c. Exodi 33. *Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi: deposuerunt ergo filii Israël ornatum suum à monte Horeb.*

3. Quia ante jeiunium, ea perpetrantur peccata, quibus eluendis totum Quadragesimale tempus non sufficiat: vide quid superfit reliquæ vitæ eluendæ? Et verò maxima planè infamia est, ea committere, quæ deinde lugeas. Rom. 6. *Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.* Nonne melius esset non jeiunare si per intemperantiam i- tur ad jeiunium? an non sufficiunt præteritæ vitæ excessus, atque delicta, quæ vix totam plangas Quadragesimam, ut nova peccata committas? præsertim cum tanta perpetrarentur peccata, & tam debilis sit pœnitentia. Quæ vero ista est per intemperantiam ad temperantiam via? per ebrietatem ad sobrietatem? Audi Basil. homil. 1. de Jeiun. Noli per largiorem vini portionem te ad aquæ potum præparare: ne te ad jeiunii mysteria introducat ebrietas, non est.

est per temulentiam aditus ad jeunium; quemadmodum nec ad iustitiam iter est per fraudationem: nec ad sobrietatem per lasciviam, nec ut summatim dicam per malitiam ad virtutem. Aliud ostium est ad jeunium: ebrietas ad lasciviam inducit, ad jeunium frugalitas. Athleta ante certamen exercetur. Jeunator ad jeunandum temperantiam preparatur: Ne velut ulciscens jeunii dies, nec veluti fucum facturus legis auctori, in hos quinque dies, crapula thesaurum reponito: stultè si quidem facis, si corpus conficis, nec tamen solatium esuritioni admoves. Ista infida penus est cella, in pertusum dolium infundis, sit enim ut vinum perfluat ad suam, recurrens viam, peccatum verò maneat in dolio. Hæc Basiliius. Sed acrius etiam homil. 2. Improbum istud consilium est, prava cogitatio ita dicentium, quoniam nobis quinque dierum jeunium indictum est, hodie nos ipsos temulentiam obruamus. Nemo pudicam uxorem legitime ducturus, ante scorta, & concubinas inducit in ædes, neque enim coniux legitima paritur convictum contuberniumque domesticam stupro corruptarum: proinde ne cum expectatur jeunium, prius introducas ebrietatem, quæ est scortum publicum, quæ est impudentiæ mater, quæ risu gaudet, quæ insanit, quæ sordibus squallet temulentia: Neque enim jeunium, & precatio introibunt in animam temulentiam marcidam. Etenim si cras venias vinum redolens, idque cruditate corruptum, ad putrefactum, quomodo tibi crapulam pro jeunio sim imputaturus? neque enim illud cogita, quod merum tibi recens infusum non est, sed quod a vino purus non es, hoc reputa: In utro ordine te collocabo? inter ebrios, an inter jeu-

nantes? præterita vinolentia te sibi afferens, præsens inedia jeunium testificatur: anceps es, & velut controversum temulentia mancipium, nec illa abs te abstinebit manuum iniectionem, idque optimo iure, quippe quæ manifesta servitutis argumenta proferat, odorem vini velut in lagenam residentem. Hic protinus primus ieiunii dies tibi reprobus fuerit, ob temulentia reliquias in te repositas: quorum autem primitia reiiciuntur, haud dubium quin in his quoque quod reliquum est sit reiiciendum. Ebrii regnum Dei non possidebunt. Si temulentus accedis ad jeunium quid utilitatis auferes? nam si te ebrietas excludit à regno cælorum, quis deinceps è jeunio fructus? an non vides, quod qui in edomandis equis qui ad certamina aluntur, peritissimi sunt, cum instat certaminis dies, eos inedia preparant. Tu contra studio temetipsum deprimis saturitate, ad eò ventris studio, bruta etiam animalia præcurris. Itaque rectè advertit Chrylost. homil. 1. in Genes. Per temperantiam, & tenuitatem victus fieri ad jeunium preparationem, non vero per gula dissolutionem. Nam si Medici (inquit) pharmaca dant, si volentes ut putridum & corruptum humorem expurgent, à corporali hac voluptate abstinere præcipiunt, ut ita pharmaci efficaciam desit obstaculum, & operari, suamque illa vim declarare possit: multò magis spirituale hoc remedium, hoc est utilitatem quæ ex ieiunio est, suscepturis, tenuitate victus, nostram mentem expurgare, & leviolem reddere convenit, ne ebrietate demersa, infrugiferam, & inutilem utilitatem, quæ ex illo est, efficiat. Quin etiam id apud multos fuit in usu, ut, ante Quadagesimam, inciperent ieiunare, exercitatio-

nis causâ: Ac refert S. Dorotheus in lib. Ieiuniorum, multos ad septem hebdomadas ieiunii, aliam ad idisse, ut se ad ieiunium Quadragesimæ præpararent, & velut ad labores ieiuniorum exercerent. Hinc iudicare debemus de more illo diabolico Bacchanaliorum, ex quo fit ut omnis Quadragesimæ fructus pereat, in quem ita præclare invehitur idem qui supra Basil. homil. 2. de Ieiunio sub finem. Quemadmodum (inquit) qui longinquam profectioem adornant, componunt sarcinas, & comætarum parant, ita nonnulli vacordes hodie aduersus quinque dierum ieiunium vino indulgent: Quis est usque adeo vesantis, ut priusquam bibere incipiat, ebriorum more deliret? an nescitis, quod venter depositum non seruat: Venter conciliator est pessimæ fidei, penu incultoditum, in quod cum multa reposueris, noxam quidem retinet, at non seruat deposita. Vide me tibi quoque si cras veneris cum ebrietate dicta sint ea, quæ sunt ex Isaia recitata. *Non istud ieiunium elegi, dicit Dominus. Quid misces ea quæ misceri non possunt? quod confortium temulentiam cum ieiunio, quæ societas vinolentiam cum abstinentiam? quis consensus templo Dei cum Idolis? templum enim Dei sunt, in quibus habitat Spiritus Dei: contra, templum Idolorum sunt, qui per ebrietatem, vilem ac plebeiam admittunt intemperantiam. Hodiernus dies vestibulum est ieiunii, quod profecto qui in vestibulo prophanatur, indignus est qui ad sancta introeat. Nullus servus cupiens hero suo reconciliari, hostem illius patronum, ac reconciliatorem adhibet. Ebrietas inimica est Deo, ieiunium pœnitentiæ initium est: Itaque si cupis per confessionem reverti ad Deum, fugito temulentiam, ne magis abs te Deum alienet.*

4. Quia priusquam veniat Quadragesima à multis timetur, perinde quasi supplicium esset, unde male ab illis excipitur, contra quam fieri oportuisset; quoniam enim legem habet ieiunii, propterea fere in odio esse solet: sed audi Chrysostr. homil. 1. in Genes. Quemadmodum castam quãdam & ingentiam sponsam ducturi, thalamis undique tapetibus ornatis, domoque tota purgatâ, & ingressu omnibus inhonestis ancillis interdicto, in cubiculum illam introducunt: pari modo vellem etiam vos purificata vestra mente, valeque delitiis, & voracitati dicto, matrem bonorum omnium, & pudicitiam, aliarumque virtutum omnium magistram, ieiunium, inquam, explicitis vestræ mentis finibus suscipere, ut & vos maiori fruamini voluptate, & illud congruam vobis suam medicinam conferat.

5. Quod cum venerit, observetur cum tristitia, quod est contra legem ieiunii. Tertull. lib. de Ieiun. cap. 8. Præstituit exinde ieiunio legem, sine tristitia ieiunandis: Cur enim triste, quod salutare? alludiditur ad Evangelicum præceptum Matth. 6. Quod pro themate accepimus. *Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrita tristes. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava: Quæ verba sic exponit Basil. homil. 1. de Ieiun. Sic igitur animis affecti sumus, quemadmodum sumus edocti, ac dies instantes haudquaquam tristi animo, sed alacri affectu illos excipiamus, sicut decet sanctos. Nemo deiectionis mentis coronatur, nemo mœrens trophæum statuit, Noli tristis esse dum curaris, absurdum fuerit si ob cibos subtractos contristemur, ac non potius super animæ salute lætemur, sicque videamur plus tribuere voluptati ventris, quam curæ mentis, &c. Unge caput tuum,*

& faciem tuam lava; ad mysteria te vocat sermo Dei: qui alios ungebat, unctus est: qui lavabat, ablutus est: Verba præcepti fac ad interna membra accommodes: animam à peccatis ablac; unge caput unguento sancto, ut confortium habeas cum Christo, qui nomen habet ab unctione, atque ita demum accedito ad ieiunium. Et certè qui ieiunium cum tristitiâ excipit, nihil illi ieiunium proficit, itaque duplex damnum incurrit, & corporis, & spiritus: ac præterea sicut cibus non libenter sumptus, nauseam parit, ac non proficit, ita quoque ieiunium: quod animæ alimentum vocat Chrysost. Unge itaque caput tuam, lava ieiunaturus, non tantum ut dissimules ieiunium, sed multò etiam magis ut gaudium ostendas de ieiunio. Ad hæc ut intelligas ieiunium esse animæ prandium, atque convivium, ad quod te præpares unctione, & ablutione. Denique ut scias non minores esse in ieiunio, quàm in epulo delicias: ut enim ait Chrysost. homil. I. in Genes. Quanto externus homo noster corrumpitur, tanto internus innovatur: Ieiunium enim animæ nostræ alimentum est, & sicut corporalis iste cibus impinguat corpus, ita & ieiunium animam efficit habiliorem, & valentior.

6. Quia cum ieiunium sit actus virtutis, & consequenter ad finem aliquem honestum ordinari debeat, non tamen ita fiat, unde nullus planè fructus existit. Certè quidem si ieiunium in universum spectemus, S. Anastasius Antiochenus in libro quem appellat, in quæst. 64. duplicem ait esse eius scopum: unus est dura corporis tractatio & mortificatio: ut non fruantes præsentibus voluptatibus, fruamur æternis. Alter ut humiliato corpore

simul anima humilietur: humiliatâ autem Deum oret, & veniam impetret. Tertull. lib. de cultu Mulierum. Quidam (inquit) ipsam Dei creaturam sibi interdiciunt abstinentes à vino, & animalibus, exultantes (id est abstinentes) ab elu carnis, quorum fructus (inquit) nulli periculo, aut sollicitudini adiacent, sed humilitatem animæ suæ in victus quoque castigatione Deo immolant. Quoad humilitationem attinet, hic fuit etiam sentus Davidis, humiliabam in ieiunio animam meam: At passim in scriptura dicitur de ieiunio, Affligatisque animas vestras. Uti Levitici 16. & 23. cap. Apostolus Paulus duplicem illum finem conungit cap. 2. Epist. ad Coloss. humilitatem, & carnis afflictionem, cum ait, in humilitate, & non ad parcendum corpori, & ad saturitatem carnis, S. Thomas 2. 2. q. 147. art. 1. docet ad tria maximè ieiunium ordinari. Primò ad concupiscentias carnis reprimendas: Unde Apostolus, in ieiunio & Castitate. Quia ex Hieronymo, sine Cerere, & Baccho triget Venus Tertull. lib. de Jeuniis. Monstrum haberetur libido sine gula. Specta corpus, una regio est: Denique pro dispositione membrorum, ordo vitiorum: Et Isidorus Pelusiota lib. 2. Epist. 178. ait ad libidinem compescendam præstantissimum remedium situm esse in ieiunio. Secundò. Ut mens facilius eleuetur ad sublimia contemplanda. Tertio. Ad satisfaciendum pro peccatis. Unde Propheta Joël Convertimini ad me, in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. Ac Ninivitarum cum Prædicationem Pœnitentiæ audissent, statim intellexerunt sibi ieiunandum; itaque Ecclesia canit in præfatione Missæ in Quadragesima. Qui corporali ieiunio, vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris, & præ-

mia. Quod si spectemus jeiunium Quadragesimæ, præter communes illas rationes supradictas, quæ hoc tempore aliquid habent præcipui; hanc rationem assignat S. Chrysoft, in homil. de Jeiunio primi Paschæ. Multi (inquit accedebant olim ad mysteria ἀπλῶς, ἢ ὡς ἐτύχε. Idest non præparati, eo præsertim tempore quo Christus tradidit semetipsum: Quare cum Patres (intelligit Apostolos) intelligerent, secumque reputarent incommodum, & detrimentum ex negligenti illo accessu, congregati sanxerunt quadraginta dies jeiunii: preceationum, auditionis verbi Dei, conventus ad Ecclesiam, ut his diebus purgati omnes diligenter, per preces, per eleemosynas, per jeiunium, per vigiliis nocturnas, per lacrymas, & confessionem, & per cætera alia, sic pro viribus nostris, cum purâ conscientia accedamus.

Sed quam pauci sunt, qui fines jeiunii attendant, quam pauci qui ex virtute jeiunent; cum tamen omnis actus virtutis requirat finem honestum, ac debitam illius intentionem, & certas circumstantias, secundum quas observetur: Jeiunant quidem plerique negativè, quia non violant jeiunium, sed non jeiunant positivè, ex motivo virtutis. Unde etiam nihil merentur jeiunio suo, neque per illud suis peccatis satisfaciunt: Itaque dicere possunt, quod scribitur Isaïe 58, *Quare jeiunavimus, & non aspexisti: Humiliavimus animas nostras, & nefcisti?* Quibus ita respondit Dominus, Zachar. 7. *Cum jeiunaretis, & plangeretis in quinto, & septimo, numquid jeiunium jeiunastis mihi?*

7. Quod cum in Quadragesimâ non tantum contineatur jeiunii obligatio, sed etiam virtutum omnium, atque bonorum

operum opportunitas, hæc pars omnino plerisque omittatur, qui putant se suæ obligationi plenè satisfecisse, si jeiunarint, cum hæc sit pars fere minima: ut hoc bene intelligatur: Adverte hæc tria coniungi fere solita esse, Jeiunium, Orationem, atque Eleemosynam, secundum illud Tobia 12. *Bona est Oratio, cum Jeiunio, & Eleemosynâ.* Nomine Jeiunii comprehenduntur omnes corporis afflictiones, cilicia, disciplina, humicubationes, vigilia, & similia, quæ olim in usu, tempore Quadragesimali: Ita pœnitentiæ publicæ eo tempore, magis usurpatæ: & in aditu quarumdam Ecclesiarum virgæ proponuntur. S. Ludovicus totam Quadragesimam cilicium non deponebat nisi ad verberationem quam sæpius adhibebat. Nomine autem Orationis comprehenduntur actiones internæ, & devotio, & preces prolixiores, maiorque diligentia in divino cultu. Nomine autem Eleemosynæ omnia opera misericordiæ. Ita Sancti Patres dicunt, Quod ventri subtrahitur dandum esse pauperi. Jeiunium itaque Orationem adiuvat, atque Eleemosynam, quia mentem sublevat, & facultatem dat pauperes nutriendi: Oratio vero utrumque adiuvat, Jeiunium, & Eleemosynam, quia dirigit intentionem, & gratiam ad utrumque impetrat: Eleemosyna vero jeiunium facit utile, & orationem adiuvat. Quia beati *Misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*: Quoniam vero hæc in Quadragesima usurpari debent, propterea initio nobis illud Evangelium proponitur, in quo dantur præcepta faciendi bona opera, ne scilicet jactantia, & vanitas, opera bona corrumpant; atque ut intelligas, quod initio proposui, Quadragesimam à paucis observari: Hæc fere omnia

ab hominum moribus sunt oblitterata: quis enim jam usus poenitentiarum, cum ne instrumenta quidem appellare sciant, omnemque usum eorum ad Religiosos reiiciat, perinde quasi saeculares poenitentia non egerent, neque ad omnes Quadragesimale Institutum pertineret? Quid dicam de usu orationis? quam pauci faciunt, quid de elemosynis? quae aut parcius fiunt, aut ad malos fines diriguntur, ad animas perdendas, aut ad vanitatem.

8. Quod pauci intelligant, illud in Quadragesimae observatione praecipue esse spectandum, ac requiri, ut a vitiis abstineatur: Nam, ut ait Basiliius homil. 2. de Jeunio Verum jeunium est a vitiis immunem esse, continentia linguæ, iræ cohibitio, concupiscentiarum amputatio, obreptationis, mendacii, periurii, ab his abstinere verum est jeunium. Et fufius homil. 1. Cave ne jeunii utilitatem, sola escarum abstinence metiaris: verum enim jeunium est ab omnibus vitiis esse alienum: Solve omne vinculum iniquitatis, condona proximo, si quid dolet animo, remitte illi debita. Nolite ad contentiones ac lites jeunare: Carnes non edis, sed comedis fratrem tuum: a vino abstinens, sed ab iniuriis tibi non temperas? Expectas vesperam, ut cibum capias, sed diem totum absumis apud tribunalia; Vae iis qui ebrii sunt non a vino: Ira mentis, est temulentia, eamque a sobrietate excutit, haud aliter quam vinum. Quin & dolor, temulentia, merus est, quoties ad ea fertur, ad quæ non oportet: In summâ quivis effectus dimovens animum a statu suo, merito dicitur ebrietas. Idem iudicavit Chrysost. homil. 73. ad popul. Antioch. Non secundum multos, temere conleamus, in hoc contineri jeunium, si

sine cibis ad vesperam usque permaneamus: Non est hoc quod quaeritur hic, sed ut cum ciborum abstinence, a noxiis, quoque continentiam exhibeamus, & circa spiritualium exercitationem, multum impendamus studium: Jeunantem decet esse correptum, mitem humilem, praesentis vitae despicientem gloriam, sicut cibos aspernatus est, sic & inanem gloriam floccipendat oportet, & ad illum respiciat solum, qui corda scrutatur, & renes. Sed supra omnes Isaias cap. 58. Numquid tale est jeunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? Numquid contorquere quasi circumlum, caput suum, & saccum, & cinerem sternere? Numquid istud vocabis jeunium, & diem acceptabilem Domino? Nonne hoc est magis ieiunium quod elegi: dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes: dimitte eos qui fracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe: Erange esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Sed si in saeculi nostri mores oculos coniciamus, quis hoc tempore modestior, quis temperantior, quis melior? Longè enim satius fuisset, mores, quam cibos, aut mensam mutare: melius ieiunare a vitiis quam a cibis: neque enim tantum lingua peccavit edendo, sed etiam loquendo: peccarunt oculi, peccarunt manus, & pedes: itaque illis, (ut ait Bernardus) tam ieiunandum est, quam ore, atque lingua. Quoniam igitur hæc passim negliguntur, hinc merito dixi, Quadragesimam ab illis vix observari; itaque Quadragesimæ adventum maxime me anxium habere atque sollicitum, cum nihil ex ipsa homines proficiant, & id minus attendant quod præcipuum est.

Hinc sequitur tertia causa doloris mei, quod

quod hęc ratione, hominum salus ferè de-
 sparata sit quòd iam non meliores existant
 optimis institutis. Quid enim est melius,
 quid sanctius hoc tempore? in quo primò
 non licet nisi cum pudore, & difficultate
 esse improbum: secundò; in quo facultas
 præbetur atque opportunitas bonis ope-
 ribus, & tollitur difficultas, quæ oritur ex
 earum rerum intolerantiâ: uti enim florere
 arbores verno tempore, atque gemmas
 trudere, nemo miratur: ita nemo novum
 esse ducet Quadragesimæ tempore, quod
 quis bonis operibus indulgeat. Item com-
 pescitur concupiscentia, & modestia im-
 peratur, in habitu, in mensâ, in risu, & io-
 cis. Non sinebat S. Ludovicus filios suos,
 nec filias, diebus veneris flores gestare,
 quòd eo die Christus passus fuisset: sicut
 nec totâ Quadragesima. Ita unusquisque
 sibi imperare debet modestiam hoc tem-
 pore. 3. Ueberior est atque liberior divini
 verbi prædicatio. 4. Maxima Sacramenta
 celebrantur, & summa, atque divinißima
 fidei nostræ mysteria. 5. Ipsius Ecclesiæ ha-
 bitus lugubris nos monet, & apparatus
 pœnitentiæ: ipsa altaria, ipsi parietes, can-
 tus, verba Scripturæ, Sacerdotum vestes,
 & ceremoniæ. 6. Vel sola Evangeliorum
 coordinatio ad perfectionis viam optimè
 accommodata. Ex quibus omnibus si quis
 piam melior non fiat, nescio quid tandem
 sperandum superfit. Quando enim eris
 castus, quando temperans, quando mode-
 stus, quando misericors, quando humilis,
 quando iniurias condonabis, nisi hoc tem-
 pore id facias? quando res terrenas despi-
 cies, quando præteritorum te pœnitebit,
 quando te ad pœnitentiam damnabis, nisi
 isto tempore? *Obstupefcite cæli super hoc, &*
porta cæli de solamini. Quò sit dilectissimi, ut

vos etiam, atque etiam rogem; ut hoc sa-
 cro tempore vetera eluantur, præsentia
 disponatis, futura nobis promissa, aut no-
 bis proposita, certa faciamus.

Vos itaque primum alloquor, ô Sacer-
 dotes ut sedulo impleatis, quod de vobis
 initio ieiunii canit Ecclesia, post Joëlem
 Prophetam cap. 2. *Inter vestibulum, & alta-
 re plorabunt Sacerdotes, ministri Domini, & di-
 cens, parce Domine, parce populo tuo.*

2. Te, popule Christiane, ut intelligas,
 te nunc singulariter esse Christianum, id-
 que moribus ostendere debere: Chrysof.
 homil. 1. in Genes. Confundantur Genti-
 les, erubescant Judæi, videntes vestram
 charitatem, hilari promptitudine ieiunii
 adventum salutantem, atque excipientem,
 discantque per experientiam, quantum in-
 ter nos sit, & ipsos intervallum. Et illi qui-
 dem ferias, nominent ebrietatem, om-
 nemque aliam intemperantiam, ac turpi-
 tudines, quas verisimile est inde ipsos at-
 trahere: at Ecclesia Dei ea quæ illis adver-
 sa sunt, nempe ieiunium, ventris despectum,
 & omnes alias Virtutes illius comites, fe-
 rias appellet. Hęc Chrysostomus.

3. Vos Catholici atque Hæretici: illos
 quidem ut, sciant Quadragesimæ obser-
 vantiam partem esse Religionis: hos vero
 ut discant qua tandem in Religione ver-
 sentur, quæ omnia præclara instituta pes-
 sum dedit. Itane verò hæc est Ecclesiæ re-
 formatio, tot sæculis confirmatam absti-
 nentiam tollere, ac ventris patrocini-
 um suscipere? legant sanctos omnes Patres,
 quorum nullus de solemnibus ieiunio tacuit.
 Dicere non possunt novum esse institu-
 tum, cum ob eius antiquitatem dicat S.
 Basilius eius canitiem esse venerandam:
 Ad hæc, conqueri non possunt esse Ro-
 manæ

manæ Ecclesiæ tyrannidem, cum apud Græcos austerius ac rigidius observetur: Immò cum ab omnibus ut idem ait Basilus, & insulis, & terris, & nationibus, & ætatibus accipiatur. Cur isti soli ab ea lege se exempterunt? Sed placet illis ciborum *adiaphora*. ut nimirum eandem indifferentiam servant in cibis quam in rebus reliquis, tanquam, Simonis, *Adiaphoristarum principis imitatores*.

4. Vos pauperes, & divites, illos quidem, ut orent, ac patienter ferant divitum immanitatem, hos autem, ut misericordiæ operibus vacent: De jejunio vero audite quomodo vos ambos admoneat Basilus homil. 2. de Ieiunio. Excipite hoc pauperes, contubernale vobis, ac mensæ socium: Excipite divites, quod noxæ è luxu contractæ medeatur: quodque vicissitudine & novitate vobis jucundiora reddat ea, quæ nunc assiduitate fastidiuntur.

5. Jejunantes, & non jejunantes: illos ut se humiliant, quia hic est habitus jejunantis: hos vero quoniam ieiunij non sunt capaces: Illos, ne ob vanam gloriam jejunent, ne ut ait Chrysof. homil. 71. ad pop. Antioch. & impensam patiantur, & mercede priventur. Hos vero quia non jejunant, jejunij defectum, aliis operibus compensent: Illos ut intelligant, non sibi tantum jejunandum à cibis, sed potissimum à vitiis. Hos vero, ut pluris faciant voluntatem jejunandi, quam necessitatem.

6. Infirmos, & sanos: illos ut pro jejuniij labore modestè ferant infirmi-

tates, & si corpore non possunt, saltem mente jejunent: audiant Chrysof. homil. 2. in Genes. Si tibi corpus infirmum ad continuè jejunandum, non tamen est infirmum ad orandum, nec ad ventris despectum imbecille: nam si jejunare non potes, potes tamen abstinere delitiis: hoc autem non minimum est, nec à jejunio multum distans, sed ipsum quoque Diaboli furorum prostrernere idoneum. Hos vero, ut sanitate utantur, ut Deo obsequantur. Gaudeant se sanos esse, non propter sanitatem, sed propter commoditatem obediendi legi: Ambo vero audiant Basilium homil. 2. de jejunio. Excipite malè valentes, sanitatis matrem: Qui bonà estis valetudine, excipite bonæ habitudinis custodem.

7. Qui Conciones frequentant, & qui non frequentant: Illos quidem ut alios doceant: hos vero ut ab alijs discant, atque interrogent. Illos ut audiant Chrysof. homil. 73. ad pop. Antioch. ubi docet Quadragesimæ tempore non tantum ad Ecclesiam conveniendum ut instruamur, sed plane desiderari ut emendemur: Nam (inquit) si continuè vacantes auditioni, tantamque consequentes doctrinam, & à jejunio subsidium habentes, si ijdem permaneamus, nec iracundus mitis efficiatur; nec animosus mutetur in mansuetum; nec in benignitatem invidus se reducat, neque pecuniarum captus insaniat, à vitio desistens, ad misericordiam, & pauperum se transferat sustentatione; nec impudicus continens euadat: nec

inanis gloriæ stupidus amore, discat eam contemnere, veramque perquirere gloriam; neque circa proximi charitatem segnis exurgere seipsum doceat, ut non solum Publicanis non sit inferior, sed etiam inimicos benigne conspicari, & multam eis charitatem exhibere: Nisi hos superemus morbos, & alios in nobis nascentes, quæ nobis erit venia? Quæ autem excusatio? Dic enim quæso, si tuum videas filium quotidie scholam petentem, & tempore progresso, nihil amplius inde lucrantem, nunquid patienter feres? Nonne & flagella puero infliges, & præceptorem acculabis? postea si didiceris, quod à præceptore quidem omnia facta sunt, & prætermisum est nihil, sed omnium causa fuit pueri negligentia, nonne culpa liberans præceptorem, omnem in puerum transferes indignationem? Idem & hic fieri justum est: Nos enim quodammodo à divinâ gratiâ sumus constituti, quasi spirituales filios ad hanc scholam quotidie vocantes, salutarem vobis doctrinam apponimus: itaque si nobis omne studium, & sedulitatem exhibentibus, & quotidie vos ad virtutis ducentibus semitatem, vos in iisdem permantis, & quantus nobis erit dolor, & vobis, ne quid amplius dicam, quanta damnatio, cogitate. Hos verò, ut quoniã concionibus interesse non possunt, se saltem, aut libris instruant, aut exemplis, ac Deum intus loquentem audiant. *Hodie enim si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, &c.*

8 Peccatores, & iustos: Illos ut elemosynis peccata sua redimant, ac

tempus pœnitentiæ elabi non sinant. *Tempore enim accepto exaudi vi te, & in die salutis adjuvi te: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: Ioëlis 2. Nunc ergo dicit Dominus. Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & fletu, & plandū; & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus, & misericors est: patiens, & multæ misericordiæ & præstabilis super malitiã. Quis scit si convertatur & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem? Hos verò ut quoniam hoc tempore; etiam perditissimi, bonis operibus vacant, ipsi multò magis virtuti sese addicant; ita ut, si alio tempore sese ab illicitis abstinent, certè hoc tempore, etiam à licitis abstineant: neque sint contenti ordinarijs, & communibus virtutum officijs: sed majora faciant, & sese tempori accommodent.*

9 Ad Pœnitentes, ad Proficientes, ad Perfectos, mea sese convertit Oratio. Ad primos quia tempus pœnitentiæ est. Ad secundos, quia hæc est opportunitas virtutum, & bonorum operum. Ad ultimos, ut sese in Christum patientem, summarum virtutum exemplar transforment.

10 Ad Conjugatos, ad Viduas, & Virgines: ad primos, ut si partes confenserint, sapius contineant. Certe Nicolaus Pontifex præceperat Bulgaris ut totam Quadragesimam continerent. Id facere solitus erat S. Ludovicus: Et quia præcepit Apostolus id aliquando fieri, ut vacent orationi, cum hoc tempus sit omnium optimum ad orationem, nullo tempore utilius id esse potest. Viduæ autem habeant

pro conjugē, luctum; atque imitentur Ecclesiæ solitudinem & secessum. Et quia hoc tempore, Nuptiarum solemnitas prohibetur, cogitent quomodo Christi mortem lachrymis prosequi debeant: Virgines autem sese supra consuetudinem custodiant, atque Christo suo sponso configurentur, spinas habeant pro floribus, & rosis: fel pro melle, acetum pro delitiis, cineres pro pane, crucē pro lecto, &c.

Atque ut neminem præteream, Cogitet impius, liber, ac effrænis homo usquequò perveniat suæ impietatis opus, ut si his diebus non respiscat, necesse sit, ut contra totius naturæ sensum depugnet: audiat superbus, humiliato Deo, fastum esse abiiciendum. *Jam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi.* Cogitet gulæ deditus, quod ait Basilius homiliâ de jejuniis. Vide ne qui nunc aquam respuit, in posterum exemplo divitis illius stillam aquæ concupiscas. Norit avarus non debere se, ad parcitatem jejulare, sed ad liberalitatem, & ad pauperum sublevamen: parum prodesse si esuriat, nisi ejus esuries pauperem reficiat.

Quid verò ad te, homo turpis, & lascive, num tandem finem impones turpitudini tuæ? Vide quot te remedia sanent, aut sanare debeant: abstinentia, corporis afflictationes, mulierū modestia, risus immoderati compressio, quotidiana concio, silentium, solitudo, Confessio frequentior, tot in Evangeliiis exempla, Meditatio Passionis Christi, sanguinis ipsius pretium, exemplum divitis epulonis, Magdalenæ conversio. Quis jam tot

rebus resistere impunè potest? quis tã perditus animus, quod tam ferreum pectus obniti in contrarium potest? Ionas in urbe Ninive pœnitentiam prædicavit: Quid verò suâ prædicatione non perfecit? Sed quot hominū millia convertit, quot peccatores? crimine ab uno, disce omnes. Cogita unum Sardanapalum, delitiis corruptum, sola concionis relatione commotum, & conversum: at, bone Deus: ad quam pœnitentiam, ad quod jejunium? quo non tantum viri, sed & mulieres, & pueri, parum est, sed & jumenta jejunarunt. Non quòd Deus id requireret, (ait Beatus Cyrillus in Jonam) aut quòd necesse erat ut fieret; sed quia (inquit) sic demonstrata est hyperbole, ut ita dicam, pœnitentiæ illorum, id est exuberantia: facta est autem mentio animalium, non propter animantes: nam, ut ait Sanctus Paulus: Numquid de bobus cura est Deo? sed docuit Scriptura, stolidiores esse pecudibus, qui jejunium reiicerent; cum licuerit etiam animalibus jejunium indicere: sive quia erant ad hominum usum comparata, ait Theodorus Antiochenus, Commentario in Jonam: sive, ut mugitu eorum & balatu, uti advertit Theodoretus, commoti homines, magis, ac magis dolerent. Quid igitur nos, post tantas admonitiones facere convenit, nisi ut pœnitentiam amplectamur, ornatum omnem deponamus, delicias, & jocos abiiciamus, jejunium assumamus, ac vitia nostra relinquamus: quod præstare nobis dignetur gratiâ suâ Iesus Christus Dominus noster. Amen.

FERIA QUARTA CINERUM,

CONCIO PRIMA,

DE RECTA INTENTIONE,

Cum jejunatis, nolite fieri sicut Hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Matth. 6.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo. Matth. 5.

CUM Quadragesima sit omnium bonorum operum tempus opportunissimum, unde Sanctus Chrysostomus homil. 1. in Genes. vocat spiritale veranimarum; quoniam uti ver est totius naturæ renovatio, & omnia vere parturiunt; ita hoc sacro tempore, non tantum est jejunij tempus, & pœnitentiæ, sed etiam omnium bonorum operum, orationis, Eleemosynarum, & omnium virtutum: & cum pleraque bona opera perdantur, eò quòd male fiant, unde Seneca Epistolâ 95. non in factio laus est, sed in eo, quemadmodum fiat; idcirco Ecclesia nos in aditu Quadragesimæ admonet quomodo nos gerere debeamus: *Cum jejunatis, nolite fieri sicut Hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut appareant*

*hominibus jejunantes: Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Quibus verbis docemur, jejunium, si solum sit, parum esse: quod ex aliis etiam bonis operibus sentiendum est; quòd autem parum sit, hinc patet; quia ejus merces datur in præsentia vita; unde subdit: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terrâ. vide enim successum: ubi ærugo & tineâ demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur: Vult autem nos altius aliquid cogitare, & laborare æternitati; nam ait: *Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tineâ demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur: causam autem utriusque subdit; *Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum: Nempe quod quisque appetit, id colligit: Quid itaque faciendum sit, ne & jejunium, & bona****

& bona opera nobis pereant, hoc docet Christus, ut nimirum rectificent intentione, eam autem rectam explicat intentionem, ut non fiant causâ placendi hominibus, sed Deo: ne videlicet mercedem accipiamus ab hominibus, sed à Deo, secundum illud: *Ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito, Et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi: certe quis reddet? is qui videt: quis autem videt, nisi is cujus oculos respexisti? Ad te levavi oculos meos qui habitas in cælis. Ps. 122. Unde veniet auxilium mihi? auxilium meum à Domino? Psal. 120. Illud autem spero per Virginis Matris intercessione.* AVE MARIA.

MIRABILIS illa civitas, quæ sancto Joanni Apocalypsis visionibus ostensa est, quam ibidem appellat *Jerusalem novam, descendentem de cælo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo (cui testimonium ab ipso Dei throno datum est, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitavit cum eis)* Ecclesia est. Illius ornatus & magnificentia, hujus sanctitatem & præclaras virtutes significat. Angelus autem qui visus est Joanni, habere in manu arundinem auream, ut metiretur civitatem, portas ejus, & murum, non alius est quam magni consilij Angelus, uti Christum appellat Scriptura, qui singulorum virtutes, atque actiones metitur mensurâ, seu arundine aureâ, quam aliam non esse existimo, quam rectam intentionem, de qua loquitur hodiernum Evangelium, & nos hodierna concione dicturi sumus, tanquam de

re omninò necessaria, uti fatebitur qui me patienter audierit.

I. Veritas. Sicut in rebus moralibus id quod est præcipuum, & quasi essenziale, & aliarum rerum origo, est finis: quia finis est id, cujus gratia sunt omnia; etenim ut ait Apostolus, omnia bonum appetunt; finis autem & bonum, idem sunt; nam omne bonum vel est tale, per se, vel propter aliud, si est per se tale, fini est, in fine enim terminatur, alioqui non esset finis, igitur in aliud non ordinatur, omnia autem, uti diximus, in bonum tendunt; omnia enim perfici volunt: perficiuntur autem, cum finem obtinent; si autem bonum est propter aliud, habet rationem medij, media autem non sunt per se amabilia, sed propter finem ad quæ referuntur, Ita quod est præcipuum in actionibus moralibus, & unde cætera oriuntur, est intetio, quæ est primus affectus circa bonum propositum, ut obtinendum per media, juxta illud Dionis Chrysostomi oratione; 8. Ego sanè pro omnibus quæ aguntur, nō puto homines frustra sudare, neque temerè; sed semper esse certamen pro re aliqua: qui enim bellum gerit, aut de libertate certat, aliis cum servituti subiicere volentibus: aut de principatu, alios in servitatem volens redigere: Qui autem mare navigat, aut viæ gratiâ periclitatur, aut negotiationis: Ne verò omnia afferā exempla, omnia nos homines facimus propter bonum finem, fugimusque contrarias actiones, propter malum finem: porrò absq; causa rem seriò agere, aut laborare, hoc est quod stultis tantum

tantum convenit. Hæc ille. Ut autem scias quod dixi, omnium actuum moralium circa finem, primam esse intentionem, hinc cognoscere potes, quia intentionem alij actus consequuntur; etenim intentionem sequitur, deliberatio de mediis ad assecutionem idoneis; deliberationem sequitur electio; tum cessante ordine intentionis, inchoatur ordo executionis, per usum mediorum, qui concluditur assecutione finis, cui subjunguntur actus circa finem jam adeptum, nempe fruitio & delectatio, & si qui alij actus versantur circa finem jam adeptum: ex quibus omnibus patet quod à nobis dictum est, in actibus moralibus, id quod est primum, & præcipuum, & origo cæterorum esse intentionem.

Hinc sequitur 1. Ut ubi nulla est intentio, ibi quoque nihil sit morale, ubi nihil morale, ibi etiam non sit actio humana; & hinc damnatur actio otiosa, verbum otiosum & cogitatio otiosa, quam definitio, omni fine carentem, in quo est ejus deformitas, quia tenetur homo operari conformiter suæ naturæ; itaque moraliter; quod si moraliter debet operari, certè ex intentione, cum omnis moralitatis principium, sit intentio.

Primus itaque defectus circa intentionem est nullam habere, nullumque finem sibi proponere, quod stultorum proprium dixit esse Dio Chrysostr. seu irrationabiliter agentium, neque enim actio humana est, si nulla sit intentio: Richardus de statu interiori homin. 17. Quod est corpus sine vitâ, hoc est opus sine intentione bona: itaque Seneca epistola 95. Proponamus oportet si-

nem summi boni, ad quem nitamur, ad quem omne factum nostrum, dictumque respiciat: veluti navigantibus, ad aliquod sidus dirigendus est cursus; vita sine proposito vaga est.

Porro nullam habent intentionem, qui vel impetu agunt, aut ex passione, aut ex assuetudine, vel incogitantia, nec sibi finem aliquem, aut scopum proponunt; sed agunt temerè, ut se se res offert, vel abripit cogitatio, rectius dixerim imaginatio: de quâ re Seneca epist. 71. Necessè est multum in vita nostra casus possit, quia vivimus casu; quoties quid fugiendum sit, aut quid petendum, voles scire, ad summum bonum, & propositum totius vitæ respice: illi enim consentire debet quidquid agimus: Non disponet singula, nisi cui jam vitæ suæ summa proposita est: nemo quamvis paratos habeat colores, similitudinem reddet, nisi jam constet, quid velit pingere: ideo peccamus, quia de partibus vitæ omnes deliberamus; de totâ nemo deliberat: scire debet, quid petat ille qui sagittam vult mittere, & tunc dirigere, & moderari manu telum: Errant consilia nostra, quia non habent, quod dirigantur: ignorant, quem portum petat, nullus suus ventus est.

Certè præcipua causa hujus defectus est incogitantia: cum enim voluntas sit cæca facultas, in actum exire non potest, nisi prælucente ei cognitione: propterea omnes voluntatis actus, præcedunt aliqui actus intellectus, qui volitiones illas dirigant; & intentionem quidem præcedit judicium de possibilitate, & bonitate finis, sicut electionem præcedit consultatio: usum

verò mediorum, præcedit actus imperij : sed iudicium præcedens intentionem, est iudicium de finis bonitate, ob quam dignus sit terminare voluntatem intendentem, quod iudicium fieri non potest, nisi præcedat cogitatio : unde ille Asceta, de quo in vitis Patrum, qui aliquid operis facturus aliquantulum sudstibat, cogitanti similis, cuius rei causam sciscitantibus respondit, omnia opera nostra nullo sunt loco, nisi sincero fine fiant, sicut trabs informis, antequam formetur ab artifice : & sicut missurus telum, collimat ad scopum, ita ego aliquid facturus, cogito in quem finem opus meum dirigam : Mitto dicere qui nullo fine proposito agit, aberrare perpetuo, ac licet aliquando bene agere videatur ex aliâ causâ, ut ex consuetudine, aut ex alterius directione, cum tamen id non faciat ex proposito, casu id facere, itaque & raro & non constanter : sicut sagittarius, qui in scopum non intendit, neque collimat, potest tamen casu illum tangere, sed cum ex arte non faciat, id non faciet constanter, immò sæpius non faciet : audi Senecam Epistola 95. Putamus aliquem facere quod oportet, non faciet assidue, non faciet æqualiter ; nescit enim quare faciat : aliqua vel casu, vel exercitatione exhibunt recta, sed non erit in manu regula, ad quam exigantur, cui credat recta esse quæ fecit : Non promittet, se talem in perpetuum, qui casu bonus est : deinde præstabunt tibi fortasse præcepta, ut quod oportet, facias : Non præstabunt, ut quemadmodum oportet, facias : si hoc non

præstant, ad virtutem non perducunt : faciet quod oportet monitus ; concedo : sed id parum est ; quoniam quidè non in facto laus est, sed in eo quem admodum fiat.

Illud satis sit nobis, sine intentione nihil illos agere moraliter, sed perpetuo, aut aberrare, aut vagari.

Sequitur 2. Mensuram actionis, maxima ex parte, peti debere ex intentione, ut in unoquoque genere major aut minor sit actio, secundum qualitatem intentionis : unde Ambrosius dicere solebat. Quantum intendis, tantum facis : Gregor. in Moralibus Job, exponens illud cap: 38. *super quo bases illius solidate sunt* : Bases uniuscuiusque animæ, sunt intentiones suæ : Nam sicut fabrica columnis, columnæ autè basibus innituntur, ita vita nostra in virtutibus, virtutes verò in intimâ intentione subsistunt, &c. Tales omninò sumus, qualis est nostra intentio : De Nabuchodonfore dictum est Daniel 4. *Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei*, quod ubi factum est, ex hominibus abjectus est, & fœnum, ut bos comedit : sed ubi sensus humanus redditus est ei, stetit super pedes suos, & oculos suos levavit in cælum : idem cogitavit de intentione, secundum cuius diversitatem, aliter, aut aliter agit homo : Moyses mittens suam manum in sinum, eam leprâ infectam eduxit, iterum reposuit in sinum, & omnino sanam inde extraxit, nulla mutatio nisi ab intentione : Eodem modo virga ipsius missa in terram, versa est in colubrum, sumpta in manum, rediit in virgam : vide ejusdem actionis mutationem secundum

secundum diversitatem intentionis : itaque recte monet Augustinus in Psal. 31. Non valde attendas, quid homo faciat, sed quid cum fecit, aspiciat. Recte itaque concludit Seneca epistola 95. Non in facto laus est; sed in eo quem admodum fiat: eadem res si gulæ datur, turpis est; si honori, reprehensionem effugit: amico ægroto aliquis affidet, probamus: at hoc si hæreditatis causâ facit, vultur est, cadaver expectat: Eadem, & turpia sunt, & honesta; refert quare, & quemadmodum fiant: inde nascitur difficultas iudicandi, & de qualitate actionis, & de uniuscujusq; vitâ, quia quod præcipuum est in actione, illud latet, nempe intentio: unde monitum Apostoli 1. Cor. 4. *Nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo:* Hinc constat neminem alterius posse esse justum iudicem quia totam rem nosse non potest, hoc patet in iudiciis innumeris mortalium: quam multa homines improbant, quæ aliquando habebunt laudatorem Deum, & è contrario, quam multa laudantur ab hominibus quæ à Deo rejicientur, solâ tantum differentiâ intentionis, quæ significatur ab Apostolo per consilia cordium, quorum cognitio ad solum Deum pertinet, unde sæpe Christus ad Judæos: *Iustum iudicium iudicate.* Sed illud nemini dubium est quod diximus mensuram actionis maximâ ex parte peti debere ab intentione. Ambros. Quantum intendis, tantum facis: quantum autem intendas uni Deo notum est, vix tibi.

Secunda veritas. Omnis intentio in triplicem dividitur, in bonam, malam, & indifferentem. Probatur ex triplicij genere objectorum; alia enim bona sunt, alia sunt mala, alia sunt indifferentia; quia nec bona sunt, neque mala ex sese, quia nec bonitatem, nec malitiam moralem continent, qualia sunt omnia opera merè naturalia: De bonâ intentione Bernardus. Pura erit intentio, si in omni actione nostrâ, aut honorem Dei, aut utilitatem proximi, aut bonam conscientiam quæramus. Seneca libro 3. de Ira cap. 41. Nihil opinionis causâ, omnia conscientiam faciam. De malâ intentione David Psal. 100. *Non proponebam ante oculos meos rem injustam.* De indifferente Hieronymus Epist. 89. Bonum est continentia, malum luxuria: inter utrumque indifferens ambulare, &c. Hoc nec bonum, nec malum est: sive enim feceris, sive non feceris, nec justitiam habebis, nec injustitiam. Porro unaquæque illarum intentionum suum colorem donat actioni, cujus causa est ordine sequenti.

Dico 1. Mala intentio omne opus inquinat & inficit qualecunque sit ex sua natura, hoc est ratione objecti materialis & formalis, secundum illud Apostoli 1. Cor. 5. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Nabuchodonosoris statua tota ex metallis compacta, sed quia pedes habuit luteos Daniel 2. propterea ubi à modico lapide percussa est, concidit, & tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum. & aurum, & redacta quasi in favillam æstivæ aræ, quæ rapta sunt vento, nullusque locus inventus est eis: Itaque

Itaque non curat Diabolus an aliquid boni vel mali facias; modo bonum mala intentione facias, nam ut ait S. Greg. Totam arborem sibi fructus afferre conspicit quam veneni dente in radice vitiavit: in quo multi, & seipsos, & alios decipiunt, dum attendunt ad opus quod faciunt, non autem ad intentionem quâ faciunt: Bernard. tractatu de Gradibus Humil. gradu 5. Opera probant quæ cernunt, sed unde prodeant, non discernunt: Ita Deus improbavit sacrificium Cæini, cui dixit Genes. 4. ex interpretatione 70. *Nonne si redè offeras, non autem redè divides, peccasti?* Ille male dividit, qui in bonam actionem, malam intentionem inducit: ita Christum prædicare, & animas convertere bonum est, sed id factum fuisse à multis malâ intentione docet Apostolus ad Philippenes capite primo: *Quidam quidem & propter invidiam & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant: Quidam ex charitate, scientes quoniam in defensionem Evangelij positus sum: Quidam autem ex contentione Christum annuntiant, non sincerè, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? dum omni modo, sive per occasionem, sive per veritatem. Christus annuncietur; & in hoc gaudeo, sed & gaudebo: scio enim quia hoc mihi proveniet ad salutem: vide eandem actionem, nempe Christi prædicationem diverso modo factam, ab aliquibus ex charitate, ab aliis ex invidia, dum illis doleret, quod Paulus Romæ multos convertisset: ab aliis ex contentione, nempe ut certarent cum Paulo, & ostenderent se non pauciores Paulo conver-*

tisse; existimantes id Paulo grave futurum, illius mentem ex suo sensu metientes: sed Paulus omnia convertens in bonum, gavisus est de infidelium conversione, quomodocunque factâ, *& in hoc gaudeo, sed & gaudebo, scio enim quia id mihi proveniet ad salutem.* An non orare bonum est? sed Euchitarum oratio, quia ex malo principio, fuit abominabilis: & de quodam dicit Psalmista Psal. 108. *Oratio eius fiat in peccatum:* An non jejunium laudatur in scriptura? *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio & in fletu & in planctu: audi tamen quid de quodam jejun. dicat Isa. cap. 58. Quare jejunavimus, & non aspexisti: humiliavimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die jejuniij vestri invenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites, & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè. Nolite jejunare, sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester. Nunquid tale est jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? Nunquid contorquere quasi circulum caput suum, & saccum, & cinerem sternere? Nunquid istud vocabis jejunium, & diem acceptabilem Domino? Quis nesciat quadragesimale jejunium innumeris Patrum præconiis affici? S. Franciscus quinque Quadragesimas in anno jejunare solitus erat, magna cum laude, majore cum merito: Tertullianus ex errore plures induxit in Ecclesiam ex Montano Quadragesimas, tres scilicet, quasi tres salvatores passi essent: Tale jejunium abominabile fuit ex mala intentione: jejuniij Sabbathi in Ecclesia Occidentali observatio commendatur: in Orientali, damnata ex*

perversa hæreticorum intentione, quod Christum resurrexisse negarent. Quid in religione sanctius est sacrificio? audi tamen quid de sacrificiis externis sentiat Deus, si absit vera religio: *Isaiæ 66. Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in vis suis, & in abominationibus suis anima eorum deletata est.* Quid in scripturis magis commendatum eleemosyna? quoniam uti dicitur apud Tobiam cap. 12. *Eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam, & vitam æternam:* Verùm quæ fit ex errore in fide, & ex falso principio, qualia nunc vulgo jactantur, coram Deo abominanda est, & fortasse maius peccatum quam rapina, ad eò homines in rerum iudicio decipiuntur: ad eò omne opus præsertim externum separatum ab intentione, æquivocum est in genere moris, si aliunde materiale non est prohibitum, & omne opus alioqui ex suo materiali bonum, à malo sine corrumpitur, & à malâ intentione vitiatur etiamsi internum sit, & ratione sui obiecti bonum.

Ex quibus omnibus patet quod diximus malam intentionem omne opus etiam bonum corrumpere: id verò magis de indifferenti intelligendum est; in quo cum nihil sit boni, & aliunde mala sit intentio, certè jam non manet in ratione indifferentis, cum malitia intètionis illud omne corruerit: Nam si Gregorio, de aliquibus dicere licuit, est qui bonum malè faciat, certè qui rei

non bonæ malitiam addiderit, nihil habebit quod in opere suo excuset, in quo nihil boni reperiat: Quod si malâ intentio, malo operi addatur, illud pejus efficit: nam ut ait S. Isidorus lib. 3. sentent. cap. 63. Bonis malè uti, malum: sic malis, malè uti, pessimum est: itaque mala intentio, cuilibet operi, suam malitiam communicat: hoc voluit Christus cum dixit Matth. 6. *Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex; totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit: si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt?* sensus est quod oculus est in corpore, id in homine esse cor, seu intentionem: dixerat autem prius, *ubi thesaurus tuus ibi & cor tuum erit*, uti igitur oculus, dum est purus sic totum corpus illuminat, ut omnia membra, videantur esse oculus, quia singula membra sufficienter illuminantur ab exiguo oculo ad suas functiones; quod si oculus, fuerit humore aliquo suffusus, hinc cetera membra obtenebescunt: Idem fit in opere, &c. Quod si mala intentio damnatur, quanto magis actio mala juncta malæ intentioni? si ergo lumen quod in te est tenebræ sit, si id quod actionem dirigere debebat, & rectam facere, tenebræ sint, ipsæ tenebræ quantæ erunt, certè duplex erit in actione malitia, & ab obiecto, & à fine. Nam ut ait S. Gregor. 28. Moral. cap. 6. Quid per oculum exprimitur, nisi opus suum præveniens cordis intentio, quæ priusquam in actione se exercent, hoc quod jam appetit contemplatur? Porro illa infectio actionis à malâ

à mala intentione, maior, aut minor est, prout intentio, magis, aut minus mala fuerit, quia totam se infundit actioni: hinc fit ut multa opera quæ ex suo obiecto sunt exigua, ex pessima intentione fiant maxima. Ita Bernardus lib. de Precepto, & Dispensatione. Elatio contemnentis, & oblitinatio impœnitentis in minimis quoque mandatis culpam facit non minimam.

Dico 2. Intentionem indifferentem, si malo operi accedat, non emendare; si operi bono, aut non facere melius, aut inquinare; si indifferenti, aut malum facere, & æquale otioso, aut saltem nullius meriti efficere. Voco indifferentem intentionem, quæ nec honestatem habet, neque malitiam. Dixi 1. si operi malo accedat, non emendare. Ratio est, quia si bona non emendat, ut postea dicemus, multo minus indifferens intentio id poterit; quia quod est indifferens, medium est inter bonum & malum, igitur malo non adversatur, igitur malum non emendat. Dixi 2. Si accedat bono operi, aut non facere melius, aut inquinare: Quod non faciat melius, hinc patet; quia non potest addere aliam bonitatem, quam eam quam habet: Quod fortasse inquinat hinc probatur; quia in eo est deordinatio, ut quod melius est, deteriori subordinetur: omnis autem deordinatio peccatum est; at bonum respectu indifferentis melius est: & indifferens est deterius. Sed quod ordinatur ad aliud, eo ipso illi subordinatur, & ordinatur ut ad finem: igitur si bonum referatur ad indifferens peccatum est. Favet Sanctus Augustinus libro de utilitate cre-

dendi capite 12. Omne factum, si rectè factum non est, peccatum est: Nec rectè factum ullum esse potest, quod non à recta ratione proficiscitur: Et libro 2. de peccatorum meritis c. 18. Voluntatem mirum est in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec mala sit: aut enim iustitiam diligimus, & bona est; aut si omnino non diligimus, non bona est. Dixi 3. Si indifferenti accedat, aut malum facere, & æquale otioso, aut saltem nullius meriti efficere. Hoc à me dictum est sub disiunctione; quia multi censuerunt cum Sancto Thoma omnem actionem indifferentem factam ex fine indifferenti malam esse, neque alia de causa verbum otiosum malum esse, nisi quia caret honesto fine: illud enim est otiosum ex Origene in Psal. 38. quod neque aliquid boni, neque mali habet, aut ex se, aut extrinsecus, & vocatur otiosum, quia caret iusta necessitate, & pia utilitate: In eo autem est peccatum; quia cum idem esse debeat finis actionis hominis, qui est finis naturæ hominis; eò quod actio referatur ad suum principium, sicut fructus ad arborem: atqui finis naturæ hominis ultimus sit ipse Deus, certè finis actionis humanæ ultimus debet esse Deus: actus autem indifferens factus ex fine indifferenti non haberet Deum pro fine; alioqui non esset indifferens, sed bonus: igitur careret aliquo quod habere deberet, nempe illa relatione ad finem ultimum naturæ humanæ, ac proinde esset malus moraliter, & non indifferens: nam licet ratione obiecti esset indifferens, si tamen intentio esset indifferens, malus esset:

esset : eo ipso enim quod non tenderet in finem increatum, saltem virtualiter, oporteret ut ultimo se sifteret in bono creato, essetque eius fruitio; est autem peruersum frui utendis : cum igitur actus indifferentes, facti ex fine indifferenti, careant bono fine intrinseco, & extrinseco; eo ipso sunt depravati, carentque aliquo quod habere deberent: omnis enim actio humana in finem naturæ humanæ tendere debet, qui non est nisi Deus, quæ autem non tendit actu, vel virtute, vitiosa est: indifferens autem non tendit, igitur mala est & vitiosa, quia fruitio est utendorum, seu boni creati. Sed quidquid fit de earum rationum robore, illud negari non potest, intentionem indifferentem iunctam operi indifferenti nihil mereri apud Deum: Ratio est, quia omne opus meritorium vitæ æternæ, debet habere aliquid supernaturale, quod non acquirit actus ex suo objecto indifferens, nisi per rectam ad Deum intentionem, qualis non est intentio indifferens.

Hinc facile colligere possumus maximam vitæ hominum partem, illis fluere sine merito, & homines servos esse inutiles. Nam ut mitissimè agam cum illis, quæ tandem sunt actiones eorum, ut de malis non loquar, nisi indifferentes? tales sunt omnes naturales, comedere, ambulare, loqui, videre, cogitare, scribere, laborare, & aliæ similes, quales sunt domesticæ, civiles, privata, publicæ: immò eò trahi possunt omnes actiones morales, etiam virtutum, quæ bene, vel malè fieri possunt; sed ut actiones virtutum seponamus, omnes aliæ omnem ferè vitam

nostram implent, ac illæ omnes, nisi extrinsecus addita aliqua intentione ad Deum dirigantur, intra actiones indifferentes includuntur, & sine merito fiunt. Quid tu inde laudis expectas? quid mercedis speras à Deo? At, inquires, hæ actiones malæ non sunt: Quam multi id negant? sed id tibi concedo, malæ non sunt, sed nec etiam bonæ, igitur nec ad alteram vitam pertinent: nullam merentur pœnam, se neque mercedem: nihil inde perdidisti, sed neque etiam lucratus es: non malus fuisti servus, sed fuisti inutilis: audi autem quid dicat Scriptura, Matth. 25. *Et inutilem servum eiicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium:* Quam de multis in fine dici poterit, quod scribit Jobus cap. 10. *Fuissim, quasi non essem; de utero translatus ad tumulum.*

Dico 3. Bona intentio, licet malum opus, non efficiat bonum, sæpe tamen levius facit, & minus malum, præsertim ex ignorantia: bonum autem opus, melius facit, & sæpe magnum ex parvo: immò sæpe nullum, aliquod facit: indifferens autem, bonum facit, ac meritorium, ut jam veritatem habeat iactatus ille versus. Quidquid agant homines, intentio iudicat omnes: sigillatim singula examinemus.

Dixi itaque primò bonam intentionem malum opus ex sese; ratione obiecti materialis, & formalis, non efficere bonum. Ratio est; quia bonum est ex integra causa, itaque si substantia operis mala est, nihil proficit, quod finis extrinsecus sit bonus. Nam semper manet id quod malum est ex fine intrin-

intrinseco : unde præclare Seneca epistola 82. nihil honestè fit, nisi cui totus animus incubuit, atque affuit, cui nulla parte sui repugnavit : Et Bernardus lib. de Præcepto, & dispensatione. Ut oculus verè sit simplex, requiritur charitas in intentione, & veritas in electione. Ratio fundamentalis est; quia debet esse proportio aliqua inter finem, & media, igitur si intentio sit bona, & opus malum, cum intentio finem respiciat, opus autem habeat rationem medij, assumitur malum medium, ut eatur ad bonum finem, in quo deest apta proportio : itaque Augustinus libro contra mendacium cap. 7. multis probat, numquam licitum esse mendacium, ob bonum ullum finem, licet agnoscat bonitatem operis maxime peti ex fine, consequenter ex intentione, cum præcipuus actus qui finem respicit, sit intentio: verba eius sunt. Interest plurimum quâ causâ, quo fine, quâ intentione quid fiat : sed ea, quæ constat esse peccata, nullo bonæ causæ obtentu, nullo quasi bono fine, nullâ vel ut bonâ intentione facienda sunt. Et quia quædam sunt opera, quæ nec bona sunt, neque mala, de illis sic loquitur componendo ea cum malis. Ea quippe opera hominum, sicut causas habuerunt bonas, seu malas, nunc sunt bona, nunc mala : quæ non sunt per se ipsa peccata : cum verò jam opera ipsa peccata sunt, sicut furta, stupra, blasphemiam, vel cætera talia, quis est qui dicat causis bonis esse facienda, ut vel peccata non sint, vel quod est absurdius, iusta peccata sint. Unde multorum error, qui à nonnullis primis

Christianis, & Apostolis falso tributus est, de quo Apostolus Roman. 3. *Sicut aiunt quidam nos dicere, facimus mala, ut veniant bona: quorum damnatio iusta est* : id est iuste enim punientur eiusmodi mala quocunque prætextu facta sint : vel ad personas refert Apostolus, quasi diceret iuste damnata esse eiusmodi effata, tanquam & pessimæ consequentiæ; nam semel hoc principio admissò, sceleribus omnibus janua aperiretur. Ita multi domestici furantur dominis suis, ut faciant eleemosynas, vel ut aliquid donent Ecclesiis : Multi non solvunt debita ut donent Ecclesiis: filii qui Patribus dicebant: *munus quodcumque est ex me tibi proderit*, Matt. 15. & interim famelicos dimittebant parentes : Ita aliquis misericordiâ motus erga viduam, iudicat iniuste, Deo dicente in Scriptura Levitici 19. *Non consideres personam pauperis: nec honores vultum potentis. Iuste iudica proximo tuo*. Ita Saül deceptus est, dum contra præceptum pepercit optimis spoliis ad sacrificium. Maneat itaque illud tanquam certum non licere minimum peccatum admittere, spe cuiuscunque boni quàm libet magni: sicque non esse licitum minimum mendacium ut hominis vita servetur, & ita de cæteris; adeò verum est bonam intentionem non facere bonum opus, quod ex suo obiecto formali intrinsece malum est.

Dixi tamen 2. Bonam intentionem malum opus sæpe levius facere, & minus malum, præsertim ex ignorantia. Quis enim neget levius esse aliquid accipere ad misericordiam, quàm ad cupiditatem? officiosè mentiri quàm

malignè? præsertim si accedat bona fides, & erronea conscientia, quæ si fuerit invincibilis, excusat à peccato: ita obstetrices Ægyptiacæ mentitæ sunt Pharaoni, ne pueros Hebræos interficerent: & ait Scriptura Exodi 1. eas accepisse mercedem à Deo, non quidem ob mendacium, sed ob præstitam misericordiam, cum præsertim se peccare, hoc modo mentiendo, non putarent: *Et quia timuerunt obstetrices Deum, edificavit eis domos.* Sed quod diximus rarò contingit, itaque semper id cavendum, ne fiant mala ut veniant bona: duplici malo: unum est, quod malum fiat, alterum est error, quo credatur malum fieri posse, ut veniat bonum: unde Bernardus de præcepto & dispensatione. Ut oculus verè sit simplex, requiritur charitas in intentione, & veritas in electione: tunc autem neque est charitas, neque veritas, sed malitia & error.

Dixi 3. Bonam intentionem, bonum opus melius facere; nam duplex est bonum, unum ratione obiecti, & finis intrinseci, quia opus bonum est, aliud ratione finis extrinseci, quod aliud est bonum; duo autem bona, unicum superant: Et sæpe parvum magnum efficit; sæpe enim plus attenditur intentio, quam ipsum opus. Salvianus. Oblata Deo non pretio, sed affectu placent. Publius Mimus: Non aspicias, quam plenas quisque manus Deo, sed quam puras admoveat: ita Christus Marci 12. plus fecit duo minuta, quæ mulier vidua & pauper misit in gazophylacium, quam magna divitum munera. *Amen dico vobis, quoniam vidua hæc*

pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc verò de penuria sua omnia quæ habuit, misit totum vitulum suum. Hinc terè Christus omnia ex intentione æstimavit, Matth. 10. *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigide, tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam.* Ut scias opus non tam crescere ex obiecto suo, quam ex fine, & consequenter ex intentione: Quotidie experimur aquam è sublimi defluentem, licet variè derivatam, in ascensu suam originem æquare: idem fit in omnibus actionibus, quæ omnes ab intentione dimanant, secundum cuius altitudinem mensuram suam accipiunt: hinc factum ut minimæ actiones Sanctorum, summas nostras superarint: ita si eleemosyna fiat ex motivo misericordiæ magna quidem virtus est, & meritoria: si ex charitate proximi, jam incipit esse melior, si ex Dei charitate, longè melior, sed quò purior erit charitas, eò etiam magis crescit meritum; & in hoc fuit mirabile Apost. consilium 1. Cor. 10. *Omnia in gloriam Dei facite:* sed & quantus fuit S. Ignat. cuius in rebus omnibus propositum fuit ad majorem Dei gloriam semper agere, quod exactissimè servavit?

Immò tantum posset bona intentio, ut ubi nullum est bonum opus, ibi aliquid esse efficiat: Bernardus. Sola interdum bona voluntas sufficit: cætera non profunt, si sola defuerit: Idem Epistola 77. Deus indubitanter tribuit bonæ

bonæ voluntati, quod defuit facultati. Eodem sensu Augustinus in Psalm. 105. Deus coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem: Hinc fit ut quilibet liberalis esse possit erga pauperem, etiamsi non habuerit nummum. Nam ut ait S. Chrysoft. homil. 7. de Pœnit. Da indigenti, si minus habueris, vel suspirium si profers, omne tribuisti: nam in somnis ille oculus videt, te dedisse quod habueras: Itaque Gregor. homil. 5. in Evang. Ante Dei oculos, nunquam est vacua manus à munere; si fuerit arca cordis, plena bonâ voluntate: Deus siquidem non habet rationem potentia, sed voluntatis: quod maximè est optabile: nam potestas angusta est, sed voluntas nullos habet terminos. passim homines non tam curant bonam voluntatem, quam beneficium: unde ut ait Apost. 2. Cor 3. *Si voluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est, non secundum id quod non habet*: neque enim plus exigitur ab ullo, quam quod potest: sed coram Deo, prompta voluntas accepta est non tantum secundum id quod habet, sed etiam secundum id quod non habet, quia Deo sola etiam voluntas satis est. Sed nulla est voluntas, si potestati defit actio, neque enim velle ille dicendus est, qui cum posset, non fecit: secundum illud Apostoli, loco citato, *ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi, ex eo quod habetis.*

Dixi 4. bonam intentionem, optis indifferens, bonum facere, & meritum: Quia honestatem quam ex se non habet actio indifferens, ratione

sui objecti, accipit à fine extrinseco: Richardus de statu interiori homil. 17. Quod est corpus sine vitâ, hoc est opus sine intentione bonâ: sicut itaque in corpus inanime immissa anima, facit illud vivere, ita intentio bona adjuncta operi indifferenti illud facit honestum, quoniam illi honestatem suam communicat: Ratio petitur ex subordinatione actus imperati, ad actum imperantem, in ordine ad finem actui imperato extrinsecum: unde fit ut actus imperatus, non censeatur imperanti extraneus, sed censeatur esse aliquid eius, ut pote non respecturus finem illum actui imperanti propositum, nisi interveniret ordinatio ad finem illum, facta per actum imperantem: quin immo, si actus imperatus esset imperanti extraneus, cessarent denominationes imperantis, & imperati: Cum igitur actus imperans, sit principium & causa actus imperati, mirum non est, quod suam cum eo honestatem ex fine ductam communicet: quoniam finis ille extrinsecus qui est obiectum proprium actus imperantis, est circumstantia proprie dicta, & extrinseca actus imperati, quatenus imperati, & ad externum illum finem directi per actum imperantem: confirmatur. Quia distingui potest duplex esse in actu, unum physicum, alterum morale: quoad esse physicum nullo modo pendet actus imperatus ab actu imperante, sed tantum à suâ potentia, & à fine suo intrinseco: sed quoad esse morale adventitium, sive quoad esse relatum, & ordinatum ad extrinsecum illum finem, pendet actus imperatus ab imperante, nam

nam sine illo non ordinaretur, ex illâ autem ordinatione bonitatem accipit quam non habebat: Hanc veritatem rectè explicat Seneca Epistola 82. Indifferentia esse dico, nec bona, nec mala, tanquam morbum, dolorem, paupertatem, exitium, mortem: Nihil horum per se gloriosum est, nihil tamen sine his: laudatur enim non paupertas, sed is quem non submittit, nec incurvat: laudatur non exilium, sed qui hoc non doluit: & omnia ista non sunt per se honesta, nec gloriosa: sed quidquid virtus ex illis adiit, tractavitque, honestum, & gloriosum facit: Illa in medio posita sunt: Interest utrum malitia illis, an virtus manum admovertit. Omnis res, quod non habuit decus, virtute additâ sumit: cubiculum lucidum dicimus: hoc idem obrissimum est nocte: dies illi lucem infundit, nox eripit: sic istis quæ à nobis indifferentia ac media dicuntur, divitiis, viribus, formæ, honoribus, regno: & contra, morti, exilio, malæ valetudini, doloribus, &c. aut malitia, aut virtus, dat boni, vel mali nomen: Quod si bona intentio opus indifferens facit bonum, facit etiam meritorium, unde Christus mercedem ei pollicetur, qui dederit potum aquæ frigidæ in nomine discipuli: Hinc patet nullam à nobis fieri actionem quæ non possit esse honesta, & meritoria, si nempe ad bonum finem & honestum referatur prout referri potest: Hoc addidi, Quia uti rectè docet Suares tom. 2. de Religione lib. 2. de Voto, cap. 4. num. 7. ut aliquis actus indifferens fiat honestus ex fine honesto extrinseco,

non satis est quòd ex libertate, aut falsâ apprehensione operantis, in eum finem referatur: sed oportet ut talis relatio prudenter fiat, & cum proportionem, ac fundamento alicuius convenientiæ, inter tale medium, & talem finem, id est quòd sit utile ad illum, vel proximè, vel interventu aliorum mediolorum: quia alias imprudens est relatio talis mediij ad talem finem, & potius videtur, in verbis, aut falsâ apprehensione, quam in re ipsâ existere: Exemplo rei declaratur. Nam si quis dicat se ire in agrum propter Dei amorem, & honorem, profectò si nihil aliud adjungat, & immediatè fiat huiusmodi relatio, vana est & nullius momenti, quia ire in agrum, per se nihil confert, ad Dei amorem, vel honorem, sed interponere oportet alia media, quibus mediantibus possit ille actus conferre ad talem finem: ut si studium conferat ad Dei honorem, & vires corporis ad studium sint necessaria, & ad vires comparandas, vel conservandas, conveniens iudicetur ire in agrum, tunc optimè refertur actus ille ad bonum honestum, & idè eius bonitatem participat: Nihilominus tamen cum nullus sit actus humanus, qui immediatè vel mediatè, si non intrinsecè, saltem extrinsecè ad Deum referri non possit, nullus est qui non aliquâ ratione honestus fieri possit, & consequenter nullus est qui in Deum referri non possit, & consequenter nullus est qui fieri non possit meritorius: Audi enim quid dicat Apostolus, imò quid præcipiat 1. Corinth. 10. *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliquid*

liquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite: & ad Coloss. cap. 3. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi: Vide si aliquid excipiat Apostolus, cum nominet etiam actiones animales, cum minima quæque non excipiat: Nec mirum cum nos ipsi ad Deum attineamus Ephes. 1. Ut simus in laudem gloriæ ejus nos: ut nostra etiam omnia ad ejus tandem, & gloriam referamus, quod non potest fieri nisi per intentionem nostram, quæ est præcipuus actus in finem, & directio rerum omnium in finem: unde fit ut rectæ intentionis homo nunquam frustra laboret, sive legat scribat, seu loquatur, sive agat, honorem Dei sibi proponendo, unde quæstus faciat honestissimos. Hæc est ars omnium quæstuosissima, quâ fit ut rebus omnibus cælum lucremur; hac arte omnes actiones naturales, sunt morales, & studiosæ; nam licet multæ sint necessariæ, ut respiratio, motus cordis, & similes, itaq; illis desit fundamentum moralitatis, nempe libertas, quia tamen ordinari possunt liberè ad aliquem finem, licet quoad substantiam liberæ non sint, possunt quoad ordinationem ad finem, liberam accipere destinationem, & inde moralitatem: quæ autem morales sunt, possunt fieri supernaturales ex motivo supernaturali, ut fiant sicut dicit Apostolus in nomine Domini nostri Iesu Christi: si ex motivo supernaturali, potes omnium perfectissimum assumere, nempe Dei gloriam. Si posses omnia quæ tangis aurea facere, lignû, ferrum, lapides, & cætera, quam brevi*

tempore ditesceres? Tu potes omnia quæ loqueris, & quæ agis facere pretiosissima, & digna mercede cœlesti, cur ista negligis? Tanti tibi esset aurum; cur non etiam cælum?

Porrò nihil bonâ intentione facilis est, & vnusquisque illam habere potest. De qua illud Deuteron. 30. dicitur potest: *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in cælo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus, atque opere compleamus? Neque trans mare positum: ut causeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire, & facere quod præceptum est? Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum: Quis enim non potest dicere quod ait Apostolus. Propter te mortificamur totâ die.*

Sit igitur in omnibus hæc tua oratio, *Propter te Domine, assuesce initio actionum tua offerre Deo & ad eius honorem dirigere, ut nihil excidat, quod in Deum vel imediatè vel mediatè non dirigatur? Certè quâ excusationè potes obtendere in re tam facili, & tam obviâ? Non potes aggredi res magnas, & arduas: sed potes rem exiguam, magnam facere: Non opus hic viribus, nõ industriâ, sed solâ voluntate. Chrys. hom. 24. in Ep. ad Hebr. Non parantur hæc sumptu, non labore, non sudore: sufficit velle, & confecta sunt omnia. E-heu? quot salutis vias nobis Deus aperuit, ut quotidianis actionibus possimus cælum acquirere? Et quibus digni non erimus suppliciis, si non utamur tantâ gratiâ? vide itaque ut nihil tibi*

casu excidat, nihil facias cupiditate, nihil impetu, nihil ex occasione, nihil ex assuetudine, sed omnia in Deum dirige. Singulis annorum initiis, tua omnia Deo consecra: Id facito & in mensium, & in hebdomadarum initiis, & singulorum dierum: immò singulis horis, ut saltem virtute dirigantur ad Deum: sed præcipua saltem, & longiora opera Deo consecra: *Omnia in gloriam Dei facite: Omnia in nomine Domini Jesu Christi.* Chrysostr. homil. 9. in Epist. ad Coloss. Fac omnia in nomine Domini, & omnia rectè succedent: ubicūque positum fuerit hoc nomen, omnia sunt fausta & felicia: si Dæmones ex-

pellit, si morbos propulsat, multo magis rebus affert facilitatem, &c. Per hoc nomen orbis terræ fuit conversus fracta est tyrannis, conculcatus fuit Diabolus, aperti sunt cæli: Nos per hoc nomen fuimus regenerati: si hoc habeamus resplendemus: Hoc & Martyres facit, & Confessores: Hoc pro magno dono teneamus, ut in gloriâ vivamus, & Deo placeamus, & digni habeamur bonis, promissis iis qui diligunt illum gratiâ & benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre, & Filio

fit gloria in sempiternum,

Amen.

* * *

FERIA QUARTA CINERUM,
SECUNDA CONCIO

DE RECTA INTENTIONE,
contra Vanam gloriam

Cum jejunatis, nolite fieri sicut Hypocritæ tristes, exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus, jejunates. Matth. 6.

CUM in omnibus Scripturis jejunium coniungatur cum lachrymis, & luctu, cum humiliatione, & afflictione, & aliis signis doloris, & pœnitentiæ; Numer. 30. *Si voverit: & juramento se constrinxerit, ut per jejunium, vel cæterarum rerum abstinenciam, affligat animam suam, &c.* Judith. 4. *Humiliaverunt animas suas in jejunio:* Esther. 14. *Fletibus & luctui apta indumenta suscepit, &c. & corpus suum humiliavit jejunio:* Joëlis 2. *In jejunio, & in fletu, & in planctu.* 2. Machab. cap. 13. *Testantibus à Deo misericordiam cum fletibus, & jejunio.* Baruch. 1. *Plorabant, & jejunabant:* cum, inquam, hîc & alibi passim cum luctu conjungatur jejunium, cur Christus in hodierno Evangelio, vetat id fieri? *Cum jejunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Tu autem cum jejuas, unge caput*

tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans: An propria loca Scripturæ intelligenda sunt de jejunio publico, non de privato? An verò non vetat Christus cum jejunio privato, luctum etiam privatum, sed fictionem luctus? unde non dicit, cum jejunatis nolite esse tristes: sed nolite fieri sicut hypocritæ tristes, quibus verbis non veram tristitiam damnat, sed affectatam: An 3. id tantum Christus docere voluit ut quæ privatim à nobis fiunt bona, ea ab oculis hominum removeantur, longè aliter quàm hypocritæ solent facere, qui quicquid faciunt, eò tantum faciunt, ut videantur ab hominibus: cum è contrario omne studium nostrum esse debeat, ut quicquid boni facimus, illud ab oculis hominum removeamus: eò usque ut etiam

jeiunium, quod semper cum luctu erat conjunctum, externâ hilaritate preamamus, ut nempe soli Deo non autem hominibus jeiunemus juxta illud Levitici 30. *Coram Domino mundabimini, & affligetis animas vestras religione perpetuâ, de qua re hodie dicturi sumus, postquam opem à cælo accersiverimus.*

A V E M A R I A.

CUM recta intentio sit res adeò sublimis, & excelsa ut in priori Concionione ostendimus, nemini mirum videri debet, si Dæmon infensissimus hominum hostis, & bonorum nostrorum perpetuus deprædator nihil non faciat, & molietur quo eam omninò, aut impediatur, aut inficiat: verùm cum pluribus modis id efficiat, & cum plures sint rectæ intentionis hostes; ei tamen maximè adversatur humanæ laudis appetitus, & vana gloria, quam propterea sancti Patres labem appellant, & ruinam præclarorum operum, & virtutum: S. Chrysostomus Serm. 7. subtile malum est, secretum virus, venenum latens, virtutum fucus, tinea sanctitatis: adversa omnia nituntur suis viribus, armis suis pugnant, impugnant palam, unde & caventur tam facile quàm videntur: Hæc tamen crudeli arte virtutes truncat mucrone virtutum, jeiunium jeiunio perimit: oratione orationem evacuit: misericordiam miseratione prosternit: hoc vitium de remediis creat morbos, & de medicina conficit languorem: Basilius de Constitutionibus Monasticis cap. 11. Fugiamus dulcem operum spiritualium expoliatricem, jucundum animarum nostrarum hostem, tineam virtutum, blandissimam operum omnium

deprædatricem, & veneni illitu coloratricem. Ratio est, quia vana gloria omnibus nostris actionibus, sed præcipuè bonis furtivè se interferit atque immiscet: Climacus in scala spir. Gradu 21. de Cenodoxia. Omnibus studiis Cenodoxia congaudet, verbi gratiâ jeiuno, inaniter glorior: si latendi causâ solvo jeiunium, tanquam prudens iterum glorior: si splendide vestitus, vincor eâ peste; si vilis induar, denuò glorior: si loquar, hæc superior: si taceam, iterum superatus sum: Neque tantum insidiatur in actionum initiis, per malam intentionem, sed etiam & in medio, & in fine actionis se ostentat, & bonam intentionem pervertit: Gregor. lib. 1. Moral. cap. 19. Sæpe bono operi, dum laus humana obviat, mentem operantis immutat, quæ quamquam quæsitâ non irrepit, tamen oblata delectat: vide quid inde sequatur: Invenio me aliter agere, quod scio me aliter inchoasse. Cæterum illa pestis, communissimum est, primum, atque ultimum malum. Primò, Dixi communissimum. Quia vix est aliquis, qui eo malo non inquinetur: summi, & infimi: peccatores, & sancti: Sæculares, & Religiosi: qui præsumunt, & qui subsunt: ita nemo immunis est: Secundò, primum malum vocavi. superbia: ad hæc, in pueris hic primus motus oritur, est enim primus amor, quia proprius: nam superbia est amor propriæ excellentiæ: Tertiò, ultimum dixi. Quia ex omnibus affectibus, huc ultimo exuimus, unde Plato appetitum gloriæ appellat. *telephtaiou Chitona* postremum amiculum; & Tacitus loquens de Helvidio Prisco, homine laudatissimo, appetentior famæ videbatur, quando

quando etiam sapientibus cupido gloriae novissima exuitur : de quo malo, Evangelium hodiernum tractat : *Cum jejunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes; exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes* : Illius triplicem quasi radicem agnoscit S. Chrysof. homil. 44. ad populum Antioch. Stultitiam, humilem animam, & ignorationem Dei : de quibus singulis, eodem ordine pauca à nobis dicenda sunt.

Primam radicem vocat stultitiam : Nam si idem Chrysof. in universum dixit, omnem superbum stultum esse, sanè non parva stultitia est in appetitione vanæ gloriae.

1. Stultitia est, quod appetens gloriae, rem adeo vanam tanto labore, immò totâ vitâ confectetur. Vide autem æstimationis, laudis, & gloriae humanæ vanitatem ex multiplici capite, ut scias hanc exprobrationem Davidis in maximam hominum partem cadere, ut *quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?* Basil. Vanum dicitur id quod vacuum est, quod nomen quidem habet, rem verò ipsam non habet, quod de humanâ gloriâ dici potest, quæ ideò rectè vana dicitur quia vacua est, nomen habens gloriae, rem verò ipsam non habens : Num hoc verum sit ratione gloriae humanæ, vide quæso.

1. Ratione eorum, qui laudant, nam ferè sunt abiectissimi, sapientes enim nihil admirantur : Etenim à quibus gloria ferè colligitur, nisi à plebe : Non te pudet, quos alioqui contemnis eorum iudicium sic vereri, ut eorum opinionem, vel errorem sequaris ? Transibat Demosthenes, occurrit vetula, en, inquit, Magnum illum virum, & elo-

quentem : adeò insanivit, ut suos omnes præteritos labores satis compensatos diceret : S. Chryf. homil. 44. ad pop. Antioch. Nihil hominum gloria vilius : dic enim mihi, si paucorum videas puerorum multitudinem, lactentium dico, nunquid ab eis gloriam concupisces ? Sic erga cunctos homines disponeris propter gloriam : certè non sapientiùs alij iudicant : Quid dicam, quam temerè laudent homines, quam otiosè, quam ex consuetudine, quam ineptè, quo excessu, quam falso, quam adulatoriè : Tu quâ multos laudas contra propriam opinionem, quia mos est, quia non vis displicere, quia vis adulari : ut de alijs agis, ita cæteri de te : Quam sæpe contigit, ut coram te aliquis, quia aderat ab alijs sit laudatus, qui cum à cœtu abiisset, à suis laudatoribus vituperatus est, & irrisus ? Ne te decipias aut tibi blandiaris : Eadè ratione tractaris : Qui heri laudabat, hodie damnat : sed quâ pauci sunt veræ laudis iudices ? audias quotidie homines ineptissimos aut laudare, aut laudari : nescias utrum sit intolerabilis : Hinc sapientes philosophi non admodum curarunt, an multos, an paucos, an nullos etiam haberent suarum rerum testes aut laudatores : Democritus apud Senecam Epistola 7. Unus mihi pro populo est, & populus pro uno : Quidam alius plus etiam dixit : Satis mihi sunt pauci : Satis est unus : Satis est nullus : Certè nil minus habet qui nullos, quâ qui multos : Nam ex iis qui vel laudant vel damnant quâ pauci sunt æqui rerum æstimatores. Primò, ex errore : Secundo, ex affectu : Tertio,

ex invidia. quàm multi putant idem in laudibus fieri, quod in pecunia (ait Plutarchus) ut qui eas dent, eas amittant: quàm multi laudant ex levitate, quàm multi sine delectu, quàm multi omnes laudant, quàm multi ex assuetudine, quàm multi ut tantundem accipiant, quàm multi ut placeant, ut adjuvètur, ut aliquid emolumenti percipiant, quàm multi, quia sic putant esse loquendum, quia quod nihil constat facillè donatur. Plus laudabit ineptus quàm prudens, plus ignarus quàm sapiens, plus vitiosus quàm virtute præditus, ut discas ex authore, & laudem & gloriam contemnere. Pars vituperij est ab eiusmodi hominibus laudari, & propudiosum tibi est vel illis placuisse.

Secundò, Vanitas humanæ gloriæ petitur ex rebus quæ laudantur in hominibus, quâ de causâ, nihil puto ineptius vanâ gloriâ: Nam ut præteream res plane ridiculas quæ laudantur, ut sunt vestes, ornamenta, fuci, crista, uniones, equus, canis, & sexcenta; ut omittam bona corruptibilia, qualia sunt decor, oculi, candor, pinguedo, statura, dentes, ludus, saltatio, & cæteræ nugæ: Ex bonis spiritalibus duo tantum eminent, scientia, & virtus: vide quid sit in illis laudabile; ut à scientiâ ducam initium quàm multa in illâ sunt vana, & inutilia: certè volumina leguntur integra de scientiarum vanitate! ad hæc, quàm pauci sunt homines verè docti, & in solidum docti: Quoad virtutem attinet, quàm falsa, de virtute iudicia hominum: quod ab uno laudatur, vituperatur ab alio: Deinde quàm pauci benè iudicant de virtutis

veritate: de solâ devotione quàm multæ sunt absurde opinionones: quàm multa probantur à multis quæ improbantur à Deo: Proverb. 14. *Est via quæ videtur homini iusta, novissima autem eius deducunt ad mortem*: Et Proverb. 16. *Est via, quæ videtur homini recta, & novissima eius ducunt ad mortem*: De existentiâ autem virtutis in unoquoque quàm incertum est: unde multæ actiones laudantur, quæ aliquando in iudicio Dei condemnabuntur: sola intentio mala quot actiones commaculat? unde rectè dictū ab aliquo, intentio valet ad meritum, actio ad exemplum: Quàm sæpe nos audimus quædam in nobis prædicari, quæ falsa sunt, & quorum icinus nos esse egentes, & tamen injustâ laude æq; delectamur, atque verâ, sed in hoc est vanitas, & magna vanitas, *Filij hominū usquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?*

Tertiò, Vanitas gloriæ deprehenditur ex naturâ ipsius laudis & æstimationis, Tota enim hæret in cogitatione, aut in verbo: Age igitur quid magis fragile quam cogitatio? quid fugacius, quam verba? quot habes intra horam cogitationes de rebus innumeris? & ex consequenti quoties perit illa cogitatio? Quanti autem facias verba tu ipse nosti, qui unâ die tot proferre soleas, temerè, inconsultò, mendaciter, inutiliter: si in aère alicuius imaginem pingeres, quàm de illâ imagine securus esses? Idem facis cum alicuius famam in verbis depingis, &c.

Quarto, Ea veritas deprehenditur ex brevitate: Id optimè expressum apud Jobum cap. 20. *Hoc scio à principio, ex quo*

ex quo positus est homo super terram, quòd laus impiorum brevis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puni: Si ascenderit usque ad cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi serquiliuum in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent, Ubi est? Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna: oculus qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus: Rationem affert Chrysof. loc. cit. Quia ut ad breve homines admirantur aliquid, sic temporis processu facile obliviscuntur, & patet experientiâ: compara utrumque, & tui memoriam, & tui oblivionem.

Quintò, Quia nihil inutilius. Chrysof. homil. 44. ad popul. Dic mihi, quid habet boni, à multis circumspici? Inanis est gloria, nec aliud quidquã: nam domum revertere, & solus esto, & totum illicò defluerit: in forum processisti, præsentem in te convertisti, & quid amplius? Nihil: extinctum est, & evanuit, tanquam fumus diffusus: sic igitur ea quæ non subsistunt: quantæ sunt hæc quæso stoliditatis, quantæ dementiæ? Ad unum itaque solum spectemus, quomodo Deus nos laudet: si hoc consideremus, nunquam ab hominibus propria quæremus: & si contigerint, contemnemus, respuemus: tanquam aurum quidem optantes, lutum verò recipientes, sic efficiamur: Non laudet ille, nihil emit profuerit: & si vituperaverit, non nocebit: In Deo autem hæc utraque habent lucrum vel jacturam, at apud homines, omnia vana: Non prohibeo itaque gloriam optare, ait Chrysof. sed veram volo gloriam quæ est à Deo. Ex quibus apparet vanitas humanæ laudis, & gloriæ, & quæ-

ta sit hominum stultitia, omnem vitam perdere, ut rem tam vanam assequaris, quæ nulla aliâ re digna est, quam tuo contemptu: Ita tamen hoc malum nos insequitur, ut vix quisquam sapere aliquando discat: nullum tamen malum sine remedio est: Audi S. Chrysof. homil. 17. in Ep. ad Rom. Quomodo ab hac servitute liberabimur? Si aliam gloriam adamaverimus, nempe eam quæ vera gloria est: ut enim eos qui corpora amant, alia splendidior facies visa, à priore separat, sic eos qui gloriâ hanc desiderant, splendida illa cælestis gloria, si conspecta fuerit, ab ista abducere poterit: Hoc est quod Christus objecit Judæis Joan. 5. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ à solo Deo est, non queritis.

7. In eo stultitia est, quòd sicut sunt aliqui homines ridiculi & moriones, quorum officium est, aliis risum movere, multis actionibus ridiculis, & delectationem afferre: sic homines qui vanam gloriam appetunt, hoc unum habent, & in hoc laborant, ut cæteris placeant: itaque personas omnes induunt: atque ad omnia se fingunt: optant semper habere spectatores, & hoc unum agunt, ut delectent: itaque, & se, & suos mores, vultum, & gestus conformant ad delectationem, & nullâ aliâ mercede remunerantur, quàm quod sciunt se aliis placere: itaque sicut stultis ac scurris applaudimus, ut pergant insanire, licet eos irrideamus cum despectu, ita se res habet in nostro proposito, ut homines vanos, quique nobis placere gestiunt, sic laudemus, ut eosdem viles habeamus, eosque contemnamus:

Vide

Vide enim mulierē quæ dimidiam di-
ei partem in se adornandâ consumit,
ut aliorū oculis placeat; quàm ridicu-
la est! se enim totam, corpus, & animam
vexat, caput & crines cruciat tantum ut
magis placeat: quàm illud miserum, &
ridiculum, ut id faciat quotidie, & se
toties torqueat, ut aliorum oculis ar-
rideat: An aliud faciunt Mimi, & ac-
tores Comœdiarū in teatro, qui hoc
unum desiderant, ut spectatoribus pla-
ceant, & plausum mereantur? Hinc fit
ut sæpe Mimos imitentur, in habitu
& vestitu, & ea agant quæ nec facerent
qui infaniunt: Quin etiam sicut ac-
tores sæpe ludunt personati, ita etiã lau-
dum humanarum cupidi, in alieno ferè
vultu se ostentant, & personati ludunt,
unde hæc connexa sunt, ut omnis hy-
pocrita sit vanus, & omnis vanus sit
hypocrita: Quia cum uterque sit appe-
tens laudis, uterque simulat vera bo-
na, & tamen veritas virtutes non ha-
bet, unde perpetua simulatio est: Ita
Christus Phariseos insimulabat, Mat-
th. 23. *Omnia opera sua faciunt, ut videan-
tur ab hominibus: unde subdit. Væ vobis
& Pharisei hypocrite, qui mundatis quod deso-
ris est calicis, & paropsidis, intus autem pleni es-
tis rapinâ, & immunditia: Et postea. Væ
vobis Scribæ & Pharisei, quia similes estis se-
pulchris dealbatis, quæ à foris parent homini-
bus speciosa, intus verò plena sunt, ossibus mor-
tuorum & omni spurcitiâ: sic & vos à foris
quidem paretis hominibus iusti intus autem
pleni estis hypocrisi, & iniquitate.* S. Basil. in
illa verba If. 1. *Cum fueritis sicut quercus
defluentibus foliis, &c.* comparat hypocri-
tam quercui, quæ ramos habet intor-
tos, & corticem rugosum, & turpem,
pulchra autem folia, quæ arboris de-

formitatem tegunt: Gregor. Nazianz.
orat. de funere Patris comparat muli-
eribus minio & purpurisâ coloratis,
quæ veram pulchritudinem non ha-
bent.

Tertiò. In eo est stultitia quod tanto
labore infelicitatem consequatur. Sic
enim cōparatus semper est infelix:
Primo, Quia nunquam est quietus nec
pacem habet: semper enim vel spe agi-
tatur, vel desperatione, vel malâ con-
scientiâ, dum novit se talem non esse,
qualem fingit: & ut ait S. Chryf. homil.
43 ad Popul. Quemadmodum sævi
venti in tranquillum mare delati, to-
tum ab imo subruunt, ut & arena cum
undis misceatur, sic ambitio animum
subiens, omnia subvertit. Secundo.
Quia cum quilibet volet, cum efficiet
miserum. Ita enim evenit, ut plurimi
approbantes non tantum satisfaciant,
quantum offendit unus improbens:
Itaque ut sunt turbulenta hominum in-
genia, & judicia, nec statum habent, ita
quilibet, hominis vani quietem, per-
turbat: Vide Aman ab omnibus hono-
ratum, & à Rege secundum: unus ta-
men Mardocheus qui homini ambiti-
oso non assurgebat, ita superbum ani-
mumperculit, ut se miserum putaret:
itaque cap. 6. libri Ester, cum uxori, &
amicis narrasset omnes quos à Rege
honores, acceperat, subdidit: *Et hæc
omnia cum habeam, nihil me habere puto
quamdiu videro Mardocheum Iudæum se-
dentem ante fores regias:* Tertiò, Quia cum
id quod optat vel non obtinet, semper
est miser: nam si non obtinet, quæ cru-
deliter agitatur, se frustra laborasse vi-
dens: & tamen si obtinet, cum ipsa
expe-

experientiâ discat, illud nihil esse, & se magnorû bonorum fecisse jacturâ, torquetur: ut scias hominem vanum semper esse miserum, & infelicē; torquetur enim à conscientia, & dum aliis placet, sibi displicet. Et ut ait Gregor. lib. 8. Moral. cap. 30. Cùm se ostendere alienis oculis appetunt, damnant quod agunt: ut scias homine vano nihil esse miserius, & consequēter nihil stultius, qui tantam miseriam ob rem tam vilem & contemendam, coëmat omnibus suis bonis.

Quartò. Quod hominum iudicia quærat is, qui Angelos iudicare debuerat. Chryl. serm. de inanis gloriæ cupiditate. Num qui de Angelis sententiam sis laturus, optaveris à mortalibus his, & impuris, iudiciû de te fieri, consequique parem cum saltatricibus, Mimis, & Aurigis, & belluarû confectorib⁹ laudem?

Quintò. Quòd tam paucis hominib⁹ placeat: quia pauci nos vidēt: Chrysof. loc. cit. Quot cuperes ipse tuarum laudum fore præcones, num centum? bis centumvè cōcedamus, si velis ad hominum quatuor millia: sint etiâ si libet, plausores innumeri: nihil tamen hi homines à graeculis, de loco superiori vocitantibus distabunt: Verum si Angelorum spectacula noveris, vel ipsis vermiculis, eiusmodi hōines universi, videntur abjectiores, araneâ, fumoque, & insomniis infirmiores: quæ igitur insania Angelorum spectacula rebus tam contemnendis posthabere?

Sexto. Quod rem impossibilem aggre diatur, nempe omnibus placere: itaque idem facit, quod qui velit sagittâ lunâ attingere, quod ille (ait Nyssen)

qui studeat umbram suâ persequi, quod ille qui umbræ suæ verticē conscēdere: quod qui conetur, stultus iudicetur, ita qui omnibus placere studeat: Nam in hominibus quàm diversa sunt studia: ut paucis, vel uni placeat, innumeris displicendum est: Quàm multi sunt rerû ignari, quàm multi non advertunt, nec de te cogitant eodem tempore quo putas omnium oculos in te conversos: unuquisque enim suis distinetur curis, & negotiis: Quid scis an illo eodem tempore, alius nescio quis, tui non ah similibus, laudem de te quærat, dum tu ab illo laudem ambis? & uterque decipitur: Tu ab illo expectas; ille à te expectat: Tu tua cogitas: ille sua: nemo alterius: & uterque fallitur, & uterque risu dignus est: Item quàm multi elati sunt, ac superbi, qui omnia despiciunt, seque unos attendunt. Quàm multi invidi, qui aliorum laudes, sibi officere putant, qui laudes ut pecuniam rentur, hoc enim se putant amittere, quod aliis donant: Quàm multi tibi similes hypocritæ, qui quod probant coram, à tergo improbant, aut interiùs, & in animo: ut pueri (inquit Chrysof.) per ludum solent chartaceâ alterius capiti coronâ impositâ coronatum plerumque, vel nesciû, post terga irrident: sic se gerunt forsitan tuarum laudum præcones, & tibi paleis dorso injectis, laudando illudunt.

Septimò. Stultitia est in mercede quam quærit virtuti & bonis actionibus. Imprimis enim gravis ignorãtia est, quod quis virtuti mercedem quærat, cum virtus per se ipsam sit amabilis: Seneca Epist. 81. Virtutum omnium pretium in ipsis est: rectè facti merces,

est fecisse. Nā licet virtuti detur laus, & gloria, ideo datur quia debetur, non ut, merces, sed ut res debita, neque enim virtutē sic compensat, ut æqui valeat, sed quia laus & gloria virtutis sūt meritum? itaque virtus non est amanda propter gloriam, quia etiam sine illā, esset amada: Immo si virtus famā tolleret, virtus tamē esset quærēda, & gloria contemnenda; alioqui si virtutem amas propter gloriam, plus amas gloriam, quam virtutem: Seneca Epist. 81. Nōo mihi videtur pluris æstimare virtutem nemo illi magis esse devotus, quā qui boni viri famam perdidit ne conscientiam perderet: Et lib. 3. de Ira cap. 41. Pacem demus animo, quam dabunt actus boni, & intenta mens ad unius honesti cupiditatem: consciētiae satisfiat, nihil in famam laboremus: sequatur vel mala, dum benè mercaris: Et Epist. 113. Qui virtutem suam publicam vult, nō virtuti laborat, sed gloria: Non vis iustus esse sine gloria? Sæpè iustus esse debebis in infamiā: & tūc si sapias mala opinio benè parta delectat. Deinde quod malè statuat virtutis mercedem in hac vitā: nā nullum assignari potest in hac vitā virtutis pretiū & merces: debet enim merces esse aliquid melius, quoniam habet rationem finis, omnia autem huius caducæ vitæ bona, sunt inferioris ordinis quā ipsa virtus: alioqui ipsam virtutem perficerēt, quod contra fieri videmus: Etenim potius sunt virtutis impedimēta, & passim videmus eos qui his bonis abundant, difficiliorem habere virtutem. Denique eorum contemptus melior est quā possessio, & multo magis

quā appetitio: unde de quibusdam Sanctis loquens Apostolus, quos dixerat illis omnibus bonis fuisse destitutos, subdit *Quibus dignus non erat mundus*: Quia scilicet tanta virtutis dignitas est, ut & nullā re creatā cōpensari possit: Vnde Aug. 22. de Civit. Dei cap. 30. præmium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, eique seipsum, quo melius & maius nihil fuit, esse promisit. Denique quod æternam mercedē mutet caducā: secundum illud 3. Christi Domini in nostro Evangelio: *Amen dico vobis receperunt mercedem suā*: suam dixit quam ipsi quæsierunt, itaque quam non quæsierunt non habebunt: at vide quanta stultitia: nam quare hominum laudes, & gloriam cōmerunt, eādē gloriam æternam emere potuissent: nullum enim est opus bonum vel exiguum, quod gloriam æternam mereri non possit: quia omne opus bonū originem habet a gratiā, illa autem sēmen est gloriæ æternæ: iam vide quā stultitia sit, pro gloriā æterna, vanam gloriam aucupari, fugacem & mortalem, Idololatrarum exemplo de quibus Scriptura Rom. 1. *Mutaverunt gloriā incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium*. Et Psal 105. *Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum*: unde superbia transit in quandam Idololatriam. Sed vide utriusque gloriæ discrimen petatum ex hodierno Evangelio: una enim est ab hominibus, altera est à Deo, & dum iud Ioan. 5. *Gloriam ab invicem accipitis, & gloriam que à solo Deo est, non queritis*: Item, *Ne videaris hominibus jejunans,*
sed

sed patri tuo. Ex principio utrâque æstima: Secundó Quæ ab hominibus est, in terra est: quæ à Deo est, in cælo est, secundum illud: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo*: cogita quantum cœlestia præsentent terrenis: Tertio, Quæ ab hominibus est, & in terra est, eam tinea corrumpit, & ærugo, & fures effodiunt, & furantur. Id est, corruptibilis est ex sese (hoc enim significat tinea quæ ex ipsa re oritur) & saltem marcescit vetustate, hoc enim efficit ærugo: Ad hæc, hominū patet injuriæ, homines enim eripiunt, alij artificio, & occultè, ut qui furantur: alij aperta iniquitate, & manifestâ iniuriâ: ut qui effodiunt: sed quæ à Deo est, sempiterna est, neque patitur injuriam: *ubi neque ærugo, neque tinea demolitur*. quia & solida est, neque marcescit tempore: ubi fures non effodiunt, neque furantur? quia uti ab hominibus non dependet, ita neque eorum timet vel insidias vel violentiam: sed nimirum *ubi est thesaurus tuus, ibi est & corruptio tua*: Id est, quilibet id affectat, quod æstimat, & id acquirit, quod quærit. Quis tuus erit in morte pudor, cum te videbis rebus omnibus frustratū; Nam quod ambiveras, nempe laudes humanas, amisisti: quam nō quæsivisti, nempe divinam, non habebis: Chrysol. ser. 9. Iustitia quæ se humanis oculis locat, diuini Patris mercedem non expectat: voluit videri, & visa est: voluit hominibus placere, & placuit: habuit mercedem quā voluit: præmium quod habere noluit non habebit. Sed ubi viri divitiarum dormierint somnū suum, nihil in manibus suis inuenient. Quan-

tum tibi tunc displicebis, quantum te damnabis: Job. 8. *Spes hypocritæ peribit*. Nam verè hypocrita, qui aliud eras, quàm ostendebas: *Non ei placebit vecordia sua*: Quoniam omnia bona sua, sine causa dilapidavit: Etenim omnium bonorum suorum iacturam fecit: Exemplū in Phariseis, qui licet plurima bona agerent, orationes, eleemosynas, ieiunia, & alias corporis austeritates, quia tamen ex amore vanæ gloriæ id præstiterunt, ea omnia perdidit: frustra te vexas, ô homo, in casum laboras, nequicquam oras, & multa pateris, hæc omnia nihil proderunt tibi: *Non ei placebit vecordia sua*, Quia ut explicat S. Gregorius: Cum retributionis tempus advenerit, in pœna displicet quod vecors fuit: Tunc se stultè egisse intelligit, cum pro delectatione laudis, sententiam divinæ correptionis acceperit: Tunc se vecordem fuisse considerat, cum se pro temporali quæ percepit gloria perpetua tormenta castigant: *Et sicut tela aranearum fiducia eius*, nam videbit omnes labores suos uno momento disiectos: *utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent. tin eschatin*, quæ lucem dabit rebus omnibus nostris, *& in fine hominis denudatio operum illius*.

Secundam vanæ gloriæ appetitus radicem ait S. Chrysost. esse vilem animam I. quia facit hominem servum abjectissimum, & mancipium domini omnium deterrimi, quæ servitute nullam vel inter barbaros graviolem arbitrat Chrysostomus: Certè abjectissimi animi est, esse mercenariū: eiusmodi enim homines, sordidos appellaus quia

ad omnia infima se dēittunt: Inter mercenarios autem ab jectissima sunt mancipia, quia quod inter homines præcipuum æstimatur, perdidērunt, nempe libertatem: nulla autem mancipia seruilius tractantur, quàm qui vanam gloriam quærunt: quam S. Chrysoft. sic inducit alloquentem hominē: Exhibe te cunctorum seruum, seu te fuerint infirmiores, siue clariores: animam aspernare, virtutem negligere, libertatem irride, ac tuæ demum salutis aduersare: tum si quid erit per te bene gestum, non Dei oblectandi gratiā, id egeris, sed ad ostentationem duntaxat, & jactantiam: & promeritam ex eo palmam abjicias: cūque te misericordem præstiteris, ieiunio, inediāue affeceris, est labor quidem subeundus, merces verò omni studio perdenda: Quid eiusmodi præceptis dici potest immitius? Equidem quod ipsi volent id tibi faciendum est: cū nolent, abstinendum: Hinc aliquid iubent Christus & conscientia: si homines non probant, abstinendum est: si Christo aliquid non placet, faciendum tamen est, si homines velint: si aliquid tibi arridet, si tamen ipsis displicet, abstinendum: itaque non tuo gustu vivendum, sed alieno: unde facile intelligimus nullum esse dominium rigidius, aut imperiosius: Eheu! quod non timor Dei, quod non ludicij pavor, quod non gehennæ metus, quod non amor Dei, quod non præmium æternum, quod non Dei præmissa, quod non eius minæ, quod non ipsa honestas, quod non officij debitū, quod non accepta beneficia, quod non Dei majestas, & auctoritas,

à te possunt impetrare; hoc à te impetrant vilissimorum hominum iudicia, quibus nihil debeas, qui te vel minores sunt, vel abjectiores.

2. Quia nihil sublime cogitant, nihil excelsum, sed res parvas, & minutas, quoniam hæc sunt potius in approbatione vulgi: quare quærunt, & affectant quasdam minutias in vestibus, in gestu, & c.

3. Quia timent hominum iudicia & sermones: sed quorum? abjectissimorum quorumcūque. Etenim à quibus gloria ferè colligitur nisi à plebe? Unde nihil habent virile Iob. cap 36? *Simulatores, & callidi provocant iram Dei. neque clamabunt cum vindicta fuerint: morietur, in tempestate anima eorum*, quia impares sunt ferendæ persecutioni, & tolerando contemptui, *Evita eorum inter effæminatos*: quia scilicet nihil habent masculū.

4. Quia magni faciunt fumum, & mille nugas: pueri omnia putant magna: viri parva: vir autem magnanimus pauca æstimat magna, viles eutem animæ magni æstimant, quæ nihili facere debuissent, hominum plausus, populi laudes, plebis admirationem: Hinc S. Chrysostomus eiusmodi homines, deteriores vocat meretricibus: Etenim (inquit) & mulier prostibula, in domus fastigio adstans, sese cunctis visendam præbet: sic homines inanis gloriæ captivi, ad ostentationem omnia moluntur: quos equidem impudicæ dixerim impudentiores, quod meretriculæ nonnullos persæpe amantium aspernantur, cum ipse, universis, fugitivis inquam, prædonibus, furunculis, tui copiam facias.

Quòd

5. Quod illis seruiunt abiectionem, quibus nihil debent: Age enim quid illis debes quibus placere cupis, aut quibus metuis displicere? certe nihil: cur igitur sponte seruis, & sis mancipium? Illi non admodum te curant, nec tua iudicia; cur illos magni aestimas, aut reformidas: ut tibi, nihil illi debent, ita neque tu illis aliquid debes: Hoc fortasse habes, quod recte iudices: illi autem quod perperam: & tamen nihil illi tuum iudicium morantur, quid tu illorum iudicium suspicias? certe non aliunde id provenit nisi quia vilem animam habes, & servilem: Quin tu saltem æquo iure cum illis dimica, ut quemadmodum illi tuum iudicium non admodum curant, tu quoque illorum contendas, & utrique suo iure agant, præsertim cum tua causa iusta sit, illorum plerumque iniusta: De homine iusto dixit Apostolus 1. ad Timoth. 1. *Lex iusto non est posita, sed iniustus*, cur igitur ab iniusto homine legem accipias: *Nonne Angelos iudicabimus? quanto magis secularia*: Tuum est illos condemnare: Tuum illi iudicium formidare debet, nam ex Apostolo ad Galat. 3. *Quid igitur lex? propter transgressionem posita est ad Tim. Lex autem iusto non est posita, sed iniustus*.

6. Quam illud abiectionem ac demissum, ut vitam, & mores commutent ad hominum abiectionum sensum, atque gustum: ut si quilibet ineptus velit, cogat te, vel sic incedere, vel sic loqui, vel sic vestiri, vel sic vivere: Certe ipse Aristoteles 4. Ethicor. cap. 3. Cum agit de Magnanimo, negat eum vel plausu & approbatione hominum commoveri, nec contra percelli improbatione,

quia cæteris antecellit, ac superior est: itaque qui contrario modo vivit, ille abiectionem est, ac nullius animi.

7. Quod ipsas virtutes ancillari faciant vanæ gloriæ. Narrat Augustinus 5. de Ciuit. cap. 20. Veteres Philosophos, voluptatē in throno collocasse, cui adstarent & obedirent virtutes: Idē cogita de vanâ gloriâ quæ virtutibus imperat, Temperatiæ ut ieiunet: liberalitati ut donet, Misericordiæ ut opituletur, &c. Quin etiam ipsas virtutes contra seipsas armat. Chrysologus Serm. 7. Crudeli arte virtutes truncat mucrone virtutum, ieiunium ieiunio perimit, oratione orationem euacuat, misericordiā misericordiā profert: Certe qui ita virtutes subjicit vanæ gloriæ, seipsum summè deicere necesse est: Hinc collige quid de maxima hominum parte iudicare debeas, nisi viles esse animas, & venales, gloriæ mancipia, & servos abiectionum: Quam abiectionem cordis passim sint homines: Quos debeas generosos censere, an humiles, an homines vanos: Vide hominem generosum 1. Corinth. 4. *mibi autem pro minimo est ut vobis iudicem, aut ab humano die, sed neque meipsum iudico. Sc. Qui autem iudicat me, Dominus est*: Quin miseram illam tyrannidem excutimus? Nolite deficere à præcellis cogitationibus, &c.

Tertiam radicem appetitus vanæ gloriæ appellat S. Chrysost. Ignorantiam Dei. Primò enim si Dei maiestatem nosti, satis intelliges illi soli gloriam deberi, iuxta illud 1. ad Timot. 1. *Soli Deo honor & gloria*: rationem dat cap. 6. *Solus potens, Rex Regum, & Dominus Dominantium, qui solus habet immortalitatem, & lucem*

lucem inhabitat inaccessibilem? cui honor, & imperium sempiternum. In conspectu tantæ majestatis vix te esse putes, immò de omnibus gentibus sic Ilaïas loquitur cap. 40. *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum, & inane reputatæ sunt ei:* Itaque tanta majestas omnem honorem ad se trahit: Et ex illo debito, nascitur in Deo, illa qualitas, ut zelotes appelletur. Exod. 34. *Dominus zelotes, nomen eius:* Deus est æmulator, præcipuè contra Idola, quia illis tribuitur summus honor, qui soli Deo debetur: Vnde Herodes Agrippa licet multorum scelerum reus fuisset, Iacobum Apostolum gladio peremisset, Petrum occidere voluisset, non est tamen punitus, sed cum laudes Deo debitas accepisset, Act. 12. *Populus acclamabat, Dei voces, & non hominis: confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus expiravit:* Vnde Deus non tantum odit superbos, sed illis resistit, quasi adversariis, quòd bonum Dei proprium usurpent nempe gloriam, secundum illud Isa. 42. *Ego Dominus, hoc est nomen meum, gloriam meam alteri non dabo & laudem meam sculptilibus:* Cætera bona hominibus largitus est, sibi gloriam & honorem reservavit. Idque meritò, cum enim ex Arist. sit summum bonorum externorum, summo Enti reservatum est: Vnde David. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam:* quia cætera bona Deo dari non possunt, utpote quæ solâ habent utilitatem, sed gloria, & honor illi dari possunt: unde omnia Deus creavit propter se in, laudè & gloriâ nominis sui Verè itaque dictum est, appetitum

vanæ gloriæ, radicem habere ignorationem Dei: Nam licet quædam sint in hominibus quæ laude digna videntur, quia tamen dona Dei sunt, omnis de illis gloria ad Deum pertinet: secundum illud Apost. 1. Cor. *Quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Vnde illud monitum ejusdem. *Qui gloriatur, in Domino gloriatur:* & S. August. in Meditat. *Qui quærit laudè de dono tuo, licet de dono tuo laudetur ab hominibus, à te tamen vituperatur, quia de dono tuo, suam, non tuam, gloriâ quæsit:* Qui autem ab hominibus laudatur vituperante te non defendetur ab hominibus iudicante te, nec liberabitur condemnante te.

2. Si intelligas unum Deum tuarum rerum esse spectatorem, illi uni placere appetes: Etenim quod est minimū nostrarum actionum id homines vident, nempe quod externū est, & æquivocū: Deus autem totam actionem & quoad interna, & quoad externa cognoscit, unde dicitur ponderator spirituum, audi quid dicat 1. Reg. cap. 16. *Homo enim videt ea quæ parent: Dominus autem intuetur cor:* Parum itaque tibi esse debet, quod te homines aspiciant, neque eorum oculos debes requirere: sed magnum est, quod te Deus aspiciat, & cognoscat, secundum illud, *& Pater qui videt in abscondito, ubi nullus alius videt, reddet tibi:* Chrysost. hom. 5. in Genes: *Non vides dilectè, in equorum ludis, quomodo hi qui equos agitant, non advertunt plausum populi assidentis, & celebrantis: neque ex eo plausu voluptatem capiunt:*

piunt: sed ad unum solum spectant regē in medio sedentem & ad nutum illius attendentes, totam multitudinē despiciant, & tunc solum animo extolluntur, cum ille eos coronaverit: hoc igitur, & tu imiteris: Et homil. 43. ad Popul. De terra recede, ad illud cœlestē respicias theatrum: homines licet laudaverint, mox tamen accusant, vel invident, vel carpunt: sed hoc si non fecerint, laudato non profunt: Deus autem non ita, sed gaudet nostra laudans merita: Rectē igitur subdit: Itaque sublimē sensū capiamus, & poterimus à multis collatum honorem contemnere, & in cœlum dirigere cogitationem: propone ergo tibi quasi duplex theatrū, in quorum uno spectatores habebis homines: in altero Deum ipsū, De primo spectaculo ita sapiētes & ethnici, pauci mihi satis sunt, satis est unus, satis est nullus: Democrito unus est, pro populo, & populus pro uno: De 2. Greg. Nyssen. *si theōs mē, as theatris.* Job. cap. 16. *Ecce in cœlo testis meus, & conscius meus in excelsis:* Et in Evangelio, *& Pater tuus quā videt in abscondito, reddet tibi:* Iam cogita, quantum tua interlit, ut Deo vel placueris, vel displicueris: è contrario quàm parum tua referat, ut homo mortalis tua probet, vel improbet. Idque vel ex te ipso intellige, nam quid alteri affers emolumenti, quod bene de illo, aut sentias, aut loquaris? Eodem modo, quid tibi affert lucri alterius de te bona æstimatio? Sed quod de te bene, vel malè Deus sentiat, hinc tua pendent omnia.

3. Si ita Deum tuarum rerum cogitas spectatorem, ut scias etiam esse

judicem: certè parum est quod te homo videat: nam ille intuitus, de te esse potest: sed nihil ad te. ut enim ait Apostolus Rom. 14. *Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit:* Sed Deus verus est tuarum omnium rerum iudex: Itaque Apostolus, 1. Cor. 4. *Mihi autem pro minimo est ut à vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque me ipsum iudicem, Dominus est.* Ad hæc cum Deus sæpe aliter iudicet quam homo, quis aliorū approbatione gloriari potest, cum neque suā ullus possit? unde Apostolus loc. cit. *Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum:* Itaque Abbas Agatho prope moriturus, cum eum adstantes fratres, an timeret, interrogarent; respondit, hæcenus se elaborasse pro viribus, ut Dei præcepta observaret; cum tamen homo esset, ignorare se, an Deo grata fuissent opera sua, cum aliter iudicet Deus, & aliter homo: ita Sancti, semper timuerunt iudicium Dei, & omnes dixerunt, cum Davide Psal. 142. *Et non intres iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens:* & Job. cap. 9. *Verè scio quod ita sit, & quod non justificetur homo, compositus Deo: si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille, &c. Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor.*

4. Si ita iudicem cogites, ut scias etiam esse punitorem: sed vide quo genere pœnæ. Certè pœna solet peccato respondere non tantum in quantitate, secundum illud, *quantum in delictis fuit, tantum date ei tormentum.* Sed etiam

in

in qualitate, ob duplicem rationem; 1. est in cap. 10. Sapientiae, *ut in his, quae peccaverunt, nec latere potuissent*: 2. est in cap. 11. Sapient. *ut scirent, quia per quae peccat quis, per haec & torquetur*. Cum itaque ratione honoris, & gloriae peccarit creatura, punietur infamia, secundum illud 1. Reg. 2. *Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnuunt me erunt ignobiles*: propterea qui videri voluerint, jacebunt in tenebris; & qui latere voluerint manifestabuntur: Certè peccatum vanae gloriae plenum est dedecoris, quod nemo fateri velit, nemo in alijs sustinere, itaque ab omnibus occultatur, & ab omnibus dissimulatur: unde magnus existet in judicio pudor cum manifestabitur: Hinc factum ut Apostolus Paulus vanam gloriam coerceret ex cogitatione ludicij omnia manifestantis 1. Cor. 4. *Nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit ab scondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo*: In quo qui gloriae appetens est, sibi manifestè contradicit. Nam si nihil magis desiderat, quam lucem, & nihil peius odit quam lucem: lucem hominum desiderat odit autè Dei lucem: primam desiderat, quia habet adjunctam obscuritatem, itaque passim homines male judicant, itaque illorum judicium, appellat Apostolus diem humanum: *Mihi autem pro minimo est ut à vobis judicer, aut ab humano die*: Diem autem seu lucem Dei reformidat, ob id quod dicit Apostolus, *quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit ab scondita tenebrarum, manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo*. Id est, vera laus, & cõ-

mendatio: Ex hoc collige quanta sit futura vanorum hominum confusio, cum eorum turpitudine, & simulatio, & vacuitas, & tenebrae patebunt, & illis omnino contrarium eveniet ei quod tantoperè appetivere: cogita quantus tuus futurus sit pudor, cum ab omnibus videberis, uti es, sine velo, sine fictione, sine dissimulatione, cum omnes videbunt paupertatem tuam, & egestatem tuam, te sine meritis esse, sine virtute, sine commendatione. Nahum 3. *Revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam*: videri voluisti ab hominibus, non qualis eras, sed qualis non eras: veniet tempus cum ab hominibus videberis sed in luce Dei, itaque in veritate, & manifestatione absconditorum, cum manifestabit consilia cordium. Igitur sequere tam frequens Christi consilium immò & præceptum: fuge oculos aliorum, tantum absit ut requiras; quin etiam dissimula. Ait enim cum jejunas, *unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans*: Nam si videaris, laudaberis, si laudatus fueris, mercedem tuam accepisti, *Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam*: quod usque adeo Christus commendat, ut velit etiam à nobis ignorari quae fecimus, *Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua*. Chrysost. si te ipsum vult nescire, quanto magis alium? Hæc itaque tibi cavenda sunt. 1. Ne facias ut alii videant. 2. Ne ita facias ut alii videant, nisi quae sunt publica & præcepta: itaque in alijs quære secretum, utque dicit Christus *claudite ostium, & ora*: 3. Ne facta à te alijs dixeris, hoc enim est *tuba canere nisi*

nisi aliquando charitas aliter exigeret: 4 : Neque tu ad illa animum reflectas reducendo in memoriam, ut inde tibi placeas, hoc enim est *sinistram scire, quid fecerit dextera*, alioqui & tuam mercedem receperis, & in terrâ thesaurizaveris, *ubi tinea & erugo omnia corrumpet, & ubi fures effodient*, & furabuntur: sed Deum unum attende, eiusque unus oculos require, & *Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi*: Quia videt, reddet,

ne aliquid perditum putes. sed non quomodo videt, ita reddet: Nam videt in abscondito, sed reddet in propatulo: quod videt exiguum est, quod reddet, magnum est: quod videt, in te est, quod reddet, in ipso est: quod videt, creatura est, quod reddet Deus est. Certè unusquisque referet, quod quaesivit: ubi enim thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Elige.

* *

FERIA QUARTA CINERUM,
CONCIO PRIMA,
 DE CEREMONIA CINERUM.

Memento homo quia cinis es, & in cinerum reverteris.

QUI hodiernam civitatis faciem, & hesternam, contemplatus fuerit, cum tantâ morum mutationem videat, hoc est tantam modestiam ex tanta immodestia, summam tranquillitatem ex tanta ebrietatis iactatione, tantam temperantiam ex tanta mentis, & oculorum, & linguæ & vestium, & mensarum in temperantia, satis intelliget quàm verum sit dictum illud Salomonis Ecclesiasticis 7. *Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum convivij: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat quid futurum sit.* Heri enim tota civitas ingressa in domum convivij; etiam temperatiores, in excessus prorupere ho-

die verò ingressa est in domum luctus, hoc est in Ecclesiam: quæ mutata veste, cilicio induta, propositis in aditu flagellis ac virgis, caput aspersa cineribus, poenitentiam inclamans, atque omnes ad luctum vocas, omnibus mortis memoriam & imaginem proponit, dicens *Memento homo quia cinis es, & in cinerem reverteris*: Itaque in ea domo luctus. *finis cunctorum admonetur hominum*: nam unicuique dicitur, *& in cinerem reverteris*: *& vivens cogitat quid futurum sit*; hoc enim certò omnibus futurum est, ne quisquâ suam sortem ignoret. Certè homines tam studiosi sunt sciendi futura, unde & astra consulunt, & auguria, & auspicia, & eventus, & ipsos Dæmones atque inferos, sed frustra: etenim Deus per

I

Esaiam

Esaïam 46. *Ventura interrogate me*; sed unum quod futurum est, & certo futurum, quia homo non cogitat, propterea in memoriâ ei revocatur, unde *vivēs cogitat quid futurū sit*: Septuaginta Interpretes sic habēt: *Qui vivit dabit bonū ad cor suum*: optima enim consilia, & salubria proposita ex hac cogitatione oriūtur: Hebraicè definit oratio: *vivens cogitat*: uti vulgò dicimus, *illa bien à pēser*. Verbū cogitandi hīc significat defixum & intentum studium, curam & cogitationē in re aliqua: quid enim magis teneat hominis animum suspensum ac defixū, quàm humani cadaveris aspectus; unde mirum silentium, & stupor, nullaque vox nisi singultus, vel lachrymarum, ac luctus exauditur. Vnde non mirū si tanta existit in toto Christianismo mutatio ex propositis cineribus, & facta tā expressa mortis exhibitione. Nec mirum, si tam compositos nunc videam, & vultus & animos vestros, atq; ad omnia bona consilia, & sana proposita comparatos. Hoc unū a vobis postulo, ut quoniam huius cogitationis initium tantam vobis attulit utilitatē patiamini me rem tam utilem ac practicam vobis veriùs explicare. Et quia nec ego dicere ut oportet, nec vos audire & sentire ut decet, potestis sine Dei adiutorio: Agite, ut sub illis cineribus divinum illum, & incensum carbonem, ignemque diu ac semper custodiamus, S. Spiritus gratiam, ac D. Dei paræ opem imploremus. *Ave Maria.*

NON sine divina providentia factum est, ut quemadmodum ex Apostolo, *mors in omnes homines pertransiit*, ita in omnes nationes hæc consuetudo transierit, ut sibi mortis me-

moriā multis modis repræsentēt. Sane initio mundi primos homines Deus induit tunicis pelliceis, quemadmodū ait apud Epiphani. hæresi 64. Proclus, ut illos velut morte quadam indueret: quæ res eò usque pervenit, ut ea memoria ac repræsentatio non abesset.

1. Ab actionibus summam gloriam redolentibus, uti in coronatione Imperatorum; nam uti refert Petrus Damianus Epistolâ 17. Hic fuit mors Gregoriorum in coronatione Imperatorum: postquam corona & sceptro decoratus est imperator, septus Principum corona, modulantium choris exceptus cum acclamatione, ei aliquis statim obvius fiebat, qui unâ manu vasculum plenum ossibus mortuorum ac pulveribus afferebat; altera stupam lini cui ignis adhibebatur, ut in momento arderet: ut in uno consideraret quid esset, in altero quid haberet: in cineribus se cinerem agnosceret, in stupa, rerū omnium vanitatem, & finem, ut sciret vana esse omnia, & peritura: immo quoties prædibat Imperator, pro ornamento textile aureum deferebatur in modum codicis seu libri, quod vocabant *acakian*, innocētiam, seu criminum vacuitatem; in eo verò inclusum cinerem deferebant, ait Curopalates, ut doceretur Imperator *tapeinon hyne, bos thryton*, humilē esse oportere, ut mortalem: ita in summi Pōtificis inauguratione stupa comburitur cum hac voce, Sic transit gloria mundi.

2. Nec à Triumphis, in quibus apud Romanos, ait S. Hieronymus, semper aderat monitor, qui cum qui triumphabat, identidem admoneret, ut se mortalem sciret.

3. Nec à conviviis, in quibus apud Ægyptios *skeletons* ligneus deferebatur, & aliquando effigies argentea cadaveris, ut homines meminissent quales essent futuri, unde singulis dicebatur, in hunc intuens pota, & oblectare, talis postea futurus. De Domitiano legimus epulari solitum in cœnaculo aureo, quod ob operis parvitatem, mica dicebatur, ex cuius tholo pendebat hominis cranium, ut omnes mortis meminissent. Martiali, *Ipse iubet mortis te meminisse Deus*. Aliqui putant ex hoc cœnaculo liberum fuisse aspectum Mausolæ in quo Augustus conditus erat: unde Martialis, *Iam vicina iubent nos vivere Mausolæa, cum doceant ipsos posse pervivere Deos*. De Pacuvio Syriæ Præfeto refert Seneca Epistolâ 12. Cùm à cœna iret in cubiculum, ad symphoniam canere iussisset pueros, *phaphioke, phaphioke*, vixit, vixit. Nullo non se die extulit, ait Seneca, ac subdit, Hoc quod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bona faciamus.

4. Nec à rebus sacris, uti enim ait Philo libro de somniis, Sacerdos sacrificaturus lustrabatur aqua & cinere, ut in memoriam veniret suæ conditionis, ac meminisset qualis esset: Hinc ad oram vestis extremam tintinnabula ferebat summus Sacerdos Judæorum, ut teste Origine homil. 9. in Exodum resonantem haberet rerum extremarum memoriam, & populum eiusdem rei admoneret. Olim moyses labrum æneum cum basi sua fecerat de speculis mulierum quæ excubabant in ostio Tabernaculi, ut qui ingrederentur, viderent an decenter essent compositi: sed apud Christianos hæc spe-

cula, monumenta sunt defunctorum, ait Chryostomus, quæ nobis referunt, & quod sumus, & quod futuri sumus. De quibusdam Afrorum populis refert Herodotus, quos Nasamones vocat, eximiæ virtutis & sapientiæ hominibus: eos nulla alia divinatione, & jurandi formula usos esse, quàm quod optimorum virorum sepulchra tangentes jurarent, ibique post preces indormirent, & quidquid per quietem somniassent, illo etiam usos tanquàm recertâ, ac determinatâ, de qua dubitare nefas.

5. Nec apud nationes luxui deditas ut apud Sybaritas, apud quos in conviviis mortis effigies argentea deferebatur, & omnibus proponebatur.

6. Nec apud nationes incultissimas & maximè barbaras, quæ in capitibus defunctorum bibere solitæ; ac monere inter se brevi se futuros tales.

7. Nec apud sapientes, quoniam qui tales fuerunt præstantissimi, illi cum amorem sapientiæ profiterentur, ac Philosophi dicerentur, suam artem, mortis meditationem nuncuparunt.

8. Nec apud infantes, atque pueros; nam ut refert Nazian. oratione 10. eius parentes ita liberos instituerunt, ut scirent vitam nihil esse aliud quàm *Melityn Liseos*, migrationis ab hac vita meditationem. Ita omnes homines in unum conspirarunt: unde apparet eos qui mortis memoriam à se abiecerunt, aut reformidant, ne prima quidem sapientiæ elementa habere, ac deteriores esse non solum Ethnicis sapientibus, sed etiam insipientibus, voluptuosis, barbaris, ignaris, & infantibus.

Sed nescio quiddam singulare habet illa mortis memoria, uti nobis hodie ab Ecclesia proponitur, quale in nulla alia reperire possum, quod totum in modo proponendi reperio: In quo plurimum quæ sequuntur, commovent ac percellunt.

I. Quòd & opere & voce proponat: etenim & jaciuntur cineres, & simul hæ voces proferuntur, *Memento homo quia cinis es, & in cinerem reverteris*: In quo factò imaginè habes sacramenti: Quod si Nyssenus orat. 2. de Beatitudinibus, appellat cæmeteria *tatys phiseos ymon mistyria*, naturæ nostræ mysteria, seu nostræ infirmitatis arcana, multò magis hanc ceremoniam dicere potes nostræ infirmitatis sacramentum; vel apto nomine, mortis, seu nostræ mortalitatis sacramentum. Nota sacramentum esse ceremoniam sacram ad aliquid significandum institutam, quæ duplici parte constet, una sensibili altera intelligibili, & insensibili. Distinguuntur materia & forma: materia esse solet aliqua res permanens sensibilis, ut aqua, oleum, chrisma, panis, vinum; forma consistit in quibusdam verbis, quæ significationem materiæ magis determinant: quæ omnia in nostro mortis sacramento reperiuntur; est enim sacra ceremonia, unde cineres benedicuntur, & cetero ritu applicantur: materia autem sunt ipsi cineres; sed forma sunt verba quæ singulis dicuntur, *Memento homo, &c.* Sicut autem advertit S. Damas. in sacramentis duplicem esse partem, unam sensibilem, alteram intelligibilem: Ita in hac ceremonia utramque partem habes, non solum propter

ceremoniam externam, & propter intelligentiam, sed etiam quia cum verbum accedat ad elementum, fit quoddam sacramentum; non quidem tale, qualia Christus ad sanctificationem operandam instituit; sed qualia multa sunt quæ nos ad occultas cognitiones deducunt. Sicut itaque eò quòd homo duplici parte constat, animâ & corpore, ideo Deus non purè spiritualia dedit sacramenta; Ita in hac ceremonia una pars corpus tangit, altera suâ significatione animam; unde ad totum hominem oratio convertitur: nam licet una pars cineri vivat superstes, quia tamen corpus pars est hominis essentialis, & dissoluto corpore totus homo dissolvitur, propterea ad totum hominem oratio destinatur. Et quoniam corpus suum esse non intelligit, oportet ut anima intelligat quo in tabernaculo hospitetur, secundum illud Jobi: *Qui habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum.* Denique uti admonet Sanctus Thomas, Sicut in Ecclesia duplicis sunt generis homines, alij quidem sapientes, alij verò ignari; isti fere rebus, illi autem verbis commodiùs admonentur, ut nemo se mortalem, non dico ignoret (quis enim id posset ignorare) quod quotidie in aliis quibuscumque experitur, sanis, ægrotis, divitibus, pauperibus, senibus, iuvenibus, viris, mulieribus, notis, ignotis, extraneis, affinis; apud omnes gentes & nationes, quacumque sint conditione & statu: immò in se ipso quisque experitur, in morbis, in doloribus, in ætatum mutatione; nam ut ait Seneca (mors infantia est pueritia,

ritia est adolescentia, mors adolescentiæ est inventus, mors iuventutis est virilitas, mors virilitatis senectus, mors senectutis decrepita ætas, mors decrepitæ ætatis ipsa mors est: sed ut quisque meminerit se esse mortalem. Omnibus & factis, & voce id significat, ac reducit in memoriam Ecclesia: unde non dicit; scito homo, sed memento; quia nemo est qui se moriturum ignoret: sicut docet Ecclesiastes capite 9. *Viventes sciunt se esse morituros, mortui verò nihil noverunt amplius.* Certe qui hoc ignorat vel mortuus est, vel immortalis; sed qui non ignorat, sæpe non cogitat: itaque id illi revocatur in memoriam.

In quo multiplicem Scripturæ figuram implet. 1. quidem eam quæ continetur in libro Numerorum capite 19. ubi describitur sacrificium vaccæ rufæ, cuius omnes partes comburebantur, pellis etiam, & fimus, ac subditur: *Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, &c. ut sint multitudini filierum Israël in custodiam, & in aquam aspersionis:* In quam rem sic philosophatur Philo Judæus libro de offerentibus victimas. Cæteri ferè omnes (inquit) aquâ lustrantur, marinâ plerique aut fluviali, aut è fontibus petita: At Moses cinere præparato, è sacri ignis reliquiis, ex hoc non nihil sumptum jubet in vas infundi, ac deinde aquam; tum hyssopi ramo in hac temperatura tincto lustrandos aspergi: cuius rei significatio hæc est; admonet eos qui ad Dei cultum accedunt, ut ante omnia se ipsos noseant, & suam essentiam; nam quisquis seipsum ignorat, qui potest summam illam & excellentissimam Dei poten-

tiam percipere? Est igitur nostra, quantum ad corpus, essentia, terra & aqua, id quod docemur hac purificatione, quando hoc ipsum creditur ad purgandum utilissimum nosse seipsum: ex quibus, & quàm nihili rebus constemus, ex aqua & cinere; nam hæc repræsentatio confestim arrogantiam insidiatricem animo eximit, simulque superbiam: atque ita Deum homini conciliat infensum huiusmodi vitiis, &c. Itaque aspersione hac sic excitamur, & tangimur, quasi hæc ipsa elementa, terra & aqua nos appellent in hunc modum: Nos sumus vestri corporis essentia: ex nobis natura, id est ars divina, contemperatis, effinxit humanam speciem: ex nobis compacti prodistis in lucem, in nos rursus solvendi post obitum: nihil enim in nihilum recedere natura patitur; sed unde est initium, eodem finis redit.

Quoniam verò in illis omnia contingebant in figura, quomodo hoc sit impletum in novo Testamento, vix melius ostendi potest quàm in hac cerimonia cinerum, quæ aspersione aquæ sacræ consecrantur.

2. Eodem pertinet lustratio Sacerdotis; nam ut ait Philo li. de somniis: Sacerdos sacrificaturus lustrabatur aquâ & cinere, ut in memoriam veniret suæ conditionis, ac meminisset qualis esset: Ita populus Christianus sacrificaturus Deo, & facturus oblationem jejuniij ac mortificationis, prius lustratur aquâ & cinere, hoc est cineribus per aquam sanctificatis.

3. Figura continetur Ieremiæ cap. 19. Deus enim Ieremiam multa & miranda locuturum ad populum impium convertendum amandat in vallem filij Ennon, per portam fictilem seu sterquilinij, ut ibi cœtu facto concionaretur, & testaceum vas, quod manu gerebat, in omnium oculis frangeret: *Egredere ad vallem filij Ennon, quæ est iuxta introitum portæ fictilis, & prædicabis verba quæ ego loquar ad te, &c.* Vallis Ennon locus fuit in quo sepulchretum, unde septuaginta Interpretes vertunt polyandrium, hoc est ex usu Ecclesiæ, cœmeterium. Eò vocantur Hæbræi, ut communi tumulo considerato, novissima sua in memoriam revocent: ad idem juvabat vicine portæ intuitus, quæ vocatur sterquilinij, & vas fictile Ieremiæ manu fractum, ut scirent se brevè in pulverem ac lutum redactos, proiciendos in sterquilinium sed vide plura in una voce mysteria; etenim vallis Ennon significat, ut ait Sanctus Hieronymus, vallem gratiæ: Hæbræum enim Hanan est, gratis dari à quò dictum nomen Ennon gratiam significat: vel significat vallem eiulatus à verbo Nahan, rugire & eiulare: ut scias novissimorum contemplationem sæpe multos commovere, ac lachrymas eiere; & eiulatus: sed subito commutatur in vallem gratiæ; quia Deus solet esse propitius lachrymis. Certè nil est expressius hac figura, ut significetur quod fit in Ecclesia: quia Concionatores mittuntur in vallem Ennon ut ibi populum congregent; nam conciones initium habent a ceremonia cinerum, & prima Ecclesiæ concio est: *Memento homo quia cinis es, & in cinerem*

reverteris: quod cum vobis explico, quid aliud est quam vas fictile vobis præsentibus frangere, ac vos deducere in vallem filij Ennon per portam fictilem, seu sterquilinij.

4. Eòdem pertinet quod ad oram vestis extremam tintinnabula ferebat Summus Iudæorum Sacerdos, ut, teste Origine homil. 9. in Exodum, resonantem haberet rerum extremarum memoriam: quod implent nunc Sacerdotes, dum illam vocem in auribus omnium insonant: *Memento homo quia cinis es & in cinerem reverteris.*

Porrò illam notitiam non intendit Ecclesia speculativam atque inanem, qualem omnes habent, ac præcipue Philosophi, sed practicam ac fructuosam. Neque tantum universalem ac confusam, sed distinctam ac singularem, ut non tantum quisque intelligat omnibus mortalibus esse moriendum, sed quisque intelligat sibi singulariter esse moriendum: itaque unicuique singulariter dicitur: *Memento homo quia cinis es & in cinerem reverteris.* Fuit hoc pessimum Dæmonis artificium, ut primis Parentibus auferret metum mortis, nequaquam moriemini; Non illi mortem experti: itaque sperare poterant se non morituros, præsertim si increduli fuissent, nec minis Dei terrentur. Sed nobis qui quotidie mortem experimur, & videmus, qui certò eam expectamus, miro artificio Dæmon persuadet non morituros: nã quia non potest persuadere non omnino morituros, id cautus per singula vitæ momenta persuadet: verbi gratiã, te non moriturum: hoc die, hac hebdomadã,

mada, hoc mense, hoc anno, eò usque, ut cum quisque hoc dicat in tempus futurum, se planè non moriturum dicat; nam ut ait Sanctus Hieronymus Epistola ad Cyprianum: *Nihil ita decipit humanum genus, quàm quòd dum ignorat spatia vitæ suæ, longiorem sibi sæculi huius possessionem repromittat*: nullus enim tam senex est, aut decrepitæ ætatis, ut non se adhuc uno plus anno vivere suspicetur: atque ut ex te facias experientiam, cogites velim, an unquam tibi serio persuaseris tibi moriendum esse.

Sed hoc homines vulgò audire nolunt. Certè id tibi quotidiana exempla clamant, affines tui, amici tui, noti tui, socij tui, hoc sepulchra & cœmeteria, quæ quotidie aut teris aut præteris, & hæc horrida mortis spectacula, ossa effossa, nudæ calvariæ, congesti sine ordine cineres, aperta sepulchra: Hoc tibi quotidie Deus inculcat, hoc morbi, hoc pericula, hoc ætatum mutationes suadent, sed si hæcenus obscuruisti, saltem hodie, *Terra, terra, terra, audi vocem Domini?* Hoc tibi efficienter persuade, ac te ipsum intueri, hoc corpus, hæc adolescentia, hæc pulchritudo, ille color, ille vultus, illi oculi, illæ blanditiæ, illi ignes: & fomenta libidinum, hic sinus, illa brachia, illæ manus, erunt paucos post dies, post paucos menses, paucos post annos, cinis, pulvis, putredo, nihilum: ad hæc cogitatione finge te esse in mortis lecto jã jam expirantem; cogita quos eo tẽpore sensurus sis habiturus, quos terrores, quos æstus animi, quæ vota, quæ desideria, & dignã histemporib' vitam compone.

2. Quod in ea ceremonia est præcipium, illud est, quod in ea omnium optima, nobis imago mortis repræsentetur: primò in cineribus, secundò in verbis: à cineribus incipiamus.

Ac primò quidem in cineribus ostenditur, communissimus moriendi modus, nempe per combustionem; unde mors dici potest quidam incendiarius, quoniam omnia in cinerẽ redigit: nam ut ait Iobus capite 34. *Et homo in cinerem revertetur*: Itaque singulis inclamat Ecclesia, *Cinis es, & in cinerem revertaris*, quod sumitur ex capite 3. Genes. ubi post peccatũ indicitur Adamo necessitas moriendi, additã causã: *Quia pulvis es & in pulverem revertaris*. Cinis est pulvis post combustionem rei corporeæ relictus: homo utrumque est; unde Eccli. 10. *Quid superbit terra & cinis?* Et idem 17. *Omnes homines terra & cinis*. Et Abraham Genes. 18. *Loquar ad Dominũ meum cum sim pulvis & cinis*. Itaque vox Hæbreæ epher, sine discrimine vertitur pulvis & cinis: quare homo passim, nũc pulvis, nunc cinis dicitur, Iob. 34. *Homo in cinerẽ revertetur*: Et capite 10. *Memeto, quæso, quòd sicut lutũ feceris me & in pulverem reduces me*. Et Eccles. 12. *Revertatur pulvis in terram suam unde est*. Cũ itaque mortis violentiã homo in cinerem redigatur, intueri licet mortem quasi incendiarium, qui subiectis facibus, opus omnium præclarissimum, & quasi divinitatis templum, ut Paulus vocat, incendit, & in cinerem redigit. Et certè maxima hominum pars perit incendio; quid enim sunt morbi varij, quàm mortis faces? Quàm multi febre intereunt? illam autem Celsus

Cælus à fervore deducit, & est calor præter naturam existens, Græcis simpliciter pyr dicitur: Itamundi totius interitus per conflagrationem fiet, quo non iam Roma per sex integros dies, ut olim sub Nerone conflabit, sed totus orbis universus ardebit igne, & in eo omnium hominum corpora, & corporum reliquæ; quod nec Stoicis fuit ignotum, qui solemnem mundo conflagrationem à morte imminere dixerunt. Sed certius S. Petrus 2. Epist. c. 3. *Cæli qui nunc sunt, & terra, & c. igni reservati in diem Iudicii: & Postea: Cæli magno impetu transibunt, elementa calore solvantur; terra autem & quæ in ipsa sunt opera, exuretur*

Secundo, in cineribus significatur communissima resolutio omnium corporum, nempe in elementa, quæ resolutio ultima in cineres efficitur; nam alia elementa non sic apparent, cum ignis & aer non videantur, pars aquea siccat, at quod remanet pulvis est, & maxima corruptio in tenuissimum pulverem, quem cineres vocamus

Tertio, Sic optime ostenditur rerum omnium amissio ac deperditio, quæ fit in morte: est enim mors rerum omnium privatio, & huius vitæ, id est, inferioris mundi, & omnium locorum, regionum urbium, domorum. Item usus rerum omnium, deliciarum, voluptatum, dignitatum, risus, conviviorum, choræarum honorum, contentionum, occupationum. Item omnium personarum, parentum, uxoris, mariti, liberorum, amicorum: immò etiam elementorum, cæli, Solis astrorum, terræ, marium, & eorum quæ in illis continentur: Ad hæc omnium

actionum huius vitæ, quibus peccare, & mereri possumus, ac Deo servire ut ministeriorum, licet utilium Ecclesiæ, etiam in medio cursu, nec absolutorum: denique separatio à corpore, eiusque dissolutio in partes, usque ad pulverem ac cinerem dispersum.

Porrò eam privationem multis modis Scriptura proponit, ut eam homines intelligant. 1. apud Iobum: *Nudationem appellat: Homo cum mortuus fuerit, atque nudatur, ubi quæso est? ut scias te rebus istis nunc vestitum atque ornatum, itaque illas à te tam facile auferendas quam vestem; certè istis omnibus homo nudus in hunc mundum ingreditur solâ carne vestitus, quâ iterum spoliatur in morte. Ita Iob cum rerum suarum iacturam fecisset, in has voces erupit: Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit. Et Ecc. 5. Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertitur, & nihil auferet secum ex labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas, quomodo venit, sic revertetur. Apostolus 1. ad Timotheum 6. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. Id expressit Saladinus Sultanus Babylonis & Damasci, Ægyptique Rex, cum iussit interulam, quâ solâ corpus suum condendum statuerat, lanceâ sublimem per compita vicosque Ascalonis deferri, clamarique Saladinum Asiæ, nihil amplius habiturum à morte: ita Paulus Æmil. de gestis Francorum.*

2. Ablationem & expilationem à fure factam *un larcin*: unde tam sæpe Christus admonet se instar furis venturum

turum, non tantum quia inopinatum, sed etiam quia omnia sublaturus, ac nihil omnium relicturus.

3. Vocat extinctionem secundum illud Iobi: *Lucerna impiorum extinguetur. Quia ad tempus quidam est vitæ fulgor, sed postea extinguitur cum foetore lucerna. Ita monet Sapiens: Super mortuum plora, defecit enim lux eius.* Sicut enim vita vocatur lumen ita mors per tenebras designatur, & extinctionem lucis & caloris.

4. Vocatur mors inundatio; etenim mors instar torrentis omnia rapit: ita Iobus capite 21. *Et superveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris sui;* quia secum omnia obruit, ac sepelit.

5. Vocatur divisio & separatio, secundum illud morientis Regis captivi: *Siccine separat amara mors:* unde in iudicio factio de Balthasare, hæc vox includebatur, Phares, *Quia divisit à te Dominum regnum tuum,* quod sine dolore non fit; quia omnis dolor consistit in divisione. Sed nullam re melius rerum omnium amissio denotatur, quam reductione rerum omnium in cinerem. Quemadmodum enim quamdiu res existunt, spes semper subest eas recuperandi; sed ubi semel in cineres redactæ sunt, & consumptæ, irreparabilis est iactura. Ita nulla re melius exprimitur rerum omnium amissio, quam si dicas hominem redigendum esse in cinerem, secundum illud Iobi: *Homo cum mortuus fuerit, nudatus, atque consumptus, ubi quæso est:* unde Ecclesiasticus 9. ubi dicitur: *Mortui non reperiuntur.* Rem vis experientiam cogno-

scere, ad mortuorum sepulchra: adisti? hinc sisse viator, atque in marmore lege gloriæ titulos, & magna nomina: uno sepulchro condita dicuntur virtus, honor, dignitas, nobilitas, scientia, robur, divitiæ, pulchritudo, favor & amor omnium: iam sepulchrum quantam curam potes, excute: puid cernis? pulverem, cinerem, nihilum: Quære si potes illam oris venustatem illum candorem, illum ruborem; ostende geminum oculorum lumen, illud os purpureum, hanc disertam lignam, aurum illud capilorum, ebum superciliorum, &c. Iam quis locus nobilitatis, quis honoris, quis dignitatis? Et propter hunc finem tibi cineres iniiciuntur, ut intelligas in quid aliquando sis redigendus, ut cum te moriturum expectas, intelligas quid quid sis aliquando futurus.

Quarto, in cineribus optime exprimitur mortis facilitas & celeritas; cineres enim ab incendio, quæ verò igne pereunt, momento pereunt, ac nullo negotio. Seneca lib. 3. qq. Natur. e. 17. Nihil difficile est nature, ubi in finem sui properat; ad originem rerum parce utitur viribus, dispensatque se incrementis fallentibus: subito ad ruinam, & toto impetu venit. Quam longo tempore opus est ut conceptus ad puerperium perducatur infans? quantis laboribus educatur, & adolescit? At quam nullo negotio solvitur? Urbes constituit ætas, hora dissolvit. Momento fit cinis diu sylva: itaque non mirum, si tam facile homines occidunt.

Quinto, quod omnes mors exæquet par enim cinis Pontificum, Imperatorum, Regum, plebeiorum, Lazari & Epu.

& Epulonis, mitratorum, myrrhatorum, inopum, & miserorum: arbores ab arboribus, ligna à lignis, palatia à palatiis facile distinguiimus, dum stant & oculis blandiuntur; devorentur ab incēdio, & in cinerem combusta resolvantur, nullum amplius est discrimen: Palmæ, Cedri, Buxi, Sambuci, Cinnamomi, Rhāni, idem est cinis: Homines ab hominib⁹ discernimus, dum florent, vigentq; mortis incendio conflagrant; divitem à paupere, pulchrum à deformati, potentem à debili, Cræsum ab Iro quis sejungat? Impares in vita, in morte pares: in hunc sensum locum Jobi 13. *Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices vestre:* intelligit Sanctus Gregor. Intueamur (inquit) qualia in sepulchris jaceant divitum cadavera, quæ in illa extincta carne sit imago mortis, quæ tabes corruptionis; & certè ipsi erant qui extollebantur, honoribus, habitis rebus tumebāt, despiciebant ceteros, & quasi solos se esse gaudebant, & dum non perpendere quò tendebant, nesciebant quid erant: sed in lutum cervix redacta est. Quia despecti jacent in putredine, qui tumebant in vanitate. Alphonsus Rex Arragonum interrogatus, quid Reges & privatos, divites & pauperes, omnes denique exequaret, respondit, cinis. Ita Diogenes sciscitanti Alexandro, quid ita mortuorum ossa intueretur: Calvariam (inquit) & ossa Philippi, patris quondam tui quæro, sed inter plebejorum ossa nō discerno. Melius Augustinus libro de Natura & Gratia: Respice sepulchra, & discerne, si potes, vincium à Rege, fortem à debili,

pulchrum à deformati: memor itaq; naturæ ne extollaris: Certè nil magis nos confundit quàm cinis.

Sextò, quòd abolenda omnis sit hominum memoria, secundum illud Jobi 13. *Memoria vestra comparabitur cineri:* vel ut habet Tigurina versio: *Memoria vestra sermones cineris:* quasi sit sensus, mortuorum memoriam instar cineris qui levissimo flatu dispergitur, dissipandam esse: quod exponens Greg. Magnus sic habet: Omnes qui cogitatione terrenā huic sæculo conformantur, per omne quod agunt, huic mundo relinquere sui memoriam conantur: alij bellorum titulis, alij altis ædificiorum mœnibus, alij disertis sæcularium doctrinarum libris instanter laborant, sibi que memoriæ nomen ædificant: sed cum ipsa ad finem celerius vita percurrat, quid in ea fixum stabit? &c. aura etenim cinerem rapit: vel perire memoria dicitur; quia quod in cinerem est redactum, periit: sic comminatur Deus Regi Tyri Ezech. 18. *Dabo te in cinerem.* Et Esaias: *Erunt populi quasi de incendio cinis.* Itaque de mortuis sic loquitur Sapiens Ecc. 9. *Non habent ultra mercedem, quia oblivioni tradita est memoria eorum:* Est enim mors obliviosa; tum quia mortui viventium obliviscuntur, secundum illud: *Mortui verò nihil novērunt amplius:* unde sepulchrum dicitur regio mortuorum, & terra oblivionis. Et poëta *Lethesque fluentis ad undam, Securos latices & longa oblivio potant.* Sed potissimum, quia oblivionem defunctorum inducit viventibus; unde in Scripturis, oblivio mortuorum solet esse circumlocutio mortis: *Olivioni datus*

datus sum, tanquam mortuus à corde; id est cogitatione. Item quia quæ desperata sunt obliviscimur; & mortuus dicitur, tanquam vas perditum. Et rectè dixit quidam: Quod periit, periit. Et Psalm. 9. Periit memoria eorum cum sonitu. Item mortui in oblivione apud Deū: Psalm. 87. Dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius. Oblivio illa respicit vitæ munia, & alias commoditates: & ita Dei recordatio pro resurrectione accepta est, Job. 14. Constituas mihi tempus in quo recorderis mei: Et Ecclesiasticis 2. sic loquuntur impij: Non erit memoria sapientis, similiter ut stulti, in perpetuum: & eodè sensu: Unus est stulti, & meus, occasus erit.

7. Quis sit hominum status post vitam futurus: nempe omnium infimus, atque abiectissimus, in quem per mortem devenimus; etenim mortis inchoatio est rerum amissio: sed eius finis & perfectio est in cineres redactio: unde Isidorus homines describens, sic ait: in labore vivunt, in dolore moriuntur, in cinerem revertuntur. Atque hic status est post nihilum omnium infimus: omnium substantiarum infima, est elementum; omnium elementorum postremum est terra, totius terræ pars deterior est cinis, cinerum vilissimus est humani corporis pulvis: cum itaque nihil sit cinere vilius, nihil inutilius; nam ut ait Augustinus libro de Spiritu & Anima: cinis nec profert germen, nec susceptum semen germinat; non potuit homo magis deprimi, quam si in cinerem redigeretur: Itaque illud est quod ait Nyssenus, dum sepulchra vocavit *ta tis physicos i mon mystiria*, nostræ infirmitatis arcana: nam quidquid de homine hu-

mile dixeris, nondum totum dixeris, quousque illum in cinerem redegeris. Certant inter se Authores qui magis homines deprimat, ut proximè veritatem attingat: Ille hominem bullam vocat, spumam gracilem, flatum venti, naturæ ludibrium, somnium, umbram, quod utrumque conjunxit Pindarus somni umbram: Scriptura etiam appellat humum, vaporem, fumi vaporem, & si quid est exilius, vanitatem, fugam, figuram, imaginem, hospitis noctem, navis cursum, avis volatum, nuncij memoriam, & similia, quæ in unum colligit Nazian. in oratione de Cæsario fratre. Eiusmodi est (inquit) vita nostra, in terra ludus, ut cum non simus, nascamur: cum nati sumus, rursus dissolvamur: insomnium fumus minimè consistens, spectrum quoddam quod teneri non potest, avis prætereuntis volatus, navis in mari vestigium non habens, pulvis, vapor, ros matutinus, flos suo tempore nascens, & suo tempore marcescens: *Homo sicut scenum dies eius, tanquam flos agri sic effloret: hæc omnia & plura alia brevitatem vitæ, & inconstantiam significant: sed non satis statum hominis post mortem expriment; immo nec eius vilitatem: Isaias semper, ut sermone, ita & sensu gradis, sic cogitat omnes gentes, capite 40. Quasi stilla stulæ omnes gentes in conspectu Dei sunt. Quem locum ubi expendisset Chrysostomus homil. 2. de incomprehensibili natura Dei, postquam varias gentes & populos enumeravit, subdit: dic, quæso, quanta sis huius guttulæ particula? Rectè id dictum ad vilitatem nostram explicandam: sed conditio terræ*

inferior est aquę guttula; nam non tantum homo est exiguus, sed etiam vilis.

Quid referam, quibus opprobriis passim Authores corpus nostrum onerent? qui moderatius loquuntur, alii carcerem, alii custodiam, alii speluncam, alii antrum, alii vincula vocarunt. Hinc veteres corpus *demas*, quod in eo anima sit *dedementi* alligata: & vitam, *vion para tin vian*, propter vim & violentiam quam patitur anima, uti monet Themistius: alii servum fugitivum & malum, uti Chrysostomus, alii cœnum, uti Bernardus sermone 24. in cant. Erubescere volutari in cœno, qui de cœlo es, &c. Alii acrius appellant *sima*, sepulchrum, ideò enim dictum esse *soma* scripsit Plato: ita David, *Qui habitant in sepulchris*, hoc est, ut ait Hilarius, intra corporum suorum emortua sepulchra conscripti: hinc Nazian. in carmine quodam animam vocat *neerophorò*, quę cadaver circumfert: itaque rectè homines appellat *distapheas* bis sepultos: ita Chrysostomus vocat corpus scribens ad Theodorum *thaphon hekonia menon*, sepulchrum gypso incrustatum, ita Apostolus, corpus mortis, unde ut sepulchra sunt fœtidi odoris, ita corpora. Ita Nyssenus carnem vocat *o smis ergastirion* tetri odoris officinam: & Manichæi, teste Augustino, stercorū domum: Bernardus, sperma fœtidum, faccum stercorum, cibum vermium; sed ut omnes superentur, hominem in pulverem suum deducito. Itaque David corpus suum appellat pavementum, ex interpretatione Cassiodori: *Adhæsit pavimento anima mea*. Divus Hieronymus vertit, Pulveri; unde statim subdit: *Vi-*

visca me. Hinc oritur passim ut homines dicatur lutū. Tertulianus de resurrectione carnis cap. 16. Limus titulo hominis incisus. Nyssen^o con. 1. de Beatitud. hominem vocat *quinon andrianta*, luteam statuam: Jobus, luteam domum: Sanctus Paulus, vas fictile. Ita veteribus dicti sunt homines Pelusiotæ, 1. toti lutei, & ut loquitur Tertullianus, è limo figulati: ita Hieronymus ad Pammachium, Pelusiotas nos appellant, & luteos, animalesque & carneos, quod non recipiamus ea quę sunt spiritus: immò Pelusiotæ lib. 2. Epist. 5. ait corpus nostrum esse *pilu pantos asthenesteron*, omni luto imbecillius. Sed lutum duplici constat substantiâ, terræ & aquę; homo autem in terram reducitur: itaque seipsum ut oportuit agnovit Abraham, cum dixit, loquar ad Dominum, cum sim terra & cinis, quod expendens Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi sexta: Non tantum terram dixit, ne seipsum magnum elementum, terram appellare videretur; sed addidit se esse cinerem, ut abiectissimam humilitatem, & imbecillitatem suam ostenderet: Itaque rectè Chrysostomus hominem vocat terræ cognatum, *ò mussion ti tephra*, eiusdem substantiæ cum cinere; & rectè Scriptor veteris Epitaphij hominem vocavit vas cinerum: quò pertinet illa consuetudo Christianorum Æthiopum, ut refert Sabellicus, qui maioris dignitatis Antistitib^o, non crucem modò, sed etiam vas aureum terrâ plenum præferre solebant, ut meminissent suę mortilitatis ac conditionis: hæc enim in cinere sunt abiectissima.

Primo,

Primò, quòd sit ignobilissimum omnium elementorum atque infimum; nã est terra: ad hæc quod sit elemēti status infimus, nēpe dissolutus, & pars eius.

Secundò, quòd nihil fragilius, nihil leuius, nihil vanius: ludibrium venti: nam nihil facilius à vento dispergitur, quàm pulvis & cinis.

Tertiò, nihil inutilius, & infructuosius; nam nihil producit, nec prodest.

Quartò, nihil imbecillius, nihil incōstantius: nam per se stare nō potest, nec ullam habere figuram, nec consistere, aut statum aliquem habere, nullā item statam, ac securam figuram accipere.

Quintò, est ultimus naturæ descensus; cum enim huc natura per corruptionem venerit, ulitiùs descendere non potest: unde à quibusdam creditur esse materiam primam, & quæcumque corpora per plures dissolutiones abire possunt in cinerem, huc cum venerint, mutari amplius non possunt; itaque centrum uniuersi vocare potes; at centrum uniuersi pars est infima, ad quam omnia per descensum properant.

Sextò Quia est maxima corporum diminutio. Nam alia Elementa sunt diffusiora quam terra, & secundum totum, & secundum partes: terrena autē corpora summopere decreseunt in cinerem: vide quo corpora decrescāt per incendium, vide quo deueniat ingens strues lignorum: vide in quantulā rem, tu, & homines omnes, & humana omnia deuenient: erit enim aliquando tempus cum hic uniuersus orbis conflagrabit, ita ut nil magis de rebus omnibus supersit quàm de homine, sed omnia pulvis erunt accinis.

Hinc 1. habemus verum, facile, sed solidum humilitatis fundamentum: unde Sapiens clamat. Eccli. 10. *Quid superbit terra & cinis?* Augustinus de verbis Domini: Agnoscat se homo mortalem, & franget elationem, Psal. 81. *Dij estis, & filij excelsi omnes vobis autem sicut homines moriemini, & sicut unus de principibus cadetis.*

In Hebræo, sicut Adam: unde S Hieronymus, sicut Adam mortuus est, ita & vos: Multi ex SS. PP. unum de Principibus exponunt diabolum: cuius superbia tolerabilior erat hominum superbiã unde August. serm. 21. de verbis Domini, de Diabolo debent erubescere mortales superbi: ille & si superbus, tamen immortalis est: unde etiam si superbit, non est terra & cinis, vos autem non attenditis quia mortales estis, & sicut diabolus superbi estis. Et sanè licet in spiritualibus sit iniusta superbia, tamen planè intolerabilis est in homine mortali, id est in cinere, & in pulvere. In cap. 3. Levit. Avium sacrificarum pennæ, cum cineribus unum in locum abiciebantur. Lapidem pretiosum habuit Alexander ponderosorem, leuissimus fiebat aspersus pulvere: Philippus Rex cum casu cecidisset, & in pulvere sui corporis figuram impressisset, hoc, inquit, spatium, mea omnis magnitudo includetur: idem umbram corporis suo corpore maiorem cōspicatus: En vanitas, inquit, sed in pulvere viritatis: Vas aqua plenum non redundat si cinerem injeceris, ut habet Philosophus 4. Phys. Ita mortis quasi cinere iniectione tumor impeditur. Quàm multorum huminum superbiam sic Deus humiliavit: Quàm multi in honorum contentione,

alij in hostium debellatione, alij in finium propagatione, populos, provincias, regna, ingentes exercitus, & acies commovebant, omnia sui nominis terrore implebant: sed dum supra homines efferrentur, dum superbix suæ fluctibus, quasi æstuante quodam oceano operire, ac submergere videntur, ut ait poëta.

Hi motus animorum, atque hæc certamina tanta

Pulveris exigui jactu cōpressa quiescunt.

Ac sicut iram pelagi Deus exiguam arenam compescit, ita ingentes illos animos exiguo pulvere, quasi arenam moderatur, ac frangit. Tu itaque coge in unum omnem tui animi tumorem, cōsidera spes tuas, minas tuas, ambitionem tuam, ac deinde ad te reversus, specta cineres tuos teque cum sapiente affectus alloquere, *Quid superbit terra & cinis? &c.*

Hinc Collige secundò. Quanti humana omnia facere debeas, cum sint omnia pulvis ac cinis: ita ne vero propter exiguum pulverem amittenda erunt æterna, Deus offendendus, omnia parvipendenda? Hic est terminus ambitionis? Hic rerum omnium finis? Huc tandem omnia recidunt?

Conclusio. Quid itaque cogitamus, Auditores, si omnia nihil sunt nisi pulvis ac cinis? Itane propter exiguum pulverem omnia permiscenda? Tu quid quid vides, quidquid cernis, dicito id pulvis est exiguus, non homines solum, sed quid, quid vides, Astra, Sol, Cælum, Elementa, aurum, vrbes, oppida, ædificia; domum tuam adito, ac dicito. Hæc omnia quæ mea sunt, non erunt aliquando, non liberi, nō ux-

or, non famuli; Hæc quam cernis suppellex tabulæ, picturæ, tapetes, gemmæ, aurum, argentum, reducentur aliquando in pulverem, in cinerem: Vide num homines sapiant, qui ista tantopere amant ac concupiscunt: *utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent:* Aquila vertit in eschatin ultimum vitæ diem: certè nos sufficienter docere vita potuerat, atque instruere: vide enim quam multa sunt vana: quam vana hæc mulier cuius pulchritudinem morbus aut tempus auferet: hic homo cui tam cito principum favor perit & amor: sed quoniam viventes ad doctrinam non sufficiunt, te saltem doceant mortui: Illi enim tot sunt, qui te doceant, quot jacent in monumentis: accede ad sepulchra, ad magnam morum academiam: ibi plurimi sunt doctores qui te non verbis sed factis doceant, & exemplo: non ore, sed re ipsa, sui que exhibitione: habent enim illa ossa exanguia, & ora muta vocem suam, & contuentes quodammodo tacite affantur: Hinc Antiplus in Anthologiâ Græcâ lib. 1. cap. 37. Venustè calumniam vocat *aglossu armonibin stomatos*. muti oris harmoniam: *utinam saperent*: certè tot doctoribus turpe est non sapere. *Ac intelligerent:* Magnum est ab omnibus sapientiam exigere: Quia igitur non omnes possunt, saltem intelligant, ac ratione utantur: ac quidem *novissima provideret*; sciant disponere ultima ac mortem cogitent 1. Corinth. 7. *Hoc itaque dico, fratres, tempus breve est, reliquum est ut & quæ habent uxores tanquam non habentes sint, & qui flent, tanquam non flentes, & qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui emunt*

*emunt tanquam non possidentes, & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura huius mundi: pauci dies nobis supersunt, nobis itaque provideamus, saltem hoc tempore: nam si isto non sis temperans, quando eris? Si non castus, si non abstinens, si non misericors, quando futurus es? Itaque abstinete, viri à coniugio, uti Nicolaus Papa Bulgaris præcepit, non ex consilio ille, sed ex præcepto, ego, ex partis tuæ consensu, ad tempus, ut vacetis orationi: Itē abijcite ornatum, quomodo enim ornatus cum sacco, pigmenta cum cinere, delitiæ cū ieiunio, risus cum fletu, ludus & oblectationes cum pœnitentiâ? *Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi. Exod. 33.* Denique hoc tempore nobis pœnitentiæ tempus indicitur, dum in caput cineres jaciuntur: ut nos per eam venturo Domino præparemus:*

Interim tu, quos tibi cineres dedit, illi conserva: Esto similis illis montibus qui cacumine superantes mediam aëris regionem, uti de olympo authores scripserunt; sacros cineres è sacrificio relictos conservant: si spargis, sparge per omnes corporis partes, per oculos, aures, brachia, manus, linguam, os, cor, pectus, ut quemadmodum nulla

pars est corporis, quâ mori non possis: nulla etiam sit quæ memoriam mortis non gerat: veniet illud tempus cum omnes tui corporis partes in cinerem redigentur: Tu illud tempus præveni, ac semper cineres tuos & mortē gere in capite, hoc est in memoriâ, secundū illud Iob. 13. *Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices vestre: Tigurina versio sic habet. Memoria vestra, sermones cineris.* En quod hinc omnes auferetis ex hoc discursu: *Memoria vestra, sermones cineris.* Non dubito quin oriatur quod sequitur: *& redigentur in lutum cervices vestre,* id est, & fastus vester deprimetur in terram: Quia ut ait S. Gregorius Magnus sicut per oculum visus, sic per cervicem superbia designatur; cervix itaque in lutum redigitur, cum superbis quisque humiliabitur in mortē, & elata caro tabescet in putredine. Item cervix redigetur in pulverem: quia durities illa quæ Deo repugnat, mollescet, ac quicquid Deus voluerit in animâ imprimet, eaque subdita fiet Deo: quod præstare nobis dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre & Spiritu Sancto regnat in omnia sæcula. Amen.

* * *

FERIA

FERIA QUARTA CINERUM,
CONCIO SECUNDA
 DE CEREMONIA CINERUM.

Memento homo quia cinis es, & in cinerem reverteris.

JTERUM nobis de morte mentio, quia nunquam debet esse oblivio: Jam hesterni cineres è frontibus, & capitibus nostris sunt discussi, insigni exemplo vanitatis nostræ, quia nihil facilius diffatur cineribus nostris; sed si excussi sunt cineres à fronte, non debent ab intellectu, & memoria: sicut enim singulis diebus morimur (nam licet uno die perveniamus, multis tamen venimus) Ita singulis diebus mortis meminisse debemus: Homines appellavit Nazianz. *dystaphetas* bis sepultos: Ita tu non semel tantum, nec bis morere, sed sæpius, secundum illud Apostoli, *Quotidie morior propter vestram gloriam*: præsertim cum sapienti cavendum sit, quemadmodum ait S. Leo Serm. 5. de Jeunio septimi mensis ut quoniam breves dies istius vitæ, & incerta sunt spatia, nunquam sit mors morituro improvisa, nec in inordinatum incidat finem, qui se novit esse mortalem: Certè si diem mortis certum haberemus, semper de illo

cogitaremus, & quidem deberemus; ut quod semel tantum fit, rectè fieret: quanto magis cum sit incertum, cogitare quotidie oportet: nam ut ait S. Augustinus homil. 13. & 50. latet ultimus dies ut observentur omnes dies: Et quidem licet cineres faciliè dispergi possint, eorum tamen natura fert ut in aliud mutari non possint, unde non pauci materiam primam dixerunt: ideoque tibi significant æternam cuius habendam esse atque immutabilem mortis memoriam. Sed quia nulum bonum nisi à cælo, atque per Virginem obtinetur, ad Mariam recurramus. *Ave Maria.*

CUM sacrum Quadragesimale Jeunium mensas proximas, & conviviam excluderit, placet loco conviviorum è quibus non nisi luxus & intemperantia referuntur, aliam vobis mensam modestiæ plenam extruere, & in eâ vobis cœnam funebrem apponere, & imitatione Davidis, cinerem vobis in mensâ adhibere: sic enim ait Ps. 101.

Quia

Quia cinerem tanquam panem manducanam: Et potum meum cum fetu miscebam. Venit in memoriam cœne cuiusdam funebris de qua Xiphilinus in Domitiano: Invitarat is Imperator plurimos Senatores ad cœnam: Curarat ut ædes nigris tapetibus sternerentur, ac operirentur, omni ex parte: erant enim atri parietis, nigra laquearia, nigrum pavementum: in eo nudæ sedes ac furvæ ordine collocatæ: Quibus peractis eos de noctu introduci iubet absque comitibus, magno silentio: ac primùm omnium juxta unumquemque, columnam collocat factam instar sepulchri, & cuiusque nomen ei inscriptum: pendeat ex eâ exigua lampas, ut assolet in monumētis: Tùm nudi pueri, atramentoque oblitati tanquam spectra quædam ingrediuntur, ipsosque horribili saltatione circumeunt, eoque facto ante singulorum pedes consistunt: Tùm omnia quæ in exequijs mortuorum adhiberi solita, in vasis eodem modo comparatis apposita sunt; Mirum omnium silentium quasi inter mortuos degerent, nisi quod de repente Domitianus sermonē habuit de rebus quæ ad mortes, & cædes pertinebant: Tùm omnes ab incognitis comitibus deducti: nullus fuit eorum qui sibi mortem imminere non crederet: hoc Domitiani crudelitas, & ille apparatus facilè persuadebant. certè solo timore multi in morbum lapsi sunt, nonnulli etiam interierunt. Illud quidem ridiculum, atque inutile, ac dignum Domitiani ingenio: sed cum fructu vos ad cœnam funebrem invito, quam Ecclesia solis cineribus instruxit, ac pergo in eâ ceremoniâ explicanda, de quâ heri dicere cœperam. Eam porro diximus speciem habere Sacramen-

ti, itaq; constare duplici parte, Cinere quasi elemento, quibusdam verbis, quasi formâ: Nec suus etiam deest ritus, quia in caput consecrati prius cineres jaciuntur: adhibitisque verbis ceremonia completur: de cineribus jam diximus: superest ut de verbis aliquid prius dicamus, deinde de ritu, cur scilicet capite cineres adhibentur. Incipiamus à verbis quæ ejusmodi sunt, *Memento homo quia cinis es Et in cinerem reverteris:* In quibus:

Adverto 1. Imperium Dei atque sententiam quæ instar fulminis unumquemque percillit, unde non mirum si in cinerem reducamur: nam si ut ait David, *montes sicut cera fluxerunt à facie Domini,* quis Dei vocem, & hanc vocem ferre potest? locutus est Elias super tribunos, & milites, & igni devorati sunt ac redacti in cinerem; quantò magis cum Deus loquitur, & sic loquitur? Cum itaque dicitur homini ut meminerit, sanè mens eius ad priora reducit, neque enim meminimus propriè aut præsentium, aut futurorum; Et tamen præsentia dicuntur, *Quia pulvis es & futura, Et in pulverem reverteris:* Revocatur itaque ad præterita, nempe ad illam sententiâ à Deo prolatam, *Quia terra es, Et in terram;* Quod quia uni tantum homini dictum esse videtur, nunc singulis hominibus magnâ autoritate pronuntiatur, quasi edicto divino, *Memento homo quia cinis es, Et in cinerem reverteris:* Hoc significavit David cum dixit, *Quia defecimus in ira tua, Et in furore tuo turbati sumus:* Symmachus & aquilla vertunt, ut adventit S. Hieronymus in Epistola ad Cyprianum: *In furore tuo acceleravimus:* Brevitatem

significat humanæ vitæ, ait S. Hieronymus: Quod autem intulit: *In ira tua, & in furore tuo*, sententiæ Dei ostendit perseverantiam, cui omnes subjacemus: *Terra es, & in terram ibis*: Quod dixit Hieronymus perseverantiam iræ Dei, eò pertinet, quod cinis relictus sit iræ divinæ atque vindictæ monumentum permanens: uti de Sodomâ dixit S. Petrus, *Civitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, & exemplum eorum qui impiè ahuri sunt, ponens*: Nimirum Regio illa, quondam amœnissima facta est ut loquitur Orisius, Regio cineris: Quare omnia quæ ibi reperiuntur fœda sunt, ac plena cineribus: Quare Sapient. 10. dicitur, *In sapientie sue reliquerunt hominibus memoriam, Cinerem*: Et fanè nulla re aliâ se magis formidabilem Deus ostendit quàm morte, & terrore mortis. Quantum primum hominem evexerat: nempe rerum omnium dominum effecerat, terræ, maris, plantarum, animalium: Omnia ei permiserat, & in res omnes jus summum dederat: *de omni ligno Paradisi comede*: sed omnem licentiam unâ lege coercuit, ac nisi obediret, hoc potissimum est minatus, mortem: nam quid peius immortalis? Quid deinceps cum universum hominum genus deliquit? *Finis*, ait, *universæ carnis venit coram me: delebo*, inquit, *hominem quem creavi, à facie terre*: Quid non conatus ut ut timeretur à Pharaone? verum eius duritiam vincere non potuit, nisi morte primogenitorum. Nam postquam in singulis domibus Angelus aliquem in tota Ægypto interfecit Exod. 12. *Surrexit Pharaon nocte, & omnes servi eius, cunctaque Æ-*

gyptus: & ortus est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus in qua non jaceret mortuus: vacatisque Pharaon, Moyses, & Aaron nocte, ait: *surgite & egredimini à populo meo, vos & filij Israël: Ite, immolate Domino, sicut dicitis, Oves vestras, & armenta assumite, ut petieratis, & abeuntes benedicite mihi. Urgebantque Ægyptij populum de terra exire: velociter, dicentes. Omnes moriemur. Quid non effecit Dominus ut timeretur ab Israëlitis? nunquam tamen satis potuit timorem incutere, nisi morte propositâ: leges ita sancivit, ut, ferè semper non observantibus mortem minaretur: *Qui hoc fecerit, morte moriatur: interficiatur: Et lapidabit eum omnis multitudo filiorum Israël: delebitur de populo suo*: Unde de illis legibus dici posse videtur, quod de Draconis legibus olim dictum est, scriptas illas sanguine fuisse. Vide quomodo superbiorum arrogantiam compescuit. Infelix Saül cum arte dæmonum Samuëlis umbram eliciisset 1. Reg. 28. atque audisset ex eo: *Cras autem tu & filij tui mecum eritis*: ita conterritus est, ut ceciderit, sicut ait textus: *Statimque Saül cecidit exporrectus in terram: extimuerat enim verba Samuëlis*: Ita Davidis superbiam cum populum numerasset, ingenti strage, ac morte multorum depressit: Quomodo Sobnam præpositum Regium Templi exagitat Isa. 22. *Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, & quasi amidum, sic sublevabit te: Coronâs coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam, & spatiosam: ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ*: In Holophernis exercitu quantam commotionem attulit unius cadaveris aspectus? In exercitu Sennacherib quantum*

tum timorem tāta strages unius noctis?
 Quid passim Deus impiis & improbis
 intentat? Juxta illud Davidis, *Terribili,*
Et ei qui aufert spiritum Principum, terribili
apud Reges terræ: Certè si nihil aliud in
 homines possèt Deus, si nullum aliud
 haberet dominium quàm mortis, hęc
 solùm parte quantum hominibus for-
 mitandus foret. Nam ut ait Seneca in
 Excerptis: ad hoc præcipuè gens hu-
 mana contremittit, nec immeritò: Cæteri
 timores habent aliquem post se locum,
 mors omnia abscindit: alia nos tor-
 quent, mors omnia abscindit: alia nos
 torquent, mors omnia devorat, etiam
 qui alioqui se nihil timere indicant,
 hoc timent: Quidquid aliud extimes-
 cimus, homini aut remediũ, aut solati-
 um. Ecce Regem opulentum, potentẽ,
 dilectum à suis, & quod omnia sape-
 rat, piũ, virtutibus omnibus prædi-
 tum: ad eum Isaias mittitur, cum hoc
 nuncio: cap. 39. *Hęc dicit Dominus, dispo-*
ne domui tuæ, quia morieris tu, Et non vives:
 Quas tunc conversus ad parietem non
 fudit lachrymas, quos gemitus, quos
 singultus? ait Textus. *Et flevit Ezechias*
fletu magno: Nonne achab 3. Reg. cap.
 21. licet sceleratus, impius, atque ido-
 lolatra, morte sibi ab Elia intentatã,
 vestem scidit, ambulavit demisso capi-
 te, ad sacrum, & ad jeiunium confugit.
 Omnium mortalium perdidissimus &
 delitiosissimus, Sardana palus in regno
 amplissimo & in summo ocio vivebat
 securus: Ecce tibi homo incognitus
 barbaræ vocis, & ignotę linguæ, egens
 rerum omnium, magnã voce inclamat
 secundum Versionem LXX. Interpr.
Adbuc tres dies, Et Ninive subvertetur:

Quantam morum mutationem effecit?
 Sardanapalus in cilitio, in cinere, in je-
 juniò! Ninive in Pœnitentiã! Chilperi-
 cus Rex Francorum jam jam moriturus,
 cum se Regem cerneret, nec tamen
 sibi Diadema, nec Sceptrum securita-
 tem attulisse, neque à morte potuisse
 eximere, in eum qui non moritur, &
 solus habet immortalitatem intuens,
 exclamavit! Quam magnus est Rex il-
 le cœlestis, qui sic humiliat sublimes
 Reges terræ! Idem quotidianã patet
 experienciã: Nam videmus passim ho-
 mines nullã re commoveri, non minis
 judicij, non inferorum pœnis, non vir-
 tutis honestate, non Dei beneficiis, non
 propositã ipsius, vel majestate, vel bo-
 nitate, vel justitiã: blandiaris? rident,
 miniteris? obstinantur: Quod reme-
 dium? Incidant iidem in infirmitatem,
 periclitentur de vitã: videas instar cere
 mollescere. Idem vide in capite dam-
 natis: Nam initio feroces, impij, intra-
 ctabiles: Dictã sententiã ubi intelligũt
 sibi esse moriendum, ad mentem rede-
 unt, ad timorem, ad lachrymas, ad con-
 fessionem. Nimirum ut ait David Psal.
 77. *Cum occideret eos, quærebant eum, Et re-*
vertebantur, Et diluculo veniebant ad eum:
 Quam multi initio morbi sana omnia
 consilia reiiciunt, sed ubi de se actum
 intelligunt, protinus ad Deum omni
 affectu revertuntur, tãtum potest mor-
 tis præsentia: Quid dicam de Nautis?
 quod hominum genus præditissimum
 est, atque ut ajebat Anacharsis Scythæ,
 ut vitã, ita moribus desperatis, quos
 Bias teste Platone, neque inter vivos
 neque inter mortuos numerabat: ij-
 dum adest mortis periculum, quas non

fundunt præces, quæ vota non concipiunt, audias publicè confitentes, ita mortis memoria ferrea pectora emollit. Joannis Baptistæ Concio mortem & securim intentantis; *jam securis ad radicem posita est; quàm multos emollivit?* adeo ut Lucæ 3. *multi venirent confitentes adus suos.* Idem videmus peste grassante, aut cum miles ad irruptionem, & conflictum mittitur, cum urbs quatienda tormento, & irruptio ab hoste expectatur, scilicet Passim omnes ad pœnitentiam accurere. Denique in omni mortis periculo illud Job. impletur cap. 42. *Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in cilicio & cinere:* dolorem & humiliationem significat. Hic te quisquis es interrogo, si non fuisset animus hebes, & rerum mundanarum strepitu obsurdescens, quis tibi animi sensus fuisset, cum hoc tibi à Sacerdote pronuntiatum est, *Pulvis es, & in pulverem reverteris?* Certè legimus in historiis fuisse aliquos homines, quib⁹ cum capitis sententia legeretur, alii timore mortem prævenerint, alii sanguinem sudarint, alij capillorum, & barbæ colorem mutarint; Quid hic deest nisi justa hominis apprehensio? utrobique enim mors, utrobique judicis sententia, utrobique eius intimatio: hoc unū est discrimen, quod hominum sententia variis modis impediri possit, Dei non possit.

Adverto 2. in illis verbis mortis originem nempe peccatum & inobedientiam, secundum illud Apostoli, *Per peccatum mors:* Item *per unum hominem in omnes homines mors pertransit:* ut nemo vel naturæ, vel conditioni humanæ,

vel fortunæ, vel injuriæ, sed divinæ vindictæ id tribuat: Itaque revocamur in memoriam illius sententiæ, ut discamus unde mors orta sit: Atque hinc 1. graviolem mortem habeamus, sicut qui ob crimina damnantur: mors enim illis longè est acerbior, quam illis qui communi necessitate moriuntur, quoniam rationem pœnæ habet. 2. ut hinc oderimus peccatum, à quo fit ortus mortis, atque occasio, quapropter ferè semper in scripturis peccatum & mors conjunguntur; unde qui peccatum destruxit: idem etiam mortem abolevit, nec mirum quoniam ex Apostolo, *Stimulus mortis peccatum:* Hoc est ex Augustino: ex peccati punctu homines interempti sunt: itaque quia Christus stimulum illum retudit, hinc fit ut jam mors nocere non possit. Atque hinc intellige, quàm verè dictum sit à Prophetis, *anima quæ peccaverit ipsa morietur*, ut si peccatum per se blandiatur, scias quid inferat, nempe mortem, ut non tam facilè pecces, & intelligas tot sententiis te ad mortem esse damnatum, quot peccata admisisti, nec aliter fieri posse.

Adverto 3. significari necessitatem moriendi inevitabilem, quàm Ezechiel appellat, cap. 21. *Gladium Domini irrevocabilem:* scio varios ex variis capitibus mortis necessitatem accerere; sed mihi inde petitur, quia judicis sententiâ, omnes ad mortem damnati: unde quia nullus summi judicis sententiam potest refigere, ideo nullus mortem potest evadere, itaque Apostolus rectè dixit: *Statutum est hominibus semel mori post hoc autem judicium.* Hebr. 9.

Adver-

Adverto 4. Triplicem hominis statum designari, parum à se dissimilem: primò designatur status præteritus; Quia cum per mortem eodem redeat, unde per nativitatem discesserat, necesse est ut ante fueris cinis & pulvis, hoc enim significat *In cinerem reverteris*: ita Deus ad Adamum, *de terrâ es, & in terram ibis de qua sumptus es*; ita Agapetus Diaconus Imperatores alloquens ait, quod homines omnes *pilon echusi tu genus propatora*. limum habent generis sui authorem & progenitorem: Secundò designatur etiam status præsens, *Memento quia pulvis es*, ut quisq; intelligat, se etiã nunc esse pulverem ac cinerem ex vetere Epitaphio. Vas cinerum: Quâ de re præclare S. Chrysof. hom. 2. de incomprehens. natura Dei. Si homo formosior, & luto nobilior apparet, hoc non ex diversitate nature, sed ex ingenio artificis provenit, nam materiæ quidem ratione, nihil inter lutum, & illum interest: Quod si non credis, sepulchra, & monumenta inspicite majorum, illa enim facile suo exemplo possunt tibi persuadere pulverem, & lutum te esse. Sed ais, inter homines vivos, & mortuos aliquid interest: dixit Chrysof. hom. 2. non materiã sed formã: itaque apud Hebræos eadem vox *Met-hin.* & vivos & mortuos significat, sola differentia in diverso unius puncti situ: quod nos decipit est color pelliculæ, & quasi vasculum: itaque rectè Propheta. *Homines terram appellat dum ait. Terra, Terra, Terra audi Verbum Domini*: sed quemadmodum non horremus sepulchra, quia exterius dealbata sũt, & cretata: sed ut ait Christus Dominus, *Intus*

plena sunt ossibus mortuorum: Ita corpora etiam quæ apparent, formosissima, plena sunt spurcitiis & cinere. Itaque carnem appellat Nyssenensis *osmis ergastion*. Tetri odoris officinam: Memento Gomorrhæi pomi speciem, formosa illa est, ait Strabo, Plinius, & Solinus: sed solo tactu vagum fatiscit in pulverem. Tertiò designatur status futurus: unde dicitur, *& in pulverem reverteris*, hic enim est rerum omnium, atque hominis exitus: Notat Eusebius Cæsar. lib. 11. de præpar. Evang. cap. 4 disputans de arcana nominum Hebræorum impositione, duplex hominum nomen ab Hebræis usurpari. Adam & Isch. primum commune, ac significat terrenum, à pulvere: Alterum particulare, & virum significat, & oritur à radice Esch. 1. ignis aut flamma. Eusebius primam vocem refert ad corpus, alteram ad animam quæ est virilis, ignea, & calida: fuit etiam Stoicorum opinio Animam ignem esse: Zenoni Stoico animus ignis videtur: & Varro, Animalium semen, ignis: uti igitur extincto igne, materia inflammata in cinerem redigitur: ita per mortem subducto igne, corpus abit in cinerem: Audi impios Sap. 2. *Fumus flatus est in navibus nostris*: & sermo, *scintilla ad commovendum cor nostrum*: quâ extinctâ, cinis erit corpus nostrum: nota fumum, scintillam, extinctionem; in quibus verbis, homo exprimitur quasi domus inflammata: ita ut ex ore quasi ex portâ, ex naribus ut è fenestris, halitus, quasi fumus egrediatur: Eodem spectant verba Job. cap. 34. *Si direxerit ad eum cor*

suam spiritum illius & statum ad se trahet, &c.

& homo in cinerem revertetur: Ex quâ similitudine Cantacuzenus sapientissimè colligit hominem mortuum naturaliter in vitam redire non posse, non magis quam fieri non potest, ut ex cinere ignis iterum accendatur.

Adverto 5. Nomine hominis non virum solum, sed etiam mulierem intelligi. S. Cyprianus lib. de Disciplina, & habitu Virginum: Quoniam foemina viri portio est, & ex eo sumpta, atque formata est, in scripturis ferè omnib⁹ ad protoplastum Deus loquitur: Quia sunt duo in carne unâ, & in masculo simul significatur & foemina: ut etiam intelligas eundem esse pulverem utriusque secundum illud Nazian. orat. 31. *his portis audios heginacos: eis chis amphoteri reicon mia: nomos eis thaiatos eis anastasis mia. unus viri & mulieris creator: pulvis unus uterque, imago una, lex una, mors una, resurrectio una: unde etiam eodem modo pulvere aspergitur uterque, & iisdem vocibus compellatur, ut unus ex altero humilitatem discat, nec unus alterum tanti faciat, & alterius gratiâ, Deum amittat: Quid enim tantopere suspicis, in muliere, formam & pulchritudinem, cum sit vas fictile & opus figuli? Tu verò quid in homine suspicis, auctoritatem, robur, dignitatem, potentiam, & adjuvamen? cum ea omnis potestas, & auctoritas, uti in statua Nabuchodonosoris aurum, argentum, & metalla nitantur pedibus luteis, quibus fractis omnia redacta sunt in favillam & pulverem pariter aurum, argentum, & ferrum redacta in favillam æstivæ aræ: ut nihili mortale magni facias, nihil suspicias, quia ut lutum platearum delebis eos.*

Adverto 6. Ecclesiam hæc omnia in memoriam revocare hæc ceremoniâ: unde cineres super caput jaciuntur, ut memoriam mortis habeamus præsentem: Memento statuæ illius Nabuchodonosoris; cuius caput aureum, pedes lutei, quoniam ferè homines alta sapiunt, ac de magnis cogitant, mortis autem memoriam procul habent in pedibus: itaque ut proximè memineris, ac scias non tam remotam esse mortem, sed tibi, tuoque capiti, instar gladii Damoclis imminere, in caput tibi cineres jaciuntur: Alioqui enim vide quid illi statuæ acciderit; nam sine manibus avulsus lapis de montes, statuæ luteos pedes percussit, & tunc omnia pariter metalla contrita sunt: avulsus lapis sine manibus, repentinam mortem significat, quæ omnia in pulverem reducit: Eodem pertinet quod dicitur Threnorum 1. *Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui, LXX.* Interpretes hic vertunt, *Novissimorum suorum.*

2 In caput cineres jaciuntur ut scias, eam curam tibi debere esse primam & præcipuam, uti caput in reliquis membris principatum obtinet: Procopius Exod. 3. advertit Hebræos in exitu ab Ægipto magnâ curâ sumpsisse vasa argente & aurea, & omnem supellectilem: vide interim, quid de Moysse hominum sapientissimo dicat Scripura, *Tulit quoque Moyses ossa Ioseph, ille princeps & caput populi ad sepulchra confugit, & quid te facere oporteat docet: Hoc fortasse didicerat à Noë Patriarchâ qui cum à Deo didicisset omnia diluvio peritura, nihil in arcam ex omnibus intulit, non argentum, non aurum,*
non

non gemas, non vestem pretiosam, sed Adami ossa: itaque filiis, cum à se discederent hanc unam hæreditatem, has solas divitias partitus est, ossa adami, ut quocumque perrexissent, nunquam mortis obliviscerentur: ac ne putes me impropire ossa mortuorum appellasse divitas, narrat Orthelius in fine Theatri fuisse aliquas nationes, quæ non aliis nummis quam ossibus defunctorum uterentur in emptionibus & venditionibus: auro carebant & argento, ossiculis mortuorum utebantur: scio monentam illam nunc non esse in usu, sed in moralibus esse potest, secundum illud Iob. 5. *Ingradies in abundantia sepulchrum:* illud Salomon appellat domum æternitatis, ut scias tibi ab eâ domo non esse exeundum: vide quantus sit ille Ecclesiæ thesaurus: Certè quidquid fingamus, nulla communiter cogitatio sic homines percellit ut cogitatio mortis, ac ferè solet esse mortalibus initium salutis: hinc rerum despicientiam, discimus: hinc vitæ vanitatem, & inconstantiam, hinc errores & fucum deponimus, & fastum, hinc veram nostri cognitionem comparamus: quam in vitâ ferè nusque habemus.

3. Ut magnificias illam cogitationem: hæc enim fuit Orientalium consuetudo & adhuc apud Iaponios & Sinas viget, ut quæ honorent maximè ea capitibus suis imponant: itaque ut discas eam cogitationem magni facere, tuo capiti cineres imponuntur: Regibus Orientis in pompâ codex aureus pulvere plenus deferebatur: vide num ille sit de quo Iob. Loquitur cap. 31. quem optat ut scribat, qui ipsum ju-

dicat: vide quanti faciat, *Vt in humero meo portem illum, & circumdem illum quasi coronam mihi: Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi principi offeram eum:* Gradus suos vocat singulas vitæ actiones quas nihil melius, nil sanctius dispensat ac disponit quàm mortis memoria, quæ homines à vitijs revocat, & innocentiam largitur, secundum illud, *Memorare novissima tua tua, & in æternum non peccabis:* unde Augustinus lib. 1. contra Manichæos: Nihil sic revocat hominem à peccato quàm frequens mortis meditatio: Refert Climacus in Scala Parad. gradu. 6. Monachum montis Oreb vitæ solutioris cum gravissimè ægrotasset ad horam interiisse, post duodecim annos à raptu suo, rogatum ut aliquid diceret, ingemuisse ac dixisse *Indulgete mihi: Nemo memoriam mortis habens poterit peccare: Et in particulari ut aliquid dicamus: Tres præcipui sunt vitiorum gradus, superbia, libidinis, avaritiæ.*

Ac 1. quoad superbiam attinet: Rectè dixit Psalmista Regius Psalm. 72. *Quia non est respectus morti eorum, ideo tenuit eos superbia.* S. Hieronymus sic vertit ex Hebræo. *Non cogitant de morte sua, ideo tenuit eos superbia.*

Isaias cap. 44. confutans Idolorum cultum, sic ait: *Artifex lignarius sumpsit lignum, medium eius combussit igni, & c. coxit pulmentum, & c. & calefactus est, & c. reliquum autem eius deum fecit, & sculptile sibi: curvatur ante illud, & adoratur illud: Tu sic exprobrat; Nescierunt neque intellexerunt, obliti enim sunt ne videant oculi eorum, & ne intelligant corde suo: Non recognoscunt in mente sua, neque cognoscunt neque sentiunt, ut dicant: Medietatem eius combussit igni:*

igni, & coxi super carbones eius panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo eius Idolum faciam? ante truncum ligni procidam? pars eius cinis est cor insipiens adoravit illud: Quasi dicat, quæ maior stultitia, quam id adorare cuius pars in cinerem conversa est: lignum generis humani nos sumus, radix fuit Adam, & Eva; Pars magna huius arboris in cinerem redacta est: ingrediere mortuorum sepulchra, quid præter cineres & ossa reperies? Nonne ergo delirat qui reliquam partem adoratione dignatur superbus seipsum adorare, & manum osculatur suam, se sui facit Idolum? unde insania tanta? Quia non attēdit, oblitus ne videat oculis & suis, & ne colligat in corde suo, ut, dicat, medietatem generis mei combussit mors, & in cinerem redegit, & de reliquâ parte Idolum faciam? Pars eius cinis est, cor insipiens adoravit illud. Veniat in mentem memoria eius rei quam Moses Exod. 32. præstitit, cum iratus adversus populum propter vituli adorationem; accipiens vitulum quod fecerant combussit, & contrivit usque ad pulverem, & dedit ex eo potum filius Israël: quod factum S. Hieronymus interpretatur ad Idoli contemptum, nam iussit redactum ad pulverem ebibere, ut deinde in secessu mitteretur: Ita Deus apud Daniel. 1. ut ad contemptum adduceret omnia regna mundi, expressa in ingēti statuâ, sic illam exiguo lapide percussit, ut omnia metalla redegerit in pulverem: Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum, & aurum, & redacta quasi in favillam æstive areæ, quæ rapta sunt vëto, nullusque locus inventus est eis: ut enim rerum omnium status infimus sunt cineres, ita ni-

hil magis factum deprimit, quam si res in cinerem reducantur. Quid superbit terra & cinis?

Hinc fit ut cineres capiti imponantur, uti enim nihil altius est capite, quod Plato arcem vocavit, cum videas capiti cinerem imponi, intellige, quid quid homo sit, quidquid sibi tribuat, in summâ pulvere messe, iuxta illud Iob. Et in fine hominis, demptatio operum illius: Quare licet multi sublimes atque excellentes habere videantur cogitationes, ac supra humanam conditionem: nihilominus tamen, In illa die peribunt omnes cogitationes eorum: vidi impium super exaltatum sicut Cedros Libani, & c. transivi, & ecce non erat, & non est inventus locus eius: Item, post hæc erunt decedentes sine honore, & dirumpet eos sine voce, & inter mortuos computabuntur: Et Ecclesiastes cap. 8: id expressit. Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis. LXX. Interpretes, Non est potestas in die mortis. Hieronymus. Non est potens, nam æquâ conditione tunc sunt, Reges & subditi. Observat Rabbi Salomon cum sæpe in scripturis David vocetur Rex, quando de morte eius agitur 3. Reg. cap. 2. prætermittit dignitate, solius nominis fieri mentionem: Appropinquaverunt dies David ut moreretur; Et infra. Dormivit David cum Patribus suis: Maximilianus Imperator multis diebus ante mortem, nihil nisi Maximilianus appellari voluit, Imperatoris & Majestatis titulis repudiatis: Atque ea cogitatio humiles consolatur, ne rerum illecebrâ capiantur: Cum Imperator Constantius Romam venisset, & urbis majestatem atque ædificia miraretur, tantæ gloriæ

glorię magnitudine obstupescens Hor-
misdam nobilem Persam interrogavit,
Quid ipse de Roma sentiret? sapiētissi-
mē respondit, Id tantum sibi placuisse,
quod didicisset ibi quoque homines
mori.

2. Quod de superbiā dixi, eādē
ratione de libidine dico, & amore car-
nis: Nam teste Gregorio. Mortis me-
moriā caro refranatur ne calcitret:
Rectē Bernardus in quadam prosā: Cū
recordor quod sum cinis, & quā cito
venit finis, sine fine pertimeo, & ut
cinis refrigescō: Anteros est, tela cupi-
dinis redigit in cinerem: olim cineres
jussu Dei loco mundo reponerentur,
ita mortis memoria inducit puritatem:
jubet Isaiās filias Sion sedere in pul-
vere, ut lasciviam carnis compescant;
Post adulterium, Davit sedit in cinere,
ita & *Solitarius*, ait Ieremias, *ponet in pul-
vere os suum*: S. Hieronymus abducens
viduam à secundis nuptiis, sic claudit
epistolam: Cogita quotidie te moritu-
ram, & nunquam de secundis nuptiis
cogitabis: Fuit mulier impudica omnis
pœnitentię impatiens, quę tamen
hanc non recusavit, ut quoties manus
lavaret, tacita secum diceret, hæc caro
à vermibus comedetur, sed cū id per
aliquod tempus fecisset, in aliam tota
mutata est, & ex impudicā facta est pu-
doris amantissima. Certē sicut oculi in
amore sunt duces, quoniam ad pul-
chritudinis aspectum toti ardent, ita si
mortis spectaculum sæpè haurirent,
nunquam arderent amore: unde Gre-
gor. Nihil sic ad edomandum deside-
riorum carnalium appetitum valet,
quam ut unusquisque hoc, quod vivum

diligit, quale sit mortuum penset:
Quam multi ex hoc visu amorem de-
poluere: Exemplum B. Borgiae cum
Imperatricis cadaver vidisset. Itaque
sepulchrum locus est opportunus ad
concionem, quò etiam vocatus Jere-
mias ad vallem filij Ennom juxta por-
tam fictilem, seu sterquilinij: Tu itaque
quoties in eo gradu vitę steteris, librū
mortis accipe, & in illo gradu pronūtia.

3. Quod pertinet ad avaritiam, non
sine causā dictum Senecę laudavit S.
Hieronymus: facile contemnit omnia,
qui semper cogitat se moriturum: Nam
uti dicitur, Job. 27. *Dives cum dormierit,
nihil secum auferet*: Ita Lucę 12. dicitur
homini diviti. *Stulte hac nocte animam tu-
am repetunt à te, quę autem parasti, cuius e-
runt?* Et 1. ad Timoth. 6. *Nihil intulisti in
hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre
quid potestis.* Psal. 48. *Relinquent alienus di-
vitiis suas.* Psal. 38. *Thesaurizat & ignorat
cui congregabit ea*: Hieronymus epistola
ad Cyprianum. Qui se quotidie recor-
datur esse moriturum, contemnit præ-
sentia, & ad futura festinat: profectò
mors ostendit totam hanc vitam merè
ludum esse ac scenam: id Augustus sig-
nificavit ex Sueton. cap. 19. Qui mori-
turus admissos amicos percunctatus
est, an non his videretur mimum vitę
commodè transegiſſe: adjecit etiam
clausulam Gręcę, quam omnium opti-
mè reddidit Cedrenus in suo Historia-
rum compendio: Romę proceribus
omnibus mandavit, ut se defuncto
plauderent, ac risum tollerent qui in
mimorum sine fieri assolebat, eo man-
dato vitam humanam, utpotè ridicu-
lam rem subsanavit. Et certē si propriā

utatur experientiâ, nihil magis nobis rerum omnium contemptum ingenerat, quam mortis cogitatio: quis enim moriturus ædificet? quis moriturus ambiat? quis congreget? quis reliqua vitæ muniaobeat?

Ex his omnibus colligimus nihil esse utilius mortis cogitatione, & verè akakian esse, atque innocentiam, ac meritò Ecclesiam nobis illam tam significatè proponere ut ferè in oculos pulverem injiciat. *Utinam saperent & intelligerent, ac novissima providerent.* Et quidem Theophilus Patriarcha Alexandrinus, cuius magna fuit in Ægypto, & vicinis Provinciis autoritas, brevi moriturus erupit in hæc verba. Beatus es Abba Arseni, qui semper hanc horâ ante oculos habuisti. Si semper non potes saltem aliquando, saltem lectum petiturus, ac te daturus somno, secundum illud Davidis Psalm. 4. *In cubilibus vestris compungimini,* quod sic illustrat Chaldaeus Paraphrastes. *Orate super cubile vestrum, & mementote diei mortis semper.* Vide quod suprâ diximus de Pacavio apud Senecam Epist. 12. Hoc proderit ad Contritionem: unde Urbanus 4. ex Sadoleto in symbolis, in symbolum accepit cor palpitans in spineo, cum hæc Epigraphe. Memorare nõ-

vissimorum. Dicitur fuit Climaci, sicut cibus omnibus panis utilior est, & magis necessarius, ita præstat omnibus operibus mortis cogitatio.

Collige 2. Quid judicare debeat de iis hominibus, qui mortis memoriam à se depellunt, quam Basilus appellat *phylaktirion*, Amuletum vitiorum: vel qui tanto sunt mentis stupore, atque hebetudine ut mortis spectaculo non moveantur, quos notat David Psalm. 72. *Zelavi super iniquos pacem peccatorum videns: Quia non est respectus morti eorum.* Hieronymus sic exponit. Quia non cogitant de morte suâ, & firmamentum in plagâ eorum: Alij legunt, & exponunt, quod nõ turbentur propter diem mortis: cum quilibet defunctus alteri dicat, mihi heri, tibi hodie, vel hodie mihi, cras tibi: *In labore hominum non sūt,* scilicet, opinantur se exemptos à communi hominum sorte. Ne illis in hæc resimiles simus 1. semper cogita te moriturum: 2. vive semper ut moriturus. 3. time ut moriturus. 4. spera ut moriturus. Nempe non est diuturna hæc vita, quæ autem futura, æterna est. Jam interest qualis futura sit, beata vel misera, felix aut in felix.

Vide quid eligas, quid præoptes.

* * *

FERIA QUARTA CINERUM,
CONCIO TERTIA.
 DE CEREMONIA CINERUM.

Memento homo quia cinis es, & in cinerem reverteris.

MUSICA in luctu importuna narratio, Eccli. 22. Et si unquam eloquentia, & sermonis apparatus dedecet, certè in discursu mortis, in quo nihil magis decet quàm quod magis est luctuosum; scissæ vestes, sparsi crines, pallor in vultu, in ore singultus: Ita videmus in summis etiã Principibus lugubres vestes vulgares esse ac pretio carere. Et infania fuit in Antonino Heliogabalo quod de eo notat Lamprid. cum à Sacerdotibus Syris rescivisset se Biothanaton futurum, hoc est moriturum morte violentâ, parasse sibi funes, blattâ, & serico, & cocco intortos, quibus si necesse esset tanquam laqueo vitam sineret: item gladios aureos, quibus se occideret, si vis aliqua urgeret: item in Cerauniis, & Hyacinthis, & Smarachdis, venena, quibus se interimeret, si vis gravior immineret: fecisse & altissimam turrim substratis aureis gemmatisque ante tabulis, ex quâ se præcipitaret, dicentẽ

mortem suam prætiosam esse debere, & ad speciem luxuriæ, ut diceretur nemo sic periisse. Sed hic non tam homo quam hominis portentum fuit. Quare veniam dabit, Auditores, si quod superest nobis de morte dicendum id sine furo, & sine apparatu, ac sine ornatu dixerò: neque enim animus est vos verbis sed rebus ipsis monere, non vobis ignotis, sed iis quas quotidie videtis. Sed prius ad Virginem recurramus. *Ave Maria.*

QUANTI Mortis memoriam omnes ferè nationes fecerint ostendit magna cura quam de sepulchris habuerunt. Certe teste Diodoro lib. 3. cap. 5. major apud Ægyptios sepulchrorum quam domorum cura fuit; apud quos ex eodem lib. 2. c. 5. sepulchra talento taxata sunt: Æthiopibus autem ditioribus, ex auro facta sunt, tenuioribus, ex argento, ut ait Herodotus lib. 3. In Ephestionis monumentum multa talenta insumpsit Alexander: Et apud Romanos tantus luxus fuit, ut teste

Tullio reprimendus fuerit legibus 12. Tabularum : Abraham cum nihil comparasset in terrâ possessionis , agrum tamen sepulturæ non paucis argenteis à filijs Hemor coemendum duxit. Porro cum diutius homines viverent , sepulchra fodiebant in montibus & in solitudinibus procul ab urbibus, secundum illud Job. *Qui edificant sibi solitudines*; tum in vijs publicis fieri solita , ut homines quasi ex insidijs adorirentur, & mone-rét, hoc comūnissimo Epigramate, mihi heri, tibi hodie. Postcâ non in publicis viis , sed in agro proprio ac prædio fieri cœpere : In agris quisque suis (ait Tullius) sepulchra, & loculos, in quib⁹ cineres suorum conderentur, habuerūt. Id Græci etiam servarunt ut sunt testes Æschines & Aristophanes in concionan. Hebræos etiam id fecisse monet exemplum Abrahæ, qui sepulturæ causa agrum emit cum speluncâ duplici Genes. 23. Ita Christi sepulchrum excisum erat in horto seu prædio. Ioan. 13. Sed memoria mortis videbatur remotior : Itaque mortui sepulti sunt ad ipsas urbium portas : Ita Trojani ex Darete Phrygio, Priamum, Hectorem, & Herculem, ante portas civitatis suorū more sepelierunt : Ita passim S. Chrysostomus monet Christianos, ut mortuos in exitu civitatis intueantur : Intimius apud Lacedæmonios, nã in urbib⁹ ut sepelirent, permisit Lycurgus teste Plutarcho : apud Romanos primus omnium Trajanus, in publico foro condi voluit. Æthiopes teste Diodoro lib. 4. c. 1. & Strabone lib. 17. circa Tempia sepeliebant : Ægyptij intra penetralia, medicatos, & Persæ cerâ circumlitos, ut diutius durarent, domi asserva-

runt: testis Herodot. lib. 1. Ex Æthiopijs nonnulli ut ipse refert lib. 3. postquam mortuum arefecerant, totum gypso inducebant, picturâque exornabant, referente eius imaginem, deinde cippum illi ex vitro circumdabant, in cuius medio mortuus inter lucebat : Hunc cippum propinqui per annum intra ædes habebant, post annum circa urbem deponebant, fœlici & urbis, & virtutis custodiâ, cum mors & cives intus, & hostes extra admoneret : Apud Christianos ferè in Templis, quò solemus frequenter convenire, ut sit frequens memoria : Ex hoc enim aspectu *finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat quid futurum sit* : Olim Moses labrum æneum cum basi suâ fecerat de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi, ut qui ingrediebantur, viderent an decenter essent compositi : Hæc in nostris templis specula, sunt monumenta, & ossa defunctorum, quæ nobis referunt non tantum quod sumus, sed etiam quod futuri sumus : Etenim in domo lucus, *Finis cunctorum admonetur hominum & vivens cogitat quid futurum sit*. Verum quoniam passim homines sepulchra prætereunt, ac terunt pedibus monumenta; ut ipsam mortis memoriam in ipsis quasi oculis ferant, ideo Ecclesia in fronte & in capite cineres admovet, ut ipsa capita hominū fiant sepulchra. Galenus meminit quarundam volucrū quas vocat *epitymvidias* hoc est sepulchrales, quia *tymbon*, id est, sepulchrum, gerunt in capite: fœlices aves si ratione uterentur! homo fœlix si in capite *tymbon* gerat! hoc est mortis memoriam, ad quam ipsis cineribus capiti admotis impellitur : Cuius

Cuius ceremoniæ quoniam varias rationes præcedenti Concione dedimus, postremam in hanc Concionem servavimus, quæ talis est.

Quoniam caput iudicij & rationis sedes est, ideo cineres capiti admoventur, ut homines intelligant, se nudam suæ mortalitatis cognitionem habere non debere, sed quæ capiti hoc est ratiocinationi adhibeatur: omnis autem ratiocinatio in trahendis consequentijs versatur: Cineres itaque locum habent antecedentis, capiti autem imponuntur, ut bonæ inde consequentiæ trahantur. Dixi non nudè mortem à nobis considerandam esse, secundum illud Psalmistæ, *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die malâ liberabit eum Dominus.* Chrysologus serm. 21. vis est intelligentiæ si rimetur viscera, & deprehendat occulta, si tecta nudet; verum subiecta oculis, exposita in publico, ingesta rebus, non est intelligere, sed videre. Rectè aliqui hunc mundum librum esse dixerunt, omnium oculis expositum, sed sicut in libro omnes elementa cernunt, & litteras, sed aliqui tantum legere possunt, pauciores intelligere: Ita passim homines creaturas vident, sed pauci admodum intelligunt: Solem, cælos, æqualiter omnes vident oculis corporeis, sed non omnes eodè modò cognoscunt; Chrysostomus ait, Paganum Solem videre, & adorare, Christianum autem opus Dei agnoscere: Ita omnes mortem vident, pauci intelligunt: Itaque dum in caput cineres jaciuntur admonemur, nè simpliciter, ac nudè mortem spectemus, quasi larvam illam horridam, & exsuccam, sed

ut quæ in morte sunt, & ipsam mortem intelligamus, hoc est non tantum oculis mortem intueamur, sed ut eam iudicio consideremus, ac debitas trahamus consequentias.

1. Circa Mortem consideratio, est de eius inevitabilitate, tam quod mori oporteat, quam quod determinato tempore, ubi vides duplicem inevitabilitatè. Vna est quod mori oporteat idque tam certà & communi lege ut nemo excipi possit: non sapiens, non nobilis, non dives, non rex, non sanctus, non summus quisque, non infimus.

1. Probatur ipsâ experienciâ, quia videmus passim homines mori. Ecclesiastes cap. 9. *Nemo est qui semper vivat, & qui huius rei habeat fiduciam:* 1. pars continet experientiam omnium sæculorû: omne enim quod nascitur interit: Maria Salomè ausa est Christum aliquando interrogare ut refert Clem. Alex. lib. 3. Strom. *Quandiu vigebit Mors?* Cui respondit: *Quandiu vos mulieres parietis:* Et verè dictum; omne enim quod oritur, perit: Itaque Tertull. lib. de Anima cap. 50. loquens de mortis debito: *Hoc stipulata est Dei vox, hoc spondit omne quod nascitur:* 2. pars ostendit humanam conditionem, quoniam vita hominum deploratissima est atque illud indicat nomen Enos quod hominem significat à radice Anas quod est desperare, dolere, infirmari, ut nomen Enos sonet hominem perditè & deploratè ægrotantem.

2. Probatur ex lege Mortis, & hominis condensatione *Morte morieris*, Genes.

3. Illa vocis geminatio præter acerbitatem

tatem significat etiam certitudinem: Symmachus vertit. Eris mortalis, ut indicet hominem semper mori.

3. Quia præter causas mortis quæ in nobis sunt, Elementa, humores, temperamentum dissimile; alteratio à nutrimento, & etiam à causis superioribus oritur. Sapiens *Sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit.* In hæc voce Caietanus agnoscit mortis in evitatem, & superioritatem: Quia quæ de super veniunt, sunt inevitabilia, ut sunt sub dio, grando, pulvis radij solis. Iob. cap. 20. *Pluet super peccatores laqueos, quis effugiet?*

4. Quia nemo resistere potest Angelo mortis. Ecclesiastes cap. 8. *Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis: scio multos per spiritum, hic intelligere animam hominis, quæ in hoc corpore, quasi in carcere includitur, appetit autem exire de hoc ergastulo: cum autem detinetur, vi quædam prohiberi videtur, sed veniet dies quando ut ait Iob. cap. 34. Spiritum illius & statum ad se trahet: deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reverteretur: & tunc ait Ecc. non est in hominis potestate prohibere spiritum: Hoc est uti Hieronymus interpretatur: nihil prodest ora concludere, & vitam retinere fugientem: Sed ad propositum nostrum Thaumaturgus, nomine spiritus, intelligit Angelum morti præsentem, quæ prohibere nemo potest; Nemo (inquit) tantis viribus futurus est, ut Angelum animam ipsius extorquentem arcere ac prohibere possit: hoc potestatem infernarum munus esse docet S. Chrysostr. homil. 54. in Matth. sub finem. Quid faciemus cum minaces Angeli, & rescinden-*

tes animam à corpore, Virtutes, ac Potestates nos invadent? Basil. orat. de Morte quæ est 24. meminit eius qui violenter animas à misera hæc carne separat, & ad fatale iter trahit; secundum illud *Et animam tuam repetunt à te.* S. Ephrem serm. de Vanitate huius vitæ to. 3. in describendo statu hominis misero: Quando Dominicæ copiae atque satellites advenerint, quando formidabiles exercitus invaserint, atque apprehenderit, quando divini nuntij, atque commissarij animam ex corpore migrasse iusserint.

5. Quoniam ipse Deus mortem infligit: quis autem manum eius, atque iram potest defugere? Pythagoras aiebat sceptrum Iovis ex Cupresso fuisse, ut Iablicus memoriæ prodidit. Quia hæc arbor sepulchralis est, & funeri dedicata: id significat, summum Iovis imperium esse in mortem, quod nemo declinare potest. Apoc. 1. dicitur Deus habere *claves mortis*, id est summam potestatem: Ita que Sap. 16. *Tu es Domine qui vitam & mortis habes potestatem & deducis ad portas mortis.* Ex quibus omnibus patet mortem prorsus inevitabilem esse, ac planè ridiculos illos fuisse, qui hominibus polliciti sunt immortalitatem, uti Menander discipulis suis promittebat, si se prophanis sacris imbui permitterent, quibus uti refert Eusebius lib. 3. Histor. cap. 10. pollicebatur etiam in hæc vitam *athanasian aidion* perpetuam immortalitatem: Ita Tribonianus impius Iuriscōsultus, verè vocatus à Suida *apatēon* adulator, & impostor, persuadere Iustiniano Imperatori conatus est, cum non moriturum, sed cum carne in *coelestem* assumptum iri: Melius

Melius Agapetus Diaconus in aureis monitis ad Justinianum, Morti attribuit dentes *pamphagus*, omnivoros, quos omnibus infigit, nihil reverita *axiomaton lamprotitas* dignitatum splendores. Hoc itaque certum habes antecedens. Unicuique mors inevitabilis est. Jam cinerem capiti admove, & ex hoc principio digna trahere conclusionem.

Quò igitur pertinent tot curæ, tot labores, tot contentiones, si aliquando mori oportet. Quidam sapiens nonnullis exprobrabat, quod sicut nunquam morituri ædificarent: Num tu id præstas hominum inconsultissime? Cùm te videam ita rebus affixum, semper inhiantem, semper colligentem, te vehementer admiror, cùm homini tam pauca sufficiant: Sed esto, cupiditatis es ingētis, tibi bene esse vis: nō hoc satis; vis copiose: nec id satis; vis affluenter: cupiditati nihil satis, vis effusè, hoc tantum est cupiditati satis: Bene quidem, si semper: sed si aliquando es moriturus, si inevitabiliter, quàm stultum est, ibi ædificare, ubi manere non debes: ibi coligere, ubi uti non debes. Quin potius de æternitate cogitas, de eo quod semper futurus es? itane vis esse exiguò tempore beatus, æternum autem miser? Nihil non agis, ut exiguò tempore sis fœlix: nihil autem curas, quò æternum sis fœlix: Vide quæsonum id prudentiæ sit Christianæ: vide iterum num rationem habuerint Apostoli nobis morrem proponere, ut à rebus præsentibus avocarent: Certè nulla est tam in sana cupiditas, quæ hæc cogitatione non conquiescat: Quia ut ait B. Hieronymus Epist. 103. facile

contemnit omnia, qui se semper cogitat moriturum: Hic vestrum omnium conscientias convenio, an si hæc semper cogitatio vobis præsens esset, ullares in terris vos afficeret; nulla planè, inquires: at iterum rogo; num iustus sit ex eà cogitatione sensus: iustissimus dices: & hinc probatur, quia in omnibus eà cogitatio talem sensum parit; hoc ultimum adhuc liceat petere, num eà cogitatio vera sit: vera planè, quis enim nesciat se moriturum: undè igitur fit ut quod verissimum, & quod iustissimum sit, absit à tuà mente? Tu interim videris: dùm ego alteram in morte inevitabilitatem specto; porrò illa est quod unicuique à divinà Providentià tempus mortis determinatum sit, ultra quod nemini vivere licet. Non hic ego cum Stoicis aut cum Atheis factum colloco aut statuo: scio cùm Deus liberum hominem creavit, posse injussu Imperatoris ex hac vitâ quasi ex statione perfidum discedere; scio multis modis fieri, ut in pluribus sicut loquitur Propheta: *Dies pleni non inveniuntur*; scio posse hominem non decurrere spatium vitæ quod illi Deus mensus est: Sed dico unicuique homini præfixum esse à Domino terminum, quem nemo hominum possit præterire, secundum illud Job. cap. 5. *Brevēs dies hominis sūt, numerus mensum eius apud te est, constituisi terminos eius, qui præterici non poterunt*: hos terminos, legem & statutum, vocat Apostolus, *Statutum est hominibus semel mori*: Semel dixit, hoc est irrevocabiliter, & firmiter, & constanter. Semel enim loquitur Deus, & iteratò non habet opus loqui: Ita Act. 17.

fecit-

fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ, definitus statuta tempora, & terminos habitationis eorum: Ita Eccles. 14. vocatur Testamentum: Memor esto quoniam Mors non tardat, & testamentum inferorum, quod demonstratum est tibi. In eundem sensum David, Mensurabiles posuisti dies meos. Altera Versio. Pugillares: ut scias paucos esse, & finitos, quoniam intra pugillum, sed Dei, qui mensuram definivit, continentur: ubi vides Deum in manu suâ, hoc est in sua potestate dies nostros habere: unde, ubi habes in Psal. 89. *Dexteram tuam sic notam fac*: vertit Aquila & Symmachus ut docet Hieronymus in epistolâ ad Cyprianum, dies nostros sic ostende. Hic mihi præcipuus occurrit sensus Prophetæ qui sanè communissimus esse solet Psal. 38. *Locutus sum in lingua meâ. Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum, quis est, ut sciam quid desit mihi*: Attende altum prophetæ sensum: non curiose appetit scire numerum dierum suorum, uti impie multi exquirunt, cum Deus solus intelligat, nam numerus mensium eius apud te est, sed interiori sensu postulat, cum vitæ termini sint definiti, iidemq; sint meritorum termini, ut intelligat quid sibi desit, aut ad virtutem, aut ad meritum aut ad satisfactionem, quod tamè fecisse oporteat intra vitæ terminum: Nam, ut ait Ecclesiastes cap. 9. *Viventes sciunt se esse morituros, mortui verò nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem, quia oblivioni tradita est memoria eorum*: quod S. Hieronymus sic interpretatur: Mortui nihil valent ad id adiacere, quod semel locum tulerunt de vita: Igitur te

rogo, mi Auditor, cum numerus mensium tuorum non sit apud te, sed apud Deum, ac nescias quid tibi vitæ superstit: cogita seriò quid hætenus feceris, quæ sint merita tua, quæ satisfactio? An hoc tantum facere vis pro Deo? sic morieris cum eâ egestate, & paupertate? Hoc tantum æternitati parasti? Job. 10. *Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non revertar, ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine*: Joan. 10. *Venit nox quando nemo potest operari*.

2. Circa Mortem consideratio, est de eius ignoratione, & huic conjuncto inopinato adventu. Nam licet nihil certius sit Morte, nihil tamen magis incertum, atque ignotum quam Mors, ratione temporis, loci, modi, status animæ, & qualitatis, bonæ, an malæ; quietæ, an turbatæ; naturalis, an violentæ; an in gratiâ, an in peccato; an cum usu rationis, an sine illo; juxta dictum Sapientis Ecc. 9. *Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis exemplum supervenerit*: Vivimus in hac vitâ tanquam rei in carcere, qui semper expectant, ut à iudicibus ad sententiam, atque inde ad supplicium vocentur, secundum illud Jobi, *Cunctis diebus quibus milito super terram, expecto donec veniat immutatio mea*: Et infra: *Vocabis me, & ego respondebo tibi*: Hoc autem ideo factum est ut semper timeremus; & ut ait Augustinus homil. 13. & 50: ideo latet ultimus dies, ut observentur omnes dies. Hic cineres capiti admove, hoc est justam

justam elice conclusionem: quæ talis est; Quoniam mira est mortis ignorantia, illa semper in memoriâ tenenda est; exemplo plurimorum sapientum: Philippus Macedo, cum Athenienses debellasset in Cheronæâ, iussit sibi quotidie prodeunti dici à servulo, Homo es Philippe: Idem sensus Severi Romanorum Imperatoris, qui cum in bellis, & in ambitione senuisset, moriturus urnam ad se afferri iussit, in quâ cineres ipsius, uti tunc moris erat, recondendi erant, quam diu contrectâs & contemplans exclamavit. Tu virum capies, quem orbis terræ non cepit: Joannes cognomento Eleemosynarius Patriarcha Alexandrinus initio sui Pontificatus sepulchrum suum inchoari voluit, non perfici, ac sibi quotidie, vel ut alij volunt solemnioribus diebus, cum prodiret, sibi proclamari iussit, Domine sepulchrum tuum cœptum est jam pridem, sed nondum perfectum, tu ergo illud perface jube, nescis enim quâ horâ fur venturus est: Maximilianus primus potentissimus & bellicosissimus Imperator, biennio, aut ut alij volunt triennio ante mortem, loculum funebrem è quærneo ligno, arcæ viatoriæ inclusû, deferri secum iussit, ut semper mortis meminisset. Hoc Avi exemplum secutus est Carolus V. de quo fertur quinquennium ante mortem secum semper deportari iussisse sacrophagum cum suppellectile funebri, sed occultè, ac singulis noctibus diligentissimè reponi iussisse; qui illi aderant, pars thesaurum credebant, alij selectos libros, alij ad usum Cæsaris aliquid singulare: Ille verò ridendo dicere solebat; In rei ali-

cuius sibi charissimè usum id secum deferri: Eius filius Philippus II. multo ante mortem tempore, defuncti cranium inter abacum habuit, nè mortis unquam memoriâ careret: contra quàm passim homines facere solent, qui Mortis memoriâ quantâ possunt diligentiam à se abjiciunt pessimo consilio: Sic itaque conclude. Cum se res sic habeat. Hoc cene est prudentiæ Christianæ eo in statu vivere, in quo mori non vis? quia enim diem nescis, vide quæ sit securitas, vel unum diem imparatum vivere? Et tamen quàm multis diebus vixisti in peccato? Si vocatus fuisses quid de te actum fuisset? At inquires captus non sum: Ita se res habet, sed capi potuisti: Id si fuisses, quo nunc statu esses? Sed inquires, non capiar? unde id nosti? Quia (inquis) nullus est dies certus mortis. ô imprudens! nullus tibi certus, sed aliquis Deo certus est, & cum ille venerit, capieris: ad hæc, quia nullus tibi certus est, ideò omnis tibi incertus, & suspectus esse debet: Sed (inquires) quoniam incertus est non capiar fortasse; Sed fortasse capieris: Potes non capi, sed quia etiam potes capi, nescio an iudicio valeas, qui in re tanti momenti te exponas: In rebus humanis adeò prudens es, adeò sapiens, in istis autem quæ tanti sunt, quare vis tam imprudens? Sed quoniam homines in illâ incertitudine se tutos putant, propterea addidi ignorationi mortis inopinatum adventum: quare nihil frequentius habemus in Evangelio: *Attendite ne superveniat in vos repentina dies illa: Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam: Quàm sæpè minatur se*

venturum instar furis: 2. Petri 3. *Adveniet dies Domini ut fur: Et paulus 1. ad Thessal. 5. Ipsi diligenter scitis, quod dies Domini, sicut fur in nocte ita veniet: Itaque Paschasius Abbas Corbeiensis lib. 11. in Matth. dies ultima, languenti animæ fur est, & latro: Ita Christus comparat mortem furi de nocte venienti: Item Domino revertenti & servos deprehendenti: Item spōso de repente venienti: Item accipi, & laqueum iacienti, denique primo advētui in diebus Noë: & tam multas congerit parabolas ut hoc tantum persuadeat, quā horā non putatis filius hominis veniet: In quam rem te sic premo: Christus hoc discipulis & omnib⁹ denuntiat, se vitæ securos deprehensurum, ac repente imparatos occupaturum: tu verò securus vivis, ac de morte non cogitas, igitur deprehendēris, idque de fide tibi certum esse debet, deprehendēris: ô stultam hominū imprudentiam! sic admonitos ita vivere sine cura: sine seculo! Id verò satis patet experiētīā, quotidie enim homines nec opinatio occupatur: Revoca in memoriam tuorū, vel consanguineorū, vel cognatorum amicorū mortē: Nec tamē quisquā vel proximorū, vel suorū exemplo, vel Christi tam iteratā admonitione fit sapiens: Quid igitur inde concludas nisi quod dicitur Marci. 13. *Vigilate ergo ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes: Quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate: Hoc autem quid est, nisi ut quotidie paratus vivas: Conde testamentum; si quid habes restituendum restitue, si nondum potes, scribe, ut si occuperis, id faciant hæredes: si peccasti mortaliter, Sol non occidat non tantum super iracundiam, sed nec**

suprà quodlibet peccatum: cavendū inimicitias conserves, sed statim reconciliare fratri tuo: *Quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate: Etenim si repente interroget, quis respondebit ei? Quid enim deprehensus, de vitā tuā, de statu tuo, Deo iudici atque interroganti poteris respondere? Dicitur Benlyræ; dies brevis & opus multum.*

3. Circa mortem consideratio, est de statu in quo mors hominem ponit: cum hominem dico, corpus & animam intelligo, nam cætera bona externa sunt, nec sunt in homine, quamquam paulatim ipsa te deserant, opes, voluptates, consanguinei, amici: cum enim bona sint huius vitæ, illā præteritā tua esse desinunt, & ad alios transeunt, sicut milites perfidi, qui ad hostes deficiunt, in quo vides magnam rerum vanitatem, & inconstantiam: Sed de homine mihi est sermo, hoc est de corpore, & de anima: Quoad corpus attinet, mitto dicere quæ mortem præcedunt, morbi scilicet, dolores, & quædam ante mortem mors: Etenim in corpore hæc bona creduntur præcipua, sanitas, robur, pulchritudo, usus ipsius ad actiones naturales, animales, civiles, rationales, quæ omnia illo tempore concident: etenim mortem gravissimi morbi & dolores acerbissimi solēt præcedere, unde extinctio sanitatis, virium, pulchritudinis & usus corporis: vide quod toties tibi dictū est, hominem florem esse, scænum, & florem scæni, umbram, spectrum, & nihilum, unde de hominibus Theophilus ad Autolicum *sârkenoi, ulên éontes*, carnei, & nihili homines: sed illis missis quæ mortem præcedunt, in corpore mortuo triplex status spectari potest

Potest. Primus est statim ab animæ discessu, quo tempore tanta repente fit mutatio ut videatur esse quædam oculorum illusio Psalm. 72. *Veluti somnium surgentium Domine in civitate tuâ imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* Cogita enim quid ante fuerit, & quid nunc sit: *versa est in ludû cithara mea, & organum meum in vocem silentium.* Cogita hyemem quâ omnia vastantur, frondes, flores, fruges, omnis hortorum, camporum, agrorum, fluminum amœnitas, dices aliam esse naturam: vide coopertos nive montes, flumina glacie alligata, dies conversos in noctem: cogita noctem obscuram, & tenebrosam, quâ non Sol modo sed astra omnia disparent: sed peior est status cadaveris: vidisti aliquando urbem, aut provinciam ab hostibus direptam, mœnia disjecta, cruta fundamenta; hîc passim, atque illîc jacere rudera, vias impeditas, convulsas terras, nullo ordine sparsa saxa, ligna, tecta: imaginem habes corporis mortui: vide intena, vide externa, omnis illa harmonia, ònis species, omnis color, omnis motus, omnis actio, omnis usus periit, non oculi vident, non aures audiunt, non movent se manus, neque pedes, non lingua loquitur non cor palpitat, nullum discrimen à saxea aut buxea figurâ, nisi quod cadaver deformius est, atque horribilius:

2. Status, est prima putrefactio de quâ job loquitur. *Putredini dixi pater meus es. Mater mea, & soror mea vermibus.* Item *habitent in tabernaculo ipsius socij eius qui nō est: Isaïæ. 14. Detrasta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum, subter te sternetur tineas, & operimentum tuum erunt vermes:* Quis exhibeat fatiscentem paula-

tim fabricam corporis, liquatam in sordidum liquorem, & tabem, carnem, educto calore, livescentem primùm tum fœdo flore sparsam, tum fluentem, tum vermibus innumeris scaturientē, & in fœtidum vaporem abeuntem? parco auribus vestris, parco oculis, parco naribus, pudet naturæ nostræ verecundiam, atque dedecus aperire: rectèque iam suprâ diximus ex Nysseno sepulchra esse naturæ nostræ mysteria, atque Sacramenta, quasi ea revelare pudeat, ac sit nevas: Hoc tantum nihil ferè esse in naturâ fœdus, nihil horribilius, quàm humani cadaveris putrefactionem. Quid dicam sæpe illo odore infectas fuisse urbes, Provincias peste fœdatas, totumque aërem? Hoc statu si mulierem spectet, quis non obstupescat, quis non horreat, quis non abominetur? hic finis pulchritudinis, hic amorum exitus, hoc libidinis cœnum. Pudeat homines ob rem adeò abominandam, pulchritudinem æternam despicere! Pudeat mulieres Christianas corpus tantæ fœditati reservatam sic ornare, sic amare, sic colere, sic nutrire! Quàm vos prudentiores qui rem ita vilè neglectis, qui corpori non parcitis, qui vexatis!

3. Status, est ultima putrefactio, reductio in pulverem, atque cinerem, quæ in quibusdam tardius, in aliis celerius, fit sed quam nemo effugiet, ac licet ea putrefactio minus habeat horro- ris, quàm prior: maior tamen est corruptio, quoniam maior esse non potest, nec in peiorem statum reductio: ecce quò redigetur humana omnis magnitudo. Tâ parvus cinis Hercules est: hûc ille decrevit gigas: hic tûmulus illi est

Ecce vix totam Hercules complevit urnā: lob. 13. *Memoria vestra cōparabitur cineri, & redigētur in lutum cervices vestre.*

Iam cineres capiti admove & debitam trahe consequentiam, & ex composito antecedente, quid iustius inferre potes; quā quā ratione corpus tuum tractare debeas. Hinc oritur generosa corporis mortificatio, & carnis contemptus: pudeat homines vesanos, sic in corpora exardescere, pudeat tantum dedecus sic prosequi, pudeat carnalem hominem sic in cœno & carne volutari: hinc originem habeat propudium, atque dedecus libidinis, quā non alio nomine vocare potes, quā furorem, quā rabiem, quā insaniam: quā multos habes tuæ libidinis accusatores, quā multas condemnationes? Quid sic ardes, quid sic vreris, quid inflammaris? Quidam mulierem cōcupierat, demortuæ carnis partem abscidit, quoties ardebat libido, toties putredinem naribus adhibebat, & eorum exemplo, qui morsui Scorpionis, ipso Scorpione medentur, ipsa carne, carnis putulantiam repressit.

Iam sicut in corpore mirabilem mutationem mors efficit ita etiam in animā. In qua tria considerare possumus: Intellectum Voluntatem, Passiones, nā licet passiones propriè dictæ, sint in corpore, quoad corporalem immutationem, tamen quoad principium actionum, sunt in animā, & in illā sunt act⁹ respondentes actibus, & mutationibus passionum.

Primò itaque ratione intellectus, fit ingens mutatio ipsius in morte. In primis in eius obtenebratione significatā per cinerem, tūm quoad luminā super-

naturalia, tūm quoad naturalia, perturbatā imaginatione, arefcentibus spiritibus, & speciebus abeuntibus: Deinde in qualitate cogitationum, quas non nisi horrendas habebit, de suo corpore, de vitā præteritā, de statu præsentē, de imminente exitu, de dæmonibus, de Deo irato. Id expressum ab Ecclesiaste, cap. 8. *Nec finitur quiescere ingrūte bello: An hoc bellum intentat Deus indutus loricā iustitiæ, atque univērsā iudiciali panopliā circumdatus, armans creaturas ad ultionem inimicorum: an est mors ipsa, cui non in-eleganter tribuitur persona Regis & Tyranni, uti significatur lob. 18. *Calcet super eum, quasi Rex interitus: an denique diabolus cuius invidiā mors in hominē dominatur: hic autem hostis hominum infensissimus sub extremum vitæ maximè oppugnat, quem etiam Hugo ait ex S. Bernardo & Martino, morientibus assistere in formā visibili: de qua re severè, & graviter Ephrem to. 3. sermone in eos qui in Christo obdormierunt. ubi de hominis moribundi statu sic loquitur. Repente constringitur lingua, immutantur oculi, cōcutitur mens, quādo Dominicæ copiæ, atq; satellites advenerint, atq; apprehenderint, &c. Et post pauca. Ecce verè exercitus cœlestes, ecce potestates æternæ, ecce figure formidabiles, illi⁹ qui solus tremēdus est: ecce ministri fortes illi⁹, qui sol⁹ fortis est: ecce fortes Dei fortis: ecce forme terribiles, atq; horrēdæ: ista tunc, qui abripitur, solus videt, nos verò nō intuetur amplius, sed ad præsentēs potestates stupefactus extra se rapitur. Quod autem non sinatur quiescere moribundus in eo prælio, idem ibid. paulo**

paulo post præclare exponit. Non vides apud fratres morientes, animamque agentes, quibus affidemus, quam terribilia tunc eis accidere cernantur? quo pacto corripiantur, quo pacto perturbentur, & quo pacto suspirent? Non aspicias eo sudoribus frigidus, & sudore plenos instar messorum in agro: Quomodo oculos huc illucque retorqueant? quomodo alij dentibus strideant? quomodo obstupescant, & expavescant, tumultuarieque agant? Et quo pacto multi etiam capillos suos elevant? quo pacto ex lecto exiliant fugere volentes, licet nequeant; videntque ea que nunquam prius viderunt, & audiunt à potestatibus que nunquam antea audierunt, & patiuntur que nunquam alias passi sunt, quærentes qui eos redimat, & nemo est qui liberet; requirentes socios, & nemo adest qui comitetur, requirentes advocatos & patronos, & nemo, qui adfit. Quos aspicientes tunc contremiscimus, & plangimus, tenentesque eorum manus, salutamus, atque complectimur, lacrymis irrigantes, sudorem vultus detergimus, & oculos eorum & siccam linguam æstuantem aqua madefacimus, atque refrigeramus: aurem nostram ori eorum admovemus, ut tenues saltem atque subtiles ipsorum voces exaudiamus: Alia plura omitto de re eadem. Denique tunc in intellectu longè diversum est iudicium quod induit de suis rebus, de bonis externis, de omnibus creatis, de ipsa æternitate, quam cum esset in corpore. Quam vana esse deprehendit, & nullius momenti, quæ tanti ducebat, famam, honorem, pulchritudinem, voluptatem, delicias: Quanti ea

ducet quæ negligebat: Quam aliter de Deo sentiet. Nabuchodonosor turbata quondam imaginatione, cum se bovem putaret, herbas comedebat, & ut loquitur Scriptura: *Fœnum sicut bos comedes, & cum feris habitatio tua.* Sed sibi redditus suum illud factum exhorruit: Quibus per præstigias oculi fascinatur, innumera se putant videre, ubi sublatum fascino, omnia alia vident: fuerunt qui crederent se in mensa sedere, atque apparatus epulas consummere, qui postea deprehenderunt se fuisse deceptos. Eodem modo cum anima in corpore manet, fictio decipit ipsam, ut ait Sapiens capite 6. *Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentie transvertit sensum sine malitia.* Sed sublato corpore, cum anima res uti in se sunt, intuetur, tum obstupescit se fuisse deceptam.

Secundo, quoad voluntatem tanta fit in ea mutatio, ut mutetur in rerum omnium odium, atque aversionem; nam in eâ exuta corpore, ubi illa perit titillatio, evanescit rerum creaturarum amor, & eius loco remanet naturale pontus, atque inclinatio vehemētissima, atque incitatissima in Deum, ut in suum finem, quæ sublato corporis impedimento, tantâ vi eam rapit, ut retineri non possit, quin sese fini illi uniat, sine vehementi quadam obstentia; & proinde afflictione, & gravissimâ molestiâ, in quam de facto incurrit, quando ob mortalis vitæ imperfectiones ab illa unione impeditur. Quod si illa impedimenta æterna esse senserit, vehementissimo sese dolore torquet, & miserum in modum discruciat: ubi illa vota, ubi desideria, ubi

teneri illi amores, oscula, complexus, gaudia, cōplacentiæ, risus? hæc omnia præterierunt: non nisi tristitia, mœror, timor, acerbitas, odium, ira, furor, desperatio. Redeunt omnes voluntates quas habuit, liberæ & non liberæ, inter quas quot sunt contrariæ, à quibus in varia discerpitur? quàm multæ indecentes, & indignæ? atque illæ ipsam affligunt: quàm multæ inutiles & vanæ? & illæ contristant, solumque mœrorem relinquunt? quàm multæ sunt obscœnæ? & illæ non nisi pudore afficiunt: quàm multæ crudeles? & illæ amaritudine replent: quàm multæ sunt injustæ? & illæ condemnant: quàm multæ contra Deum? & illæ disturbant, atque difficiunt. Jam illæ quæ ad præsentē statum attinent, sese offerunt, & illæ mirabiliter eam exagitant, eò usque ut soli supplicio se destinet.

Tertiò ac ultimò, quoad passiones attinet, quemadmodum tempore tempestatis non nisi adversi venti flant, & fluctus excitantur, ac mare irritatur; ita tunc gravissimæ oriuntur passiones. Rem apprimè Dorotheus exponit in doct. 12. ac repetit ex Evagrio, ubi docet, in variis vitæ occupationibus animam à suis passionibus avocari, atque abstrahi, dum comedit, dum ambulat, dum agit cum amicis, dum varia

intuetur ac percipit: sed cum in morte sensus erunt sopiti, ac secum anima habitare cogetur sola cum suis passionibus; tùm demum earum violentiam sentiet, ita ut disturbata atque incensa ab earum molestia, deduetaque & dispersa per varia, non possit Dei meminisse: hic aliquando cupiditatem sensisti, quanta tunc erit? sensisti aculeos doloris, tunc scies quid sit dolor, & desperatio: iram ignorasti, usque ad illud tempus, & animi impatientiam. Quid dicam de timore, qui gravior erit quolibet formento? Denique tunc omnes passiones insurgent, *quando lucerna impiorum extinguetur*

Hic cineres admove capiti, & dignā hoc toto discursu elice conclusionem: nempe ut quoniam ad hæc omnia ingentes & giganteæ vires requiruntur, videas num illæ tibi adsint ad hæc omnia ferenda. Certè si sola harum rerum cogitatio te terret, quanto magis præsentia, & ipsa experientia? Quid agimus, Auditores, quid in nugis huius vitæ immoramur, nec ad ista nos præparamus? Hæc omnia unumquemque manent, nemo liber: nemo eximitur:

Verè beatus qui semper hanc horam ante oculos habet, verè miser qui non habet, &c.

FERIA QUARTA CINERUM,
CONCIO QVARTA,
 DE CINERIBUS.

De Benedictione Cinerum, & cur initio Quadragesimæ.

Memento homo quia cinis es, & in cinerem reverteris.

QUOD olim Deus Jeremiæ in cap. 19. præcepit, idem hodie mihi à Deo mandatū intelligo. *Hæc dicit Dominus, vade, & accipe lagunculam figuli teste am à senioribus populi, & à senioribus Sacerdotum, & egredere ad vallem filij Ennom, quæ est juxta introitum portæ fictilis, & prædicabis ibi verba quæ ego loquar ad te, scilicet, ut dicebam i. concione, & repetere placet, utpote dignum memoria, Jeremiam multa & miranda locuturum ad populum impium convertendum, amandavit in vallem filij Ennom per portam fictilem, seu sterquilinij, ut ibi cætu facto concionaretur, & testaceum vas, quod manu gerebat, in omnium oculis frangeret: Vallis Ennom locus fuit in quo sepulchretum, unde Septuaginta Interpretes vertunt Polyandrium, hoc est, ex usu Ecclesiæ, cœmeterium: Eò vocantur Hebræi, ut communi tumulo cõsiderato, novissima sua in memoriam revocent: ad idè iuvabat vicinæ portæ intuitus, quæ vocatur sterquilinij, & vas fictile Jeremiæ manu fractum, ut scirent se brevî in pulverem ac lutum redactos,*

proijciendos in sterquilinium: sed vide plura in una voce mysteria; etenim vallis ennom significat, ut ait Sanctus Hieronymus, vallem gratiæ: Hebræum enim Hanan est, gratis dari, à quo ductum nomē Ennom gratiam significat: vel significat vallem eiulatus à verbo Naham, rugire & eiulare: ut scias novissimorum contemplationem sæpe multos commovere, ac lacrymas eiere, & eiulatus: sed subito commutantur in vallē gratiæ; quia Deus solet esse propitius lacrymis. Certè nihil est expressius hac figurâ, ut significetur quod fit in Ecclesia: quia Concionatores mittuntur in vallem Ennom, ut ibi populum congregent; nam cõciones initium habent à ceremonia cinerum, & prima Ecclesiæ concio est: *Memento homo quia cinis es, & in cinerem reverteris*: quod eum vobis explico, quid aliud est quam vas fictile vobis præsentibus frangere, ac vos deducere in vallem filij Ennom per portam fictilem, seu sterquilinij? Quod vobis faventibus aggredior, ac ne diutius vos morer, postquam ceremoniam cinerum attentius, ac diligentius perpendi; nil verius existi-

existimavi, quàm si dicerem hanc omnem ceremoniam nihil esse aliud, quàm propositum nobis ab Ecclesia mortis sacramentum; nam si B. Gregorius Nyssenus orat. de Beat. appellat cœmeteria, naturæ nostræ, seu infirmitatis nostræ mysteria, atque sacramenta, multo magis hanc ceremoniam dicere possum naturæ nostræ, seu mortalitatis nostræ sacramentum. Sed quoniam longum esset omnem huius sacramenti naturam evolvere, & quia id aliàs à nobis ulterius factum est, duo tantum explicare agredior. Primum est, cur priusquàm cineres in caput singulorum iaciantur, benedicuntur peculiari benedictione: alterum, cur ea ceremonia initio Quadragesimalis jejunii fiat.

Circa primum caput, cur cineres benedicantur: Certum est in omni sacramento esse aliquem ritum sacrum, & aliquam intervenire benedictionem: cum itaque in hac ceremonia dixerim contineri quoddam mortis sacramentum, nihil mirum est si in usu sit aliqua benedictio. hoc dictum in communi, quæ sequuntur peculiaris sunt, & huius ceremoniæ propria.

Prima itaque ratio petitur, ut impleatur figura veteris Testamenti, Numer. 19. ubi post descriptum sacrificium vaccæ rufæ, cuius omnes partes comburebantur, pellis etiam, & fimus, subditur: *Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, &c. ut sint multitudini filiorum Israël in custodiam, & in aquam aspersionis.* In quâ rem, ut diximus nuper, sic philosophatur Philo Iudæus libro de offerentibus victimas. Cæteri ferè omnes, (inquit) aquâ lustrantur, marinâ plerique aut

fluviali, aut è fontibus petita: At Moses cinere præparato, è sacri ignis reliquiis, de hoc nonnihil sumptum iubet in vas infudi, ac deinde aquam; tum hyssopi ramo in hac temperatura tincto lustrandos aspergi: cuius rei significatio hæc est; admonet eos qui ad Dei cultum accedunt, ut ante omnia seipsum noscant, & suam essentiam; nam quisquis seipsum ignorat, quomodo potest summam illam & excellentissimam Dei potentiam percipere? Est igitur nostra, quantum ad corpus, essentia, terra & aqua, id quod docemur hac purificatione, quando hoc ipsum creditur ad purgandum utilissimum nosse seipsum: ex quibus, & quàm nihili rebus constemus, ex aqua & cinere; nam hæc representatio confestim arrogantiam insidiatricem animo eximit, simulque superbiam; atque ita Deum homini conciliat infensum huiusmodi vitiis, &c. Itaque aspersione hac sic excitamur, & tangimur, quasi hæc ipsa elementa, terra & aqua nos appellent in hunc modum: Nos sumus vestri corporis essentia: ex nobis natura, id est ars divina, contemperatis, effinxit humanam speciem: ex nobis compacti prodistis in lucem, in nos rursus solvendi post obitum: nihil enim in nihilum recedere natura patitur; sed unde est initium, eodè finis redit. Hæc ille.

Secunda ratio est; quia cum triplex esse possit mortis consideratio, una philosophica & naturalis: altera prophana & impia: Tertia religiosa & Christiana: hinc docemur, repudiandam esse impiam, non sufficere philosophicam: tertiam itaque exigi à nobis sacramentum & religio

religiosam, unde cineres sacri, & consecrati nobis exhibentur. Age enim hæc tria hominum genera audiamus de morte differentia. Vis Philosophum: multa quidem ille præclare differet, sed omnes suas considerationes, & consequentias præsentem hac visâ, & sæculo includet.

Primò aget de mortis necessitate. Seneca de Naturalib. quæstionibus cap. 32. Mors naturæ lex est, mors tributum, officiumque mortalium: Et in Consol. ad Polyb. capite 22. Diutius accusare fata possumus, mutare non possumus: stant dura, & inexorabilia, nemo illa convitio, nemo fletu, nemo causâ moveret, nihil unquam parcunt ulli, nec remittunt; unde sequitur non esse timendam, cum certa sit, & inevitabilis: immò hac conditione vitam accepimus, ut redderemus: Et epistolâ 77. Tu nescis unum esse ex vitæ officiis mori? nec mirum; nam ut ait in Consol. ad Polyb. Quidquid cœpit, & desinit. Et epist. 30. Vivere noluit, qui mori non vult: vita enim cum exceptione mortis data est, ad hanc itur, quàm ideo timere dementis est, quia certa expectantur, dubia metuuntur: mors necessitatem habet æquam & invictam. Itaque universum illud quod videmus, aliquando peribit. Et eadem quæ supra 77. Eat nunc aliquis & singulas complectet animas: Carthaginis ac Numantia, Corinthique cinerem, & si quid altius cecidit, lamentetur. Eat aliquis, & fata tantum aliquando nefas ausura, sibi non pepercisse conqueratur: Sic Augustinus videns Hipponem civitatem à Wandalis capi, hæc se cogitatione solatur: non erit magnus, magnum

putans, quòd cadunt ligna & lapites, & moriuntur mortales.

Secundò, de mortis facilitate ac celeritate: de qua sic hominem affatur Deus apud eundem Sen. libro de providentia c. 6. Ex omnibus rebus, quas esse vobis necessarias volui, nihil feci facilius quàm mori: prono animam loco posui, trahitur: Non tam longas in exitu vobis quàm in trantibus moras posui. Corpora opima taurorum exiguo concidunt vulnere, & magnarum virium animalia humanæ manus ictus impellit. Tenui ferro commissura cervicis abrumpitur, & cum articulus ille, qui caput collumque committit, incisus est, tanta illa molas coruit. Non in alto latet spiritus, nec utique ferro eruendus est: non sunt vulnere impresso scrutanda præcordia. In proximo mors est. Non certum ad hos ictus destinavi locum: quacumque pervium est: ipsum illud quod vocatur mori, quo anima discedit à corpore, brevius est quàm ut sentiri tanta velocitas possit, &c. Quidquid est, properat. & quid erubescitis? quod tam cito fit, timetis diu?

Tertiò, de eius cõmunitate: Idem epistolâ 30. quis queri potest in ea conditione se esse, in qua nemo non est: prima enim pars æquitatis est æqualitas. Et epist. 77. Eò ibis quò omnia eunt. Quid tibi novum est? ad hanc legem natus est. Hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus post te. Series in victa & nullâ mutabilis ope, illigat, ac trahit cuncta, quantus te populus moriturum sequetur, quātus comitabitur!

Quarto de eius contemptu. Nam ad

O

sum-

summum mors facit non esse: quâ de re pulchrè Idem epist. 77. Nonne tibi videbitur stultissimus omnium qui fleverit, quod ante annos mille non vixerit: æque stultus est, qui flet, quod post annos mille non vivet: Hæc paria sunt, non eris, nec fuisti; utrumque tempus alienum est: addo quod vita non magni est æstimanda, itaque neque mors magnopere timenda. Non est res magna vivere, omnes servi tui vivunt, omnia animalia: non igitur magnum erit rem adeo vilem amittere.

Quintò de eius optabilitate. Idem in Consul: ad Martiam cap. 19. Mors omnium dolorum, & solutio est, & finis: mors optimum naturæ inventum; omnibus finis, multis remedium, quibusdam votum. Et epist. 24. Mors nos aut consumit aut emittit, emissis meliora restant, onere detractò, consumptis nihil restat. Et epist. 65. Mors quid est? aut finis est, aut transitus: nec desinere timeo; idem est enim quod non cœpisse, nec transire, quia nusquam tam angustè ero: ac si nihil esset aliud, certè nos à vitæ fastidio liberaret. Et epist. 24. Quosdam subit eadem faciendi, videndique satietas, & vitæ non odium, sed fastidium. Quousque eadem? nempe expergiscar, dormiam, satiabor, e-furiam, algebo, æstuabo: nullius rei finis est, sed in orbem nexa sunt omnia, fugiunt, ac sequuntur: diem nox premit, dies noctem, æstas in autumnum desinit, autumno hyems instat, quæ verè compefcitur, omnia transeunt ut revertantur; nihil novi video, nihil novi facio. Fit aliquando & huius rei nausa: multi sunt qui non accerbum iudicent

vivere, sed superfluum. Et epist. 77. Cogita quândiu iam idem facias, cibus, somnus, libido, per hunc circulum curritur. Mori velle non tantum prudens, & fortis, & miser, sed etiam fastidiosus potest.

Hæc & alia plura, sed non altiora de morte Philosophus naturalis & moralis diceret; verum hæc omnia non ultra vitam præsentem, & consequenter hoc sæculo omnia includuntur; quare vera quidem illa esse dixi, sed non sufficerent.

Alterâ dixi mortis considerationem planè prophanâ, qualis ferè est in atheis & irreligiosis hominibus, qui mortem non aliter considerant, quam ut totalè hominis extinctionem, de quibus dicitur Sap. 2. *Dixerunt enim cogitantes apud se, non redè.* Duo scilicet in illis damnatè imprimis perversam mortis considerationem: deinde malam consequentiam, quos proinde Sapiens coarguit: primò ignorantia & stupiditatis: 2. summæ imprudentia, ac temeritatis: tertio damnatæ & horrendæ impietatis. vide ignorantiam ac stupiditatem, quoniam humanam conditionem ignorant, quam similem belluis faciunt, dū dicunt mortalem; nam si in hac vita tantum sperantes effemus, non tantum reliquis hominibus miserabiliores effemus, sed etiam brutis animantibus: sed vide quo ipsi fundamento nitantur. Primò, quia vita hominis, & brevis est, & variè vexata: *Exiguū, Scū tædio est tempus vitæ nostræ.* Secundò, quia mors est inevitabilis: *Et non est refrigerium in fine hominis.* Vatablus, non est remedium contra obitum hominis. Tertio, quia nemo est rever-

est reversus ab inferis: *Et non est qui agnitus sit reversus ab inferis.* Quarto, quia ortus, & interitus sunt similia; orti fumus ex nihilo, igitur in nihilum erit relapsus: *Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus quasi non fuerimus.* Quinto, ex qualitate vitæ nostræ; nam est exigua flamma in corde accensa, unde eius motus, & fumus huius flammæ est respiratio: sed extinguetur flammula, nihilque remanebit nisi cinis in corpore, & spiritus in aërem, ut alius omnis flatus diffundetur; *quoniam fumus flatus est in navibus nostris, & sermo scintilla, i. res est scintilla, ad commovendum cor nostrum, quæ extincta, cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aër, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis Solis, & à calore illius aggravata.* Quibus moti rationibus, putant hominis animam esse mortalem: sed ut ait Sapiens: *Hæc cogitaverunt, & erraverunt.* Quoniam scilicet mortalitatem animæ colligunt ex mortalitate corporis; unde subdit Sapiens: *Et nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt iustitiæ, nec iudicaverunt honorem animarum sanctarum.* Magna eorū cæcitas, tum circa revelata; ut sunt Incarnatio, Christi Resurrectio, ex qua Augustinus serm. 120. infert cæterorum resurrectionem, & animarum immortalitatem: tum circa principia moralia, quæ naturaliter cognosci possunt, ut quod iustitiæ debeatur præmium; & pœna in iustitiæ: tum circa conclusiones, quæ inde trahi possunt; ut quod Iustorum animæ, licet multa in hac vita patiantur, magnis post illam honoribus afficientur. Denique circa veram

causam mortis, de qua subdit: *Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, & ad imaginem similitudinis fecit illum: invidiam autem diaboli mors introivit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius: quia scilicet ut ille homines perimit, ita isti volunt homines perimere.*

Secundò coarguntur summæ imprudentiæ & temeritatis; quia in negotio tam gravi rei periculosissimæ sese exponunt levissimis moti rationibus, uti videre potuistis. Nam quòd vita sit brevis & ardua, 2. quòd interitus sit, aut difficilis, aut inevitabilis, quæ probatio est animam esse mortalem? 3. Quòd nemo ab inferis redierit, falsum est; & ut ait Augustinus serm. 120. de diversis: *stulte, si pater tuus resurgeret, crederes? Dominus omnium resurrexit, & non credis? unde enim ita voluit mori, & resurgere, nisi ut omnes uni crederemus, ne à multis deciperemur? Et quid faceret pater tuus, si resurgeret, & loqueretur, iterum moriturus? attende cum quanta ille potestate resurrexerit, qui jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur.* 4. Malè ortus & interitus comparantur, melius ita comparare poteris, si dicas, qui potuit dare esse cum non haberetur, poterit conservare quod dedit. Denique quid tu vitam corporis æstimas totam hominis vitam? ut scias temerè te rem tanti momenti definivisse tam levibus rationibus, cum tam multas in contrarium rationes habeamus, & cum tantum adsit malè de ea re sentiendi periculū. Nā ut quidam argutè philosophatur apud Olor. lect. 16. cap. 4. distinct. 43. quæst. 2.

Si mortalis est anima, nullum infligitur supplicium credentibus immortalibus: si vero immortalis est, qui credunt mortalem plebentur magno supplicio; præstat igitur immortalē credere.

Tertiō coarguuntur impietatis; quia si animæ sint mortales, nulla est providentia; si nulla providentia, neque Deus est aliquis; hæc enim connexa sunt, ait Tullius; unde ex hac opinione, facilis ad Atheismum transitus: sicut itaque fides de animæ immortalitate ad religionem pertinet, uti de fide resurrectionis corporum scripsit Apostolus: ita negatio eiusdem impietate generat.

Egimus de malo antecedente, vide impiorum peiorem consequentiā: Sap. 2. Venite ergo, & fruamur bonis quæ sunt, & utamur creaturâ tanquam in iuventute celeriter (id est strenuè & graviter nihil prætereundo) vino pretioso & unguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis: coronemus nos rosis antequam marcescant, nullum pratium sit quod non pertranseat luxuria nostra: Nemo nostrum exors sit luxurie nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est pars nostræ, & hæc est fors nostra, &c. Quasi dicerent sibi largiter utendum vitæ bonis & commodis: quasi non alia præter hæc sint bona, nullaque altera vita: sic apud Isaiam cap. 22. loquuntur: Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur. Quæ consequentia? quæ conclusio? non aliter bos dissereret, si posset; non aliter asinus. Utinam verè cogitarent, exclamat Augustinus serm. 120. de diversis, se cras esse morituros: quis enim tam demens, atque perversus est, quis tam hostis animæ suæ, qui crastino die moriturus, non cogitet

finita esse omnia propter quæ laborat? sic enim scriptum est: In illa die peribunt omnes cogitationes eius. Et si homines propter eos quos hinc relinquunt, testamenti curam gerunt, imminenti die mortis suæ, quanto magis debent de anima sua aliquid cogitare? Cogitat homo quos relinquat, & se qui hæc omnia relinquit, non cogitat. Ecce habebunt filij tui quod dimittis, tu nihil habebis: utinam ergo esset cogitatio de morte. Et ipsa hoc novit impietas, & dicit: Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Sed quàm meliùs ait Augustinus: oremus & jejunemus, cras enim moriemur. Sic enim Isaias capite 22. Et vocavit Dominus Deus exercituum in illa die ad fletum, & ad plandum, ad calvitium, & ad cingulum sacci: & ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum: comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Certè in morte plactus & afflictio; hoc in more omnium hominum, ex mortis cogitatione naturaliter sequitur luctus & tristitia: impius autem inde trahit luxum & tripudium: ubi mens? ubi sensus? Quia (inquit) si mors omnia finit: saltem dum licet, bonis utamur. Sed si non omnia finit mors, quanta tua erit deceptio, ô impie? Sed verò etiam (ais) si mors omnia finit, quanta fuerit vestra quoque deceptio? Ita ne verò nos paribus decertamus armis, & quod afferro, quod credo, tam incertum est, atque dubium, quàm quod credis? At quibus tu niteris fundamentis? certè futilibus, ambiguis rationibus, atque incertis: ego verò innumeris oraculis, miraculis, rationibus, & probationibus;

bus; unde Augustinus loc. cit. de diversis. Confirmata fides est, non solum in cordibus, sed etiam in oculis hominum; ascendit ille in caelum qui haec demonstravit, misit Spiritum Sanctum discipulis suis, praedicatum est Evangelium: si mentimur haec, interroga orbem terrarum: multa quae promissa sunt, facta sunt; multa quae sperabuntur, impleta sunt, in fide Christiana totus orbis viget, &c. Testimonium in caelo, testimonium in terra, testimonium ab Angelis, testimonium ab inferis: Quid remansit, quod non clamet? & tu dicis, manducemus, & bibamus, cras enim moriemur! Sed age, fingamus nos utrimque periclitari, nec me certiorum esse, quam tu sis: age amabo, cuius maior est atque tutior prudentia, tua, an mea? Quid tu obiicis periculo, quid ego? tu aeternitatem, ego tempus: tu res summas, ego res vilissimas; nam, ego deceptus sum; quamquam quomodo possum? sed fingamus in tui gratiam; cuius tantem rei feci iacturam? voluptatem, deliciarum, & an omnium? certe tantum illicitarum & probrosarum. Iterum, nulla sit altera vita; cuius nostrum melior atque optabilior erit vita? nonne casta melior impura? an non melior iusta ea quae est iniusta? nonne est melior temperantia intemperantia? & sic de caeteris: vel te iudice & approbatore? Vides itaque me non esse deteriori statu. Sed jam sortem inverte? Si ergo deceptus non sum, sed tu, quo tandem loco res tuae erunt? quod deveneris? quae tua desperatio? *Nos insensati vitam illorum assumabamus insaniam, & finem illorum sine honore, &c.* Ac vide an non sit mera stultitia ob rem nihili, &

fundamentum incertum, se rei tantae, tamque gravi obiicere. Sed quid arguo stultitiae, cum magna sit impietas? itaque ne leve crimen putares, postquam Haiaas vocem impiorum attulit: *Comedamus & bibamus, cras enim moriemur.* Subiicit: *Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum: si dimittetur iniquitas haec vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum: hoc est, juro quia non dimittetur vobis haec iniquitas: etenim: ut ait ibidem Propheta: Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad stetum & ad plandum, ad calvitium, & ad cingulum sacci: & ecce gaudium & letitia.*

Superest itaque tertia mortis consideratio, nempe Christianorum propria, qui religiosè mortem intuentur; unde sacros cineres adhibet Ecclesia, ut significet se mortem religiosè & sanctè intueri.

Itaque 1. si mortis causam aspicit, non tam causas naturales & externas attendit, quam causam occultam sola fide cognitam, se eundem illud Sap. 2. *Deus creavit hominè inexterminabilem: invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum.* Et illud Apost. Rom. 5. *Per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit.* 2. Si qualitatem, novit esse finem vitae mortalis, initium autem beatæ: quod quia ignorarunt impij, rectè ait Sapiens c. 2. *Nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt iustitiae, nec judicaverunt honorem animarum sanctarum.* Eodem modo quascumque trahit consequentias, illae omnes pertinent ad religionem, uti praecedenti concione ostendimus. Tu vide quam trahere velis.

Alius enim rerum omnium contemptum, & abdicationem elicit Job. 27. *Divus cū dormierit, nihil secum auferet.* Et Luc. 12. *Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te, & quæ parasti, cuius erunt?* Pl. 48. *Relinquent alienis divitias suas:* Pl. 38. *thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea.* Hieronymus epistolâ ad Cyprian. *Qui se quotidie recordatur moriturum, cōtemnit præsentia, & ad futura festinat:* Alius reconciliatur inimico, sciens hominis mortalis non debere inimicitias esse immortales. Ad hæc, si Sol non debet occidere super iracundiam; multò minùs vita: denique cū reconciliatio fieri debeat intra vitæ terminum, si aliquis occupetur à morte, non valet excusatio coram Deo, quòd fuerit deprehensus, postquam Christus admonuit: *Vigilate, quia nescitis diem, neque horam.* Plura addi possunt ex mortis utilitatibus.

Huc usque diximus cur sacri cineres adhibeantur, illud alterum sequitur, ut videamus cur initio Quadragesimæ.

1. Ratio esse potest: quia mors & abstinentia eodem die nata sunt in Paradiso, nimirum ex Dei præcepto; ubi enim est præceptum, oportet sit vis coercendi; illa autem est potestas pœnam infligendi: ut autem primum præceptum fuit jejuniij: (unde Basil. oratione 1. de jejunijs. Reverere jejuniij canticum: tam vetus est, ut simul cum homine condito cœperit: in Paradiso præscriptum est: primum illud præceptum accepit Adam, ne de ligno scientiæ boni & mali ederet, hoc autem verbum, non edetis, jejuniij & abstinentiæ

lex est:) ita primum supplicium fuit mors, secundum illud, *in quacumque die comederis, morieris:* ideo de Adamo scripsit Tertullianus libro de jejunijs capite 3. Salutem gula vendidit; manducavit denique & periit, salvus alioqui si uni arbutulæ jejunare maluisset. Bene igitur initio Quadragesimæ cineres, & abstinentia simul obiiciuntur, ut memineris defectu abstinentiæ, mortem venisse, & remedium mortis, esse abstinentiam: Tertull. loco citato: *Teneo igitur à primordio homicidam gulam, tormentis atque suppliciis inediæ puniendam; etiamsi Deus nulla jejunijs præcepisset, ostendens ramen undenam sit occisus Adam, mihi reliquerat intelligenda remedia offensæ, qui offensam demonstrat.*

Secundâ ratio, quia ex Sancto Hieronymo; hic est habitus pœnitentium, quod ut meliùs intelligatur.

Nota 1. cineris asperisionem in capite adhibitam in Scriptura, ad significandum dolorem suum, vel in propria, vel in aliena calamitate: in propria quidem 2. Reg. cap. 13. ubi sermo de Thamar oppressa & violata: *Quæ aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens, & clamans.* In libro Ester cap. 4. de Mardocheo: *Scidit vestimenta sua, & indutus est sacro, spargens cinerem capiti.* Jeremiæ 6. dum invitat ad luctum; *Filia populi mei accingere cilicio, & conspergere cinere; luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum, quia repente veniet vastator super nos.* Et cap. 25. *Ululate pastores, & clamate, & aspergite vos cinere, optimates gregis.*
Thre-

Threnorum 2. *Consperferunt cinere capita sua, accinſi ſunt ciliciis. Ezech. 27. Clamabunt amarè, & ſuperiacient pulverem capitibus ſuis, & cinere conſpergentur.* In aliena quoque calamitate moris id fuiſſe conſtat ex Scriptura: ſic Ezech. 27. poſtquam Propheta prædixit vaſtationem Tyri, ſubdit quòd Magnates ipſius cinere ſe conſpergent; nam pulveris aſperſio, eiſdem damni communicationem importat, quæ ſolacium quoddam miſeris afferre ſolet. Hac primùm ratione Jobum conſolabantur amici; cum enim eum vidiffent, ſciſſis veſtimentis, tonſo capite corruiffiſſe in terram, ac pulvere reſperſum dicere c. 1. *Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc. c. 2. Ipſi quoque exclamantes ploraverunt, ſciſſisque veſtibus, ſperſerunt pulverem ſuper caput ſuum in cœlum.*

Nota 2. non modo in Scriptura, ſed etiam apud prophanos Authores, hunc morem fuiſſe uſitatum in luctu, & mœrore ſummo: Ita apud Poëtam de quodam duce.

Canitiem multo deformat pulvere. Et id alij paſſim.

Nota 3. Hinc tractam fuiſſe illam ceremoniam, ad ſignificandam & agendam pœnitentiam.

1. Quia pœnitentia graviffimus luſus eſt; nulla enim pœnitentia ſine dolore; dolor autem iſte debet eſſe omnium maximus; quia de ſummo malo, nempe de peccato: at nemo ſummum dolorem tenere poteſt, quin foras erumpat, & inter reliqua ſigna fuit illa cineris aſperſio: Hinc illud Jobi capite 42.

Ago pœnitentiam in favilla & cinere. Et Jonæ 3. ubi fit mentio pœnitentiæ Regis Ninives, ſcribitur: *Surrexit de folio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum, à ſe & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere.*

2. Quia in pœnitentia tria potiſſimum ſpectantur: imprimis, ut Deus offenſus placetur. 2. ut peccator puniatur. 3. ut homo à peccato removeatur: quæ omnia maximè iſtâ ceremoniâ complentur. Nam quoad primum attinet, ut Deus offenſus placetur, id impetrat homo. 1. ex cognitione ſuæ infirmitatis, cujus ſymbolum favilla, & cinis: quaſi deprecetur veniam culpæ admiſſæ ex infirmitate. Ita Jobus capite 10. *Memento quaſo quòd ſicut lutum feceris me, id eſt, ex pulvere coagmentatum, & in pulverem reduces me.* Et cap. 30. *Comparatus ſum luto, & aſſimilatus ſum favillæ & cineri: unde in fine hiftoriæ excuſans culpam, ait: Et ago pœnitentiam in cinere, & favilla.* Quaſi diceret, ſi non ob prioris vitæ delicta, at ſaltem propter loquendi imperitiâ, his plagis merito afficio: ſi non ob ea quæ mihi adverſarij aſſingunt, at propter humanæ conditionis imbecillitatem ſedere in cinere, ac pulvere non recuſo. 2. cum miſer mortalis homo, pulverem, vel cinerem capiti ſuo aſpergit, ſuam originem, & quid etiam de ſe futurum ſit, Deo ex alto proſpicienti oſtendit, quod divinam miſericordiam erga miſerrimum, & pulverulentum hominem excitet; nam ſolet miſeriæ oſtentatio ad miſericordiam incitare. Hoc validiſſimo argumento divinam opem Jobus implorabat: *Memento quaſo quòd ſicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me.*

Hoc

Hoc etiam usæ sunt orationis rhetorico colore sanctæ mulieres Judith, & Esther; de prima enim sic dicitur capite 9. *Judith ingressa est oratorium suum, & induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum, & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens. De altera verò legimus cap. 14. Pro unguentis variis cinere & stercore implevit caput & corpus suum humiliavit ieiuniis, omniaque loca in quibus lætari consueverat: crinium laceratione complevit.* Ita Iobus cap. 16. *Saccum consui super carnem meam, & operui cinere carnem meam.* Ita Ninivitæ Ionæ 3. *Et prædicaverunt ieiunium, & vestiti sunt saccis, &c.* Denique de Tyriis & Sidoniis affirmat Christus Matth. 11. *Si in illis factæ fuissent virtutes, quæ in Corozain, vel Bethsaida factæ fuerant, olim in cinere & cilicio pœnitentiam fuisse facturas.* Igitur ex vilissima sui origine, & ex fine atque exitu, in quem redigendus est, ostendit se indignum esse, in quo destruendo Deus ostendat potentiam suam: ita divinæ iræ obiicit creatura propriæ abiectionis, & miseriæ assiduam meditationem. Iobus capite 13. *Contra folium quod vento rapitur ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris.* Et cap. 7. *Ecce nunc in pulvere dormiam, & si mane me quaesieris, non subsistam.* Cùm itaque peccator ostendit se Deo tanquam pulverem & cinerem, suam imbecillitatem Deo exhibet, ut qui sit *tanquam pulvis quem proicit ventus a facie terræ; & a quo nihil propterea sit timendum.* 3. Eâ ratione ostendit se eò redactum, ut iam peius tractari non possit, quod optimè pulvere & cinere indicatur; duo enim mala, quasi cuidam urbi minatur unicui-

que Deus, incendium & ruinam. Ita Isaia 30. *Auditam faciet Dominus gloriæ vocis sue, & terrorem brachij sui ostendet in comminatione furoris & flammæ ignis devorantis, allidet in turbine, & lapide grandinis.* Sed contra hæc potentissima divini brachij tela, scutum, & galeam adinvenit humana miseria, nempe cineres, quos non ampliùs comburit ignis, & pulverem quem non comminuit turbo, neque coterit grando, nempe nostri nihili consideratione. Ad hæc quid contra flammam devorantem meliùs ponas, quàm cinerem, qui ab igne non corripitur, cùm sit totius succi, & pinguedinis expers? contra turbine & grandinem collidentem, quid meliùs obiicias, quàm pulverem, qui ulterius conteri, & collidi non potest? Vt igitur cinis ignem, & pulvis grandinem facile evadunt: ita Deum iratum facile effugiunt pœnitentes & mœrentes.

5. Eâ ratione pœnitentes se Deo exhibent tanquam mortuos, & in pulverem redactos, ut sic divinam clementiam, atque misericordiam alliciant, quæ non patitur, ut in mortuos sæviatur.

Denique uti advertit Pineda in caput 32. Iobi: sicut igne & aquâ ita etiam aspersione terræ & cineris, criminum purgationis fiebant: quare paricidium quasi crimen inexpressibile, terrâ carere voluerunt, ut scribit Clemens Alexandrinus 3. pædag.

Quoad secundum quod spectat peccatoris penam, non dubium quin eâ ratione puniatur.

1. Quia sic abiicitur quidquid ad delicias pertinet. Quare fermè cineres & ci-

& cilicium conjunguntur in Scriptura Judith. 4. *Præcindi ciliciis offerebant sacrificia Domino, & erat cinis super capita eorum.* Et in libro Esther capite 4. de aliis Judæis: *Sacco & cinere multis pro strato utentibus.* Lucæ 10. *Olim in cilicio, & cinere sedentes pœniterent:* & alibi passim.

2. Quia sic anima humiliatur, dum eò se redactam agnoscit, quasi nihil sibi superesset, nisi de incendio cinis, quò omnis sua gloria redacta sit. Sic illa apud Tragicum: *Complete manus, hoc ex Troja sumpsisse licet.* Et quidem anima, quæ spiritus est immortalis, in pœnam sumere potest, & debet videre se junctam corpori perituro: nec meretur parum, si id ex sensu humilitatis Christianæ patitur.

Quoad tertium, nempe hac ceremonia hominem à peccato removeri, jam antea diximus; nempe ob mortis memoriam: Nam ita indicat homo se consimili statu esse, quo mortuos, & redactos in cinerem, ac favillam; quare non alio habitu se Deo conspiciendum præbet, quàm sub cinere, sub pulvere, sub favilla: cum itaque pœnitentiæ agendæ præceptum nobis sit impositum, & in vita nullum sit tempus determinatum, hoc nobis determinat Ecclesia in Quadragesimâ; atque ut illud indicet, nos ipso initio, & quasi à janua, habitu induit pœnitentiæ, dum cineres capiti imponit. Hinc in Epistola, verba Ioël Prophetæ vsurpat, *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & in fletu, & in planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, &c. Egrediatursponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo, inter vestibulum, & altare plora-*

bunt Sacerdotes ministri Domini, & dicent. Parce Domine, parce populo tuo.

Quæ cum ita sint, Auditores, in quale tandem tempus pœnitentiæ differimus, cum non jam consilij sit, sed necessitatis. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Nunc illud tempus, de quo dicitur: *In tempore accepto exaudi vi te:* Ad quod nos Ecclesia ipso habitu, vocibus, & suis ceremoniis invitatur: quorsum enim tibi cineres proponit, nisi ut te moneat eius status, ad quem te vocat?

Certè cum variæ tibi sint occasiones agendæ pœnitentiæ, 1. Sanctorum exempla; quid enim illi non præstiterunt: omnis generis, conditionis, ætatis, sexus 2. peccatorum nostrorum horror; nam cum aliquando pœnæ lundæ sint, num tibi videris satis nominum contraxisse? 3. Christi Domini Passio, ex quâ discis quid meruerint peccata & cui tandem similis esse debeas, ne sis parum conveniens sub spinoso capite membrum delicatum. 4. magnitudo gloriæ. Etenim Rom. 8. *non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis* 2. Cor. 4. *Momentaneum enim & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* 5. Inferorum pœnæ, quid enim ad earum aspectum grave esse potest? Nihilominus tamen nihil magis mortales commovere solet ad pœnitentiæ, quam mortis consideratio, & vitæ brevitatis: Quid enim corpus, & carnem eximimus, quæ brevi in putredinem corrumpenda sunt, & in pulverem dissolvenda? Quid ad faginam vivis, ut mortem abundantius pascas,

ut vermibus convivium pares, ut majus & morti & sepulchro trophæum instruas: times pallorem, mox erit unicus ille tuus color, vereris maciem, hic erit habitus corporis tui: vis oculis placere, mox eisdem tuo cadavere offensus: Adi corpora mortuorum, etiam pulcherrima, quam scæda, quam horrenda: times carnem delicatam divexare: vide cuius sit æstimationis: etenim qui se blandius diligunt, in terram defodiunt, miscent pulveri, vermibus exponunt: Quid ni itaque opus necessarium aggredieris? nam si nunquam vis aggredi, necesse est ut pereas: secundum illud Christi Domini. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Quod si aliquando, certè hoc tempore: nisi isto facias, quæ spes unquam, cum te ad hoc omnia premant.

Quod si facere decrevisti, vide quid

aggredieris? non habitum tantum, sed animum gere pœnitentis. Non tantum ad ceremoniam sint in capite tuo cineres, sed de facto corpus tuum divexa, jejuniis, oratione, vigilia, cilicio, sacco, flagellis, pœnitentiis. Neque hoc tantum, sed quia vera pœnitentia sedem habet in corde. *scindite corda vestra, & non vestimenta vestra,* germana pœnitentiæ est humilitas, atque animi demissio, quæ significatur per cinerem secundum illud Job. *Comparatus sum luto, assimilatus sum faville, & cineri.* Tu itaque animum gere humilem, atque demissum: vera pœnitentia vindictam nescit, sed veniam postulat. Tu omnibus ignosce, ac tibi ignosci postula: vera pœnitentia delicias nescit, jocus, risum, voluptates, sed amat solitudinem, luctum, lacrymas, planctum, suspiria, orationem.

* *

FERIA QUARTA CINERUM,

CONCIO

DE CONVERSIONE HOMINIS,
PER POENITENTIAM.

Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu, & in planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, &c. Quis scit si convertatur, & relinquat post se benedictionem? Joëlis 2.

QUAM dissimilis est hesternæ ac hodiernæ diei status: Illa fuit dissolutionis, hæc modestiæ. Illa peccati, hæc poenitentiae. Quid enim aliud præ se fert omnis ille Ecclesiæ apparatus? color iste in altaribus, in mensis jejunia, in templis conciones, lectiones, ac Evangelia, nihil itaque mirum si à poenitentia initium ducam post titulum lumen. *Ave Maria.*

ECCLESIA nobis hodie proponit luculenta duo facinora, unum est Dei in creaturam; alterum est creaturæ in Deum: Primum terminatur ad conversionem hominis: *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu, & in planctu:* Secundum terminatur ad conversionem Dei. *Quis scit si convertatur, & ignoscat, & relinquat post se benedictionem? Vtraque autem cōversio sit per*

poenitentiam, quæ homini, & Deo cōvenit, secundum Jeremiæ verba cap. 18. *Si poenitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam & ego poenitentiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei.* Incipio à priori, atque hanc propositionem profero, conversionem hominis esse unum è maximis Dei facinoribus.

I. Ratio petitur ex parte principij, nēpe omnipotētiæ, misericordiæ, & justitiæ, ut scias ab omnipotētiâ, habere, ut summum sit opus: à misericordiâ, ut sit summè amabile: à justitiâ, ut sit sanctissimum.

Quoad omnipotentiam attinet, canit Eccles. 10. Dominicâ post Pentec. Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maximè & miserando manifestas. Et Sap. 11. *Misereris omnium quia omnia potes. & dissimulas peccata hominum propter poenitentiam.*

P 2

Etc.

Et c. 12. *Ob hoc quod omnium Dominus es, omnibus te parcere facis.* Et Ecclesiastici cap. 2. *Secundum magnitudinem ipsius, sic est misericordia illius, cum ipso est:* Et David Psal. 61. *Quia potestas Dei est, et tibi Domine misericordia, quasi dicat. Ideo ista, quia illa. Sed vide rationes.*

1. est, Quia eius tantum est posse parcere, qui punire potest: Is autem punire tantum potest, qui superior est, & cui nemo resistere potest; verè itaque dictum est à Sapiente. *Misereris omnium quia omnia potes.* Miseretur enim qui se se ulcisci potest.

2. Quia cum possit omnia, summam & Regiam habet potestatem quæ per se non ordinatur ad puniendum, sed ad benefaciendum? itaque in parcendo ostendit suam potentiam; ideò enim parcat, & miseretur, quia punire potest, & non ulciscitur, quia potest ulcisci, nempe suâ utens potestate ad miserendum non ad ulciscendum, quâ ratione peccatores ad se revocat: præclaro Regibus documento, ut ad imperandum, clementiâ magis, quàm iustitiâ uti veniant; illâ enim splendidiùs coronatur, quàm auro, & gemmis: quare propria Regum corona est Clementia. Vnde Seneca lib. de Clementiâ cap. vlt. Nul- lum ornamentum Principis fastigio dignius, pulchriusque est, quàm illa corona ob cives servatos: non hostilia arma detracta victis, non currus Barbarorum sanguine eruenti, non parta bello spolia: hæc divina potètia est, gregatim & publicè servare. Quasi diceret, occidere, spoliare, vincere, humanum quid est, at servare, parcere, & indulgere divinû: Idem lib. 4. de Benef. cap. 16.

agens quomodò Deus Bonis & malis benefaciat; Bona sua per gentes, populosque distribuit, unam sortitus potentiam, prodesse.

3. Quia uti inferiores Iudices punire possunt, & non possunt parcere, sed is tantum qui Regiam & summam habet potestatem; nam cæteri legibus tenentur, leges autem non parcunt, sed puniunt; at qui summæ est potestatis, is non tenetur legibus, itaque nec punire tenetur, sed potest parcere; quare si punit, secundum leges facit, & in hoc non utitur summâ suâ potestate, sed si parcat, cum non id faciat secundum leges, id facit usu summæ potestatis: Ita Deus, &c. quare rectè dicitur *Misereris omnium, quia omnia potes.*

4. Rationem suggerit Sapiens cap. 11. *Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.* Cantacuzenus: optimum procurationis genus est sua non velle destruere.

5. Quia nimirum ostendit se vinci non posse, neque peccatis hominum, neque irâ ac vindictâ, quod solent homines, quos ira facit sui impotentes: Itaque Moyse sic eum compellat Exod. 34. *Dominator Domine. Deus, misericors, et clemens:* prius dominatorem, & Dominum vocat, postea misericordem & clementem: & Apostolus Rom. 9. *Volens Deus offendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multâ patientiâ vasa iræ:* certè non posset alius præter Deum omnipotentem tot ac tam graves injurias tolerare: unde apud Osee cap. 11. *Non faciam furorem iræ meæ, non convertar, ut disperdam Ephraim. quoniâ Deus ego, et non homo.*

6. Quia

6. Quia solius Dei est peccata dimittere: unde in Evāgelio, *Quis est hic qui etiam peccata dimittit?* & Matth. 9. Scribæ & Pharifæi Christum blasphemare dicebant cum peccata remitteret: unde cū miraculo id se posse confirmavit: *ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terrâ dimittendi peccata, tunc ait Paralytico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Et surrexit, & abiit in domum suam. Videntes turba timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.*

7. Quia id opus superat mundi creationem, hoc est, Angelorum, hominum, & rerum omnium creationem, immo rerum omnium possibilium in ordine nature, unde non est opus à Deo ut authore nature, sed ut ab authore supernaturali. Cogita quanta sit latitudo ordinis naturalis, & quo progrediatur omnipotentia in rebus naturalibus, in miraculis, & in rebus extraordinariis: unius peccatoris conversio hæc omnia eò usque superat, ut sit alterius ordinis.

Quod ad misericordiam spectat id probatur 1. ratione veri, & summi obiecti, est enim peccatum sola vera, & summa miseria, à qua liberati non potest homo, nisi solâ misericordiâ. Etenim finge Deum omnia habere præter misericordiam, certè nunquam parceret: Ita quibus misericordiam non impertivit, illis non dedit pœnitentiæ locum, & consequenter neque veniam: 2. Ratione modi, nempe per pœnitentiâ, quæ à Deo, ut bono proficitur. Præclarum est quod legitur in Talmud Hierosolymitano in libro Macchot. id est

flagellorum, ubi explicantur verba Psalm. 24. *Bonus, & rectus Deus, propter hoc docebit errantes viam.* Illa enim via explicatur pœnitentiâ, quæ sit peccatoris condemnatio? & dixit quærentibus, id quod scribitur Proverb. 13. *Peccatores persequetur malum.* Quæsierunt à Propheta, quæ esset peccatoris condemnatio: Et dixit Ezechiel cap. 18. *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur:* Interrogaverunt quoque Legem dicentes, *Quæ est peccatoris condemnatio?* & respondit ei, offerat sacrificium, ut remittatur ei, ut scriptum est Levit. 1. Interrogaverunt denique Deum sanctum, & benedictum. *Quæ est peccatoris condemnatio?* & dixit eis *agat pœnitentiâ, & signoscetur ei, & hoc est quod scriptum est in Psalm. 24. Bonus, & rectus, propterea dabit errantes vel peccatores viam, vel in viâ, quia ipse ostendet peccatoribus viam agendi pœnitentiâ:* unde patet pœnitentiâ venire à Deo ut bono, & misericordi.

Quod ad iustitiam attinet, idem facile probatur, Quia per solam peccatoris conversionem per pœnitentiâ ponitur æquale, & reparatur injuria, & nunquam alio modo, nam per pœnitentiâ, etiam inferni, non ponitur æquale. 1. Quia semper manet offensa. 2. Quia non idem qui offendit satisfacit, neque enim creatura per libertatem satisfacit, sed per coactionem, non volendo, sed patiendo, unde necessitas æternitatis, quia Creatura semper debet, ac nihil exsolvit, sed per pœnitentiâ æqualitas ponitur: nam per pœnitentiâ perfectam tollitur offensa: idem satisfacit, qui peccavit; uti anima liberè

à Deo recesserat, ita libere redit ad Deum: Eadem ponit æqualitatem in pœnâ, unde Tertull. ait pœnitentiam idem facere, quod facit iustitia, saviendo in peccatorem: ex quo patet summum opus esse iustitiæ.

Cùm itaque actiones Dei externæ proficiantur vel ab omnipotentia, vel à bonitate, & misericordiâ, vel à iustitiâ; (nam spectata in se, & absolutè, proficiuntur ab omnipotentia: si spectentur relativè, vel sunt gratuita, vel debita: si sunt gratuita, originem habent à misericordiâ: si sunt debita, iustitiam respiciunt:) facilè concluditur ex ratione principij, conversionem peccatoris esse magnum Dei opus.

II. Ratio petitur ex parte resistentiæ, quam Deus patitur, qualem non habet in operibus aliis, cui scilicet nec nihilum in creatione, nec ulla creatura obfistit: unde quælibet respectu Dei ad quidlibet habet potentiam, quam vocant obedientialem, *Tibi enim subest cum volueris posse*: sed cum liberum arbitrium alio modo moderetur, illud sine pugna quâdam & victoriâ non flectit: unde sic loquitur Sapiens: *Tu autem Dominator virtutis cum magna tranquillitate iudicas, & cum magnâ reverentiâ disponis nos*. Porro eiusmodi resistentia quam in peccatoris conversione experiri solet, ut & violentia quam infert, multiplex esse consuevit; sed triplicem tantum afferre hîc placet.

1. Est ex parte diaboli, à quo invito, & repugnante suos electos Deus eripit secundum illud Joan. 12. *Nunc iudicium est, mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras: Et ego si exaltatus fuero à terrâ, omnia*

traham ad meipsum: Chysof. homil. 66. in Joan. Traham (inquit) tanquam à tyranno detentos, & per se minime potentes eius manus effugere, ut potè repugnantis. Alio loco rapinam appellat. Nemo potest spolia fortis rapere, nisi prius alliget eum, & tunc rapiat: Hæc autem ad illius violentiam ostendendam dicit, ut illic rapinam, illic tractionem appellaret. Huic principio innititur tota parabola de forti armato custodiente atrium suum: Hinc existunt illæ acres plerumque pugne in quorundam conversione: Ita cum primo castitatem vovit B. Ignatius, tota domus concussa est. Huc pertinet violenta vis quæ infertur domo, parentibus, amicis, amatoribus, qui modis omnibus bonum sæpè impediunt, secum dum illud Christi Domini, Matth. 10. *Inimici hominis domestici eius*: vel suis lachrymis & eiulatibus conantur impedire: cuius figuram habes in Apocalypsi cap. 18. ubi ad conversionem Romani Imperij, quæ per casum Babylonis designatur: *Et flebunt (inquit) Et plangent se super illam Reges terræ, qui cum illâ fornicati sunt, Et in delicijs vixerunt, cum viderint fumum incendij eius*: Et ut indicet idem, de ijs, qui aliquid emolumenti percipiebant, *Et negotiatores terræ flebunt, Et lugebunt super illam: quoniam merces eorum nemo emet amplius; merces aurî, Et argenti, Et lapidû pretiosi, Et margarita, Et byssi, Et purpure, Et serici, Et cocci, &c. Et poma desiderij anime tuæ discesserunt à te, Et omnia pingua, Et præclara perierunt à te, Et amplius illa jam non invenient: cuius rei possem varia exempla vobis afferre.*

2. Ex parte vitiorum & concupiscentiarum, quibus vim infert Deus, homines

mines excitando ad illas mortificandas. Nam ab exaltatione Christi Domini in cruce, multo magis quam à diebus Ioannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur: ubi mortificationis violentiam passim S.S. Patres intelligunt: Quo enim Dei vocatio pertinet, nisi ad mortificanda membra super terram, in quibus regnat concupiscentia.

3. Ex parte ipsius voluntatis cui etiam violentia fit, ratione dispositionis contrariæ & reluctantis, quam debellat victrix gratia, & præpotens vocatio: unde ex eo commendatur, quod licet obstacula reperiat & voluntatem contradicentem, omnem tamen difficultatem perumpat, secundum illud orâtis Ecclesiæ. Et nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates: dum enim ex nolentibus volentes facit, nolentes aggreditur, quod verbum (trahendi) recte significat, quandoquidē quandā coactionē importat. Chrysof. serm. 10. in Psal. 18. Attrahit nolentes: nemo dicat, non vult, quia & Abraham, ut offeret filium, colliavit: Et Loth Angeli ut subtraherent flammis, extractum manibus sustulerunt. Et Petrum Dominus, ut iret ad martyrium, quo nolebat, auxilij sui virtute, præcinxit dicens: *alius tecinget, & ducet quò tu non vis*: Et Pater cœlestis non solum volentes suscipit, sed attrahit & nolentes, dicente filio: *Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum*: Id significatum in parabola invitatorū ad cœnam, ad quam invitati noluerunt venire, coacti autem venerunt: ubi adverte discrimen vocandi, nam qui noluerunt venire, invitati tantum sunt

& admoniti temporis veniendi, quia omnia parata sunt: potuerunt autem venire si voluissent; sed non sunt introducti, & coacti. *At iratus Paterfamilias, significatur affectus ad superandas difficultates, seruo præcepit: Exi citò in plateas: & vicos civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos in introduc huc*; videlicet non iam expectans, ut ipsi venirent proposita sibi vocatione convivij; quia nec pauperes auderent, nec debiles ac claudi dõssent incedere: nec cæci viderent lucem, ac ianuam, si servus vel momento dimitteret: opus igitur fuit ut manu traheret, donec ad cœnam venirent: Itaque in iis maioris virtutis elucet vocatio qui plus habent resistentiæ, ut qui in viis & sepibus erant, intrare compelluntur, qui eos significant, quos Deus permisit maioribus retineri impedimentis, & vitiis, quibus postea coactionem, infert, ut mutantur: plerūque enim reluctantibus hominibus, à Deo, & ab eius ministris obtruditur: opportunè, & importunè prædicatio veritatis, in crepatio, suasio, obsecratio, exempla, miracula, flagella, beneficia, occasiones salutis, immò etiam interiores illustrationes, vehementes impulsus, & exuberantes suavitates, quibus tandem efficitur, ut appetatur avidissimè quod antea fastidium & nauseam peccatori provocabat: Orig. homil. 25. in Num. loquens de Christo: *Liberi arbitrij est, anima, & in quam voluerit partem est ei liberum declinare*. Subdit: *Quodammodo vim nobis fecit, ut nos pertrahat ad salutem*. Id probat infra: *quoscumque inveneritis, cogite intrare*; sic ergo non solum invitamur

Deo,

à Deo, sed & trahimur & cogimur ad salutem: quomodo autem id fiat, quis explicet? unde Prosper lib. contra Collator. cap. 14. Quis perspicere, aut enarrare possit, per quos affectus visitatio Dei animum ducat humanum, ut quæ fugiebat, sequatur, quæ oderat, diligat; quæ fastidiebat, efuriat, ac subitâ commutatione mirabili, quæ clausa ei fuerant, sint aperta; quæ onerosa, sint levia; quæ amara, sint dulcia, quæ obscura, sint lucida: *Hæc autem omnia operatur unus, atque idem spiritus dividens singulis prout vult.* Quantum exemplum habemus in Augustino, qui voluntatis suæ, & gratiæ pugnam tam scite descripsit.

III. Ratio petitur ex parte victoriæ; & quidem si auderem, dicerem etiam in ipso Deo qui parcit? nam quantum illud est, ut Deus sic offensus, sic justus, sic rectus, odisse desinat? Exemplum in creatura. Certè ægerrimè parcimus offensi: itaque Apostolus Rom. 5. *Commendat autem Deus charitatem suam in nobis, quoniã cum adhuc peccatores essemus secundum tempus Christus pro nobis mortuus est.* Neque enim Deus uno tantùm attributo, peccato repugnat, ut errori per sapientiam, infirmitati per potentiam, sed omnibus attributis, & ipsâ suâ naturâ. Itaque necesse est ut quasi seipsum vincat Deus, ut parcat. Sed vide alterâ victoriâ. I. in vindictâ, certè maior est quàm in inferno, ubi durante etiam pœnâ, non tollitur rebellio, unde non perfecta victoriâ: immò, quod maximè displicet, manet: & quod solum amabatur, punitur. Manet enim peccatum, & peccator punitur: quod cõtra sit per remissionem, & pœnitentiam; quapro-

pter in Scripturis remissio peccatorum exprimitur per ruinas, per debellationes, per incendia, per conflagrationes, Isaia 34. *Indignatio Domini super omnes gentes, & furor super universam militiam eorum: interfecit eos, & dedit eos in occisionem, &c. Quia dies ultionis Domini annus retributionum judicij Sion, &c. Noctæ & dies non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius.* Nominè Idumææ intelligit Montanus Romanum Imperium: Romam in urbe Bosra; incendium in igne Evangelij: Sophon 3. *In fine zeli mei devorabitur omnis terra, quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant ei humero uno:* de igne Evangelij interpretatur Hieronymus: item in Apocalypsi, cum sub figura Babylonis, Romæ casus narratur, & dicitur fumus incendij illius duraturus in sæcula: non potest intelligi de materiali incendio, sed de spirituali. Item cum dicitur decima pars Jerusalem corruisse, non intelligitur de materiali ruina, cum tota fuerit destructa, quo tempore scripta fuit Apocalypsis: dicitur tamen Deus vindictam sumpsisse, cum decima pars civitatis cecidit; quæ ruina mystica est, juxta Isaje vaticinium cap. 6. *Adhuc in ea decimatio, & convertetur.* Conversionem autem sic exprimit Apocal. 18. *Et igne comburetur, quia fortis est Deus, qui judicabit illam.*

2. Vide certam victoriâ in domino, & subjectione; cum enim creata omnia Deo perfecte sint subiecta, una hominis voluntas, Dei voluntati rebellis esse potest, vi liberi arbitrij: ac licet trahi possit, quò non vult duci, manet tamen libera voluntas sui iuris:

si vo-

si volet; non quidem Dei damno, sed suo: sed si perire volet, necesse est ut pereat: Porro Deus non est Dominus liberi arbitrij, nisi per gratiam, & liberi arbitrij peccatoris per pœnitentiam; quâ ratione Deus, libro contra Collatorem cap. 6. Non resistentem invitumque compellit, sed ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatē resistentis inclinât, ut cor audientis, obediendi in se delectatione generatâ, ibi surgat, ubi premebatur: ibi discat, ubi ignorabat: ibi fidat, unde diffidebat: inde velit, unde nolebat: etenim *Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fructum suum: unde congratulatio illa solemnis in cœlo: Et maius gaudium super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta novem iustis, qui non indigent pœnitentiâ.*

IV. Ratio petitur ex ratione terminorum, nempe ob distantiam: unde mirabilior mutatio: plus enim distat peccatum à gratia, quàm non ens ab ente: unde sicut in productionibus omnium difficillima est creatio, propter terminorum summam distantiam; & sicut in miraculis illud est maximum, ubi maior est mutatio, & illa maxima, ubi termini maximè distant: ita summa mutatio est ex peccato ad iustitiam, & hoc significat, *maius gaudium super uno peccatore, quàm super nonaginta novem iustis qui non indigent pœnitentiâ*: Sic æstimamus miracula, & plus nos movet aquarum soliditas in transitu filiorum Israël, quàm soliditas terræ: plus aqua scaturiens è rupe, quàm magna flumina: plus ignis devorans filios Aaron, & rebelles in seditione Core, quàm Æthnæ, & Vesuvij incendia.

V. Ratio petitur ab effectu qui producit, nempe à gratia sanctificante, quæ formalis est peccatoris iustificatio, quæ quanta sit, vel hinc æstima. 1. quod sit re omni naturali superior: cōsidera omnes creaturas spirituales, & corporeas, & vide in eis naturam, & statum earum moralem, internum ob virtutes, & perfectiones: externum ob dignitates. 2. Quod nemo per se tantū bonum mereri possit, quacumque industriâ, quocumque labore, quodque creatura nulla pervenire ad illam possit; & tamen in creaturis præsertim spiritualibus quot sunt perfectionis gradus? Eodem pertinet quod nulli creaturæ quantumlibet perfectæ connaturalis esse possit.

3. Quod sit status divinus, & participatio quædam divinæ naturæ, iuxta illud S. Petri: *Divinæ consortes nature*. Denique quod sit certum ius ad gloriam, certa beatitudinis expectatio, quodque nullâ re aliâ, quàm ipso Deo immediatè possessio compensari, vel æstimari possit. Ex quibus omnibus videtur rectè proposuerim illud, conversionem hominis peccatoris esse unum è maximis facinoribus Dei?

Hic paulum sistamus, Auditores: *Cui loquar, aut quem contestabor? quis tanti operis materia obiectum esse vult. Quid gloriaris in malitia qui potens es in iniquitate, &c. à seculo confregisti jugum, dixisti non serviam. Nonne satis est te Deum ut authorem naturæ, ut benefactorem neglexisse, & donis eius omnib' abusu esse: & in eius offensiones convertisse? an non satis te Deum ut Legislatorem contempnisset, hoc est, leges ipsius, & mandata? sed quàm iusta, quàm æqua,*

Q

quàm

quàm naturæ conformia, quàm rationi consentanea, quàm facilia! Probe est *verbum in ore tuo*, &c. Num satis quod sequitur? tum minas, tum promissa? sed qualia? sed quanta? & in hanc vitam, & in alteram: & tempus, & æternitatem spectantia? Quid est quod etiam ut auctorem gratiæ negligere pergis, hoc est, ut omnipotentem, ut bonum, ut iustum? Quid tandem expectas? an nescis alterum è duobus esse necessarium, ut fias, vel iræ atque vindictæ vas, vel misericordiæ? Quid necesse est ut Deus aliquando ex tuo supplicio gloriam quærat? atque idem tibi dicat quod Pharaoni, uti dicitur Rom. 9. *In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, & ut annuntietur nomen meum in universa terra*: quod præstitit insigni eius calamitate, & supplicio: Sophoniæ 2. *Hæc est civitas gloriosa habitans in confidentia, quæ dicebat in corde suo, ego sum, & extra me, non est alia amplius*: de Ninive loquitur potentissima & amplissima urbe Assyriorum: *Quomodo facta est in desertum, cubile bestię? omnis qui transit per eam, sibilabit, & movebit manum suam*. Jeremiæ 19. *Et ponam civitatem hanc in stuporem, & in sibilum*: de Jerusalem loquitur destruenda à Chaldæis: *Omnis qui præterierit per eam obstupescet, & sibilabit super universa plaga eius*: vide quàm illud sit dissimile: *Et erit gaudium in caelo super uno peccatore pœnitentiam agente*. Et tu quidem quid expectas, quid moraris? *Ecce nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis*. Nunc illud tempus est de quo dicitur: *In tempore*

accepto exaudivi te. Ad hoc enim nos Ecclesia, ipso habitu, vocibus & ceremonijs invitat; nam ut cætera præteream, jejunium, lugubres vestes, conciones quotidianas; preces longiores, quorsum ipso in aditu Quadragesimæ, cineres tibi proponit, nisi ut te moneat eius status ad quem te vocat, nempe ad pœnitentiam? quippe cum pœnitentia sit gravissimus luctus; nulla enim pœnitentia est sine dolore, dolor autem ille debet esse omnium maximus, quia de summo malo, nempe de peccato: & nemo sumum dolorem tenere ita potest, quin foras erumpat: at inter signa doloris, fuit illa cineris aspersio: hinc illud Jobi cap. 42. *Ago pœnitentiam in favilla & cinere*: Et Jonæ 3. ubi fit mentio pœnitentiæ Regis Ninives, scribitur: *Surrexit de folio suo, & abiecit festimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedit in cinere*. Tria enim in pœnitentia potissimum spectantur. 1. Ut Deus offensus placeatur: 2. Ut peccator puniatur: 3. Ut à peccato removeatur; quæ omnia ista ceremoniâ perfectissimè designantur, uti alia jam concione diximus. In hæc igitur tria seriò, seduloque incumbere, ut Deo quem toties tot peccatis offendisti, placato, pœnis quas peccando meruisti, vel omnino, vel saltem ex parte ultrò assumptis, peccandi in posterum voluntate sublatâ, gratus sis. Auctori gratiæ, sic quo ad gloriam pervenias, quò nos perducatur Pater, & Filius: & Spiritus Sanctus. Amen.

* *

FERIA QUARTA VEL QUINTA CINERUM,

CONCIO

DE QUADAM CONVERSIONE DEI PER
pœnitentiam; quæ est continuatio præcedentis.

*Quis scit si convertatur, & ignoscat, & relinquat post se
benedictionem. Joël. 2.*

ECCLESIA (ajebamus heri) nobis exhibuit duo magna, luculentaque facinora: unum Dei increaturas; alterum creaturæ in Deum. Primum terminatur ad conversionem hominis; secundum ad Dei conversionem terminatur. Utraque cõversio efficitur pœnitentiâ. A priore incepti, superest ut de altera hodie loquamur, nempe de conversione Dei, de qua id pronuntio: Magni operis susceptionem esse homini, efficere ut Deus voluntatem mutet, sed multo amplius, etiam cum cogere, ut pœnitentiam agat, sicut ipse loquitur cap. 18. Jeremiæ: *Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei.* Verum si facinus illud magnum est, non est impossibile. Argumentum hoc admodum sublime ac eminens est, sed magnæ etiam consolationis. Prima conditio attentio-

nem vestram, altera voluntatis studium postulat.

Certum est i. voluntatem Dei absolutam communiter loquendo, semper impleri. Probatur, quoniam Deus operatur per voluntatem, hæc autem est omnipotens; ergo semper assequitur effectum quem vult. Probatur consequentia; quia si non assequeretur effectum quem vult, id necessario proveniret ex defectu potentiæ; siquidem supponitur non deesse voluntatem.

Confirmatur i. quia volitio Dei est eius ultima determinatio ad operandum; quare si hac determinatione positâ non sequeretur effectus, proveniret vel ex mutatione voluntatis: sed permanere illam supponimus, cum diximus absolutam: vel ex defectu potentiæ, vel ex impedimento ipsius; quæ omnia Deo repugnant: *Quis enim resistit ei?* ait Apostolus post Jobum.

¶

Con-

Confirmatur 2. quia omnipotentia Dei non potest impediri in seipsa; ut pote quæ neque destrui potest, neque minui, neque debilitari, quemadmodum aut extinguitur ignis, aut minuitur calor, aut quantitas illius: neque etiã potest impediri in mediis per quæ agit, tum quia potest agere independenter ab illis: tum quia cum illis utitur, utitur summo jure, & illa expedire potest, & vim augere ut infallibiliter agant: itaque sic loquitur Isaia 46. *Consilium meum stabit, & cunctis voluntas mea fiet.* Et Psal. 134. *Omnia quaecumque voluit Dominus fecit:* unde Fulgentius lib. 1. ad Monimum c. 12. non est aliud in illo, velle, quàm posse: hinc ista in Deo dicuntur mutuò, virtus voluntatis, & voluntas ipsa virtutis. Ibi nunquam deest voluntatis effectus; quia voluntas ipsa non aliud invenitur esse, quàm virtus: quidquid autem vult, potest, qui quantum vult, tantum potest: propterea de eo solo dignè dicitur: *Omnia quaecumque voluit fecit.* Et iterum: *Subest enim tibi cum volueris posse:* Ideò dixi tantam ipsi esse virtutem voluntatis, quanta est voluntas ipsa virtutis: quia cui semper subest cum volet posse, non aliud est in illo velle quàm posse.

Certum est 1. ex priori propositione, neminem se opponere posse, aut impedire absolutam Dei Voluntatem, Esther 13. *In ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tua resistere voluntati;* & Judith. 16. *Tibi servit omnis creatura tua, quia dixisti, & facta sunt, misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat voci tue:* Alioquin enim, ut ait Augustinus in Enchiridio capite 95. Periclitatur ipsi

nostræ confessionis initium, quã nos in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur.

Hinc sequitur 1. ut cum absolute decrevit punire, impediri ipse nõ possit, quemadmodum dicitur Jobi 9. *Deus, cuius iræ resistere nemo potest.* Et Psal. 75. *Tu terribilis es, & quis resistet tibi?* Isaia 14. *Juravit Dominus exercituum, dicens, si non ut putavi, ita erit, & quomodo mente tradavi, sic eveniet, ut conteram Assyrium.* Et post pauca: *Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare, & manus eius extenta, quis avertet eam?* quod Sanctus Hieronymus sic interpretatur, non pro difficili debemus accipere, sicut illud legitur: *Quis sapiens, & intelliget hæc?* & cætera his similia, sed pro impossibili; nullus enim Domini poterit infirmare consilium, & manum eius extentam, five sublimem, ne percutiat, avertere.

Sequitur 2. ex contrario, neminem unquam impedire, ne aliquem salvet, cum volet. Augustinus libro de corrept. & gratia capite 14. Cui volenti salvum facere, nullum resistit arbitrium: sic enim velle, vel nolle, in volentis, aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem: de his enim qui faciunt quæ non vult, facit ipse quæ vult. Rationem horum omnium dat Apostolus Ephes. 1. *Universa operatur secundum consilium voluntatis suæ.* In quæ verba sic discurret S. Hieronymus: Nos homines pleraq; volumus facere consilio, sed nequaquam voluntatem sequitur effectus; illi autem nullus resistere potest, quin omnia quæ voluerit, faciat, etenim cum consilium ad delibera-

berationem pertineat, importat meliorum electionem, quibus infallibiliter pertingit ad finem. Itaque rectè Boëtius, omnem modum paucis verbis concludit lib. 3. de consol. proſa 12. Non est aliquid quod summo huic bono vel velit, vel possit obſistere; velit, referendum ad actus liberos; possit, ad reliqua.

Certum tamen est, maximam partem actionum Dei circa creaturam rationalem esse non posse voluntates absolutas, sed conditionatas. Ratio est; quia Deus operatur secundum naturas rerum, itaque circa naturam rationalem sic ordinavit, ut non absolutam voluntate eam regat, sed conditionatam, ne vim faciat voluntati: & hoc sensu distinguit Damasc. quæ in nobis non sunt, & quæ in nobis sunt: prima dicit esse opera providentiæ, alia non tantum providentiæ, sed etiam liberæ potestatis & arbitrij: Anselmus eodem sensu in verba illa Matth. 6. *Fiat voluntas Dei*; docet quædam opera esse providentiæ, alia misericordiæ; istis resisti posse, alijs autem minime. Hinc originem habet quod creatura rationalis resistere possit voluntati divinæ in quibusdam. Exod. 10. ad Pharaonem: *Usque quò non vis subici mihi? dimitte populum meum.* Roman. 13. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Et Jobi 9. *Quis resistit ei, & pacem habuit?*

Confirmatur hæc propositio ex eo quod Deus circa creaturam rationalem agat, vel misericordiam, vel justitiã; nam vel illam bene disponit prope se; vel illam malè disponit longè à se: etenim necesse est, ut creaturæ bene sit, vel ma-

lè: Bene est per misericordiam, & gratiam: malè per justitiã. Ratio est, quoniam oportet ut creatura intra ordinem aliquem sit providentiæ, vel beneficiorum, vel suppliciorum. Porro illo utroque modo creaturam ferè disponit voluntate conditionatã. Dixi ferè; quia ratione gratiæ, multa facit quidem independenter ab omni conditione, & in seipso fontem invenit bonitatis, & causam bene faciendi, ut pote, qui non tantum sit bonus, sed etiam ipsa bonitas: ita primam gratiam, & initium fidei ipse largitur, & quædam bona; sed tamen maximã beneficiorum partem & omnia supplicia hominibus, & præparat, & irrogat, positã conditione, unde illa vult voluntate non absoluta, sed conditionatã.

Sequitur quartò, omissis variis circumstantiis & conditionibus, de quibus in præsentem non est nobis sermo; cum in universum Deus circa homines duo præcipue moliatur, quædamquæ pertinet ad beneficia, alia quæ pertinent ad supplicia; in illis ut plurimum ut conditionem includi, ad beneficia quidem impetranda, orationem; ad supplicia verò, evitanda aut removenda, pœnitentiã.

Prima pars probatur ex necessitate orationis, quæ colligitur ex verbis Christi, & Apostolorum doctrina, Lucæ 18. *Oportet semper orare, & nunquam deficere.* Chrysostomus, dum oportet dixit, necessitatem inducit. Item donum perseverantiæ nõ confertur, nisi orationi: Augustinus lib. de dono perseverantiæ cap. 16. Constat (ait) Deum nobis aliqua etiam non orantibus dare, ut initiũ fidei: alia non nisi pro orantibus præ-

parasse, sicut perseverantiam in finem. Ex eodem Augustino refertur in libro de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 56. Nullum credimus ad salutem, nisi Deo invitante, venire: nullum invitatum, salutem suam, nisi Deo auxiliante, operari; nullam nisi orantem auxilium pramereri. Ex quibus verbis patet tam ad salutem necessariam esse orationem, quam auxilium Dei; quia illud non nisi per orationem obtinetur. Iuxta quam doctrinam dixit Augustinus libro de natura & gratia capite 43. Deus impossibilia non jubet, sed iubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis.

Secunda pars probatur ex Scripturis omnibus in quibus passim promittitur pœnitentibus venia: Ezechiel. 33. *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua, &c. Et postea: Si dixero impio, morte morieris, & egerit pœnitentiam à peccato suo, &c. vitâ vivet, & non morietur, omnia peccata eius que peccavit, non imputabuntur ei: iudicium & iustitiam fecit, vitâ vivet.* Jeremiæ 18. *Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei.* Et certè cum duæ sint leges, divina & humana, qui legem humanam violavit sine venia punitur: qui verò divinam, locum habet pœnitentiæ. Inter homines, ubi quis est summè offensus ab alio, non sibi satisfactum putat, si ille doleat de offensa, licet iusta sit compensatio propter summam æqualitatem: At Deus post quamcumque offensam placatur, si accedat pœnitentia; unde illi canit Ecclesia: Cuius est propriū

misereri semper & parcere: quare Ezech. 18. *Nunquid voluntatis mea est mors impij, dicit, Dominus Deus, ut non & convertatur à viis suis, & vivat?*

2. Probatur ex variis parabolis: filij prodigi quem pater redeuntem suscepit occurrens ei: Ovis deperditæ, quam pastor requisivit, & inventam sustulit in humeros: Drachmæ inventæ, quam mulier tam studiose requisivit, & de inventa ita gavisa est, ut vicinas etiam convocarit ad congaudendum: Ficûs infructuosæ, cuius excidiū distulit Dominus, & aliarum similium.

3. Propatur à variis exemplis, ex quibus patet, neminem pœnitentem aliquādo fuisse reiectum; si vera, & non ficta fuit pœnitentia: Non Publicanū, qui descendit iustificatus in domum suam: non Magdalenam, licet in civitate peccatricem, cuius patrocinium suscepit Dominus, & cui dictum est: *Vade in pace.* Et quæ Simoni prælata est. Non Petrum, licet negantem: cui non solum venia data est, sed factus est omnium Apostolorum caput: *Pasce oves meas, pasce agnos meos.* Non Paulum licet blasphemum, Ecclesiæ persecutorem, & ut se vocat, *primum omnium peccatorem, in quo Deus ostendit divitias gloriæ suæ.* Non Latronem in exitu tantum pœnitentem, cuius primam orationem Deus exaudivit, nec vel unum diem dilatus est; sed quo die pœnituit, eodem die in Paradisum est admissus: unde Arnoldus tract. de septem verbis Domini: Nullas omninò metas habet divina clementia: Sit qui invocet, erit qui exaudiat: sit qui pœniteat, non deerit qui indulgeat. Sed

ut

ut omittam innumeros in utroque Testamento, unicum inter mortales scelestissimum præterire non possum, cò illustriorem, quò nobiliorem, ut pote Regem: is fuit Manasses, de cuius criminibus ea scribit textus sacer 4. Reg. cap. 21. quæ terrorem incutiant. 1. enim in summo omnium peccatorum summus fuit; nullum enim omisit idololatriæ genus, conquistis undique diis peregrinis aras instruxit, & eos adoravit, ædificavit excelsa quæ dissipaverat Ezechias pater eius, *erexit aras Baal, & fecit lucos, sicut fecerat Achab rex Israël, & adoravit omnem militiam celi, & coluit eam.* Et quod est summus impietatis cumulus, in ipso templo, cuius eo tempore summa erit sanctitas & religio, Gentium simulachris statuit altaria. Ad hæc *traduxit filium suum per ignem, & ariolatus est, & observavit auguria, & fecit pythones, & aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, & irritaret eum:* atque ut mediocriter non esset impius, peccatum addidit scandali, Iudam modis omnibus & pellexit, & coegit ad idololatriam: & post multa enumerata subdit Scriptura: *Quia fecit Manasses Rex Iuda abominationes istas pessimas super omnia quæ fecerunt Amorrbæi ante eum, & peccare fecit etiam Iudam in immunditiis suis.*

2. Quod attinet ad crudelitates, audi quomodo loquatur Scriptura: *Insuper & sanguinem innoxium fudit Manasses multum nimis, donec impleveret Ierusalem usque ad eos: Metaphorâ sumptâ à vase quod plenum est, cum ad summum, & ad os liquor pervenerit, qui modus loquendi significat magnam sanguinis*

effusi abundantiam. Porro sanguis fuit, & Prophetarum qui cum arugebant, & eorum qui illius mores, & institutū sequi volebant. Certè Ioseph lib. 10. antiq. c. 4. In omnes, quotquot erant ex Hæbreis, iustos grassabatur cædibus, nec à Prophetis quidem cruentas manus abstinens; nam ex horum numero per singulos dies supplicio afficiebat. Inter cæteros Isaiam prophetam medium ferrâ secuit: qualem virum! regis stirpis, consanguineum & sanctissimum, sed cuius reprehensionem ferre non potuit homo crudelis. Denique tam multa flagitia commisit, ut de se ipse fateatur in sua oratione: *Peccavi super numerum arenae maris.*

Porro hæc sunt peccata Manassis fortunati & regnantis, sed vide peccata captivi; nam Deus in penam Manassem captivum duxit in Babylonem, ubi post angustias carceris & catenarum, de quibus ipse meminit in oratione sua, uti Sanctus Hieronymus ait in traditionibus Hebraicis, in vas æneum coniectus est, & admoto igne lentè & paulatim cruciatus: *Quid eo loco fecisse illum putatis, Auditores? cum nullum exeundi, immò nec respirandi locum inveiret, undique circumclusus, suorum idolorum numina, quæ coluerat, invocare cœpit; sed cum vanas suas preces videret, venit ei in mentem, quod à parte Ezechia crebrò audiverat: Cum quaesieris Dominum Deum tuum, invenias eum; si tamen toto corde quaesieris, & tota tribulatione anime tue, uti dicitur Deuteronom. 4. Itaque cœpit ad Deum converti, sicut dicitur 2. Paralip. cap. 33. Postquam coangustatus est, oravit*
Domi-

Dominum Deum suum, & egit pœnitentiam valde coram Deo Patrum suorum, deprecatusque est eum, & obsecravit intentè: Quid expectas, mi auditor? audi verba sequentia: Et exaudivit orationem eius, reduxitque eum Ierusalem in regnum suum, & cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus. At vide quomodo: id explicat Glycas in suis Annalibus, dicens adfuisse Angelum Regi oranti, qui raptò vase æneo in quod inclusus fuerat, eum Hierosolymam reduxit, & in pristinam dignitatem restituit. Quis credat sceleratum hominem, & tantorum criminum reum sublatum fuisse ab angelo, ut Prophetam? id tamen factum est; tantum potest pœnitentia: quem mundi totius lachrymæ, quem omnia flumina, quem maria omnia abluere non potuissent, id fecit pœnitentia: unde subdit Glycas: tot, tantaque facinora Manasses perpetravit, ut divinus ille Athanasius dicere non dubitarit; Si Manasse Deus servavit, equidem ausim dicere, quòd diabolus ipsum servaturus fuerit, si reverti ad Deum voluerit. Quid te igitur sperare non oporteat, mi Auditor, pœnitentiæ beneficio? cum quesieris Dominum Deum tuum, invenieris, si tamen toto corde quesieris, & tota tribulatione animæ tuæ: sed unde tanta vis in pœnitentiâ?

Prima ratio petitur ex parte misericordiæ & bonitatis Dei, à qua originè habet pœnitentia. Præclarum est quòd legitur in Talmud Hierosolymitano in libro flagellorum, ubi explicantur verba Psalm. 2. *Bonus & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via:* illa enim via explicatur pœni-

tentia, ut proximè superiori concione ostendi. Ex quibus verbis patet ipsam originem habere à Deo, ut bono & misericordi. Porro cum naturalis modus agendi Dei, sit à bonitate; quæ autem secundum naturam sunt, ea afferunt voluptatem; propterea actio bonitatis, & miserendi in Deo maximam habet voluptatem; unde Deus vincitur pœnitentiâ ratione cuius agit connaturaliter, cum parit.

Secunda ratio petitur ex parte iustitiæ, quæ cum maximè violetur per peccatum, exigit necessariò reparacionem: illa autem duplici tantum modo fieri potest; vel vindictâ, seu inflictione pœnæ, vel pœnitentiâ, magis autem pœnitentiâ, quam vindictâ.

Quoad vindictam attinet, certum est 1. cum per peccatum violetur ius divinum, reparari per pœnam peccatoris; uti enim peccator aliquid molitus est contra Dei voluntatem, necesse quoque est, ut aliquid patiatur contra voluntatem suam, idque ad æqualitatem secundum illud: *Quantum in delictis fuit, tantum date illi tormentum.* Unde inæqualitas quæ facta est per peccatum, reducit ad iustum per æqualitatem quæ fit per pœnam; & sic quidquid peccator faciat, in ordine continetur; nam ut aliquid intra ordinem sit, perinde est, an ordinem teneat, an in ordine teneatur? teneret quidem, si per obedientiam esset sub lege; sed si nolit, non tamen extra ordinem est, tum tenetur sub pœna; cum tam iustum sit peccatorum puniri, quam iustum est ut Creatori obediatur.

Certum

Certum est 2. cum Deus benefacien- do magnam capiat voluptatem prop- ter actionē naturæ ipsius conformem, & insuper nō possit impediri ne volup- tatem habeat sibi debitam, oportet ut quod non potest habere benefacien- do, id habeat ulciscendo, secundum illud Deuter. 28. *Sicut ante letatus est Dominus super vos, bene vobis faciens, &c. sic letabitur disperdens vos, atque subvertens.* His positis certum est quoad 1. attinet, licet per vindictam satisfiat divinæ iustitiæ quoad æqualitatem Pœnæ, non tamen omnino compensari in iuriam; quoni- am ipsa in peccatore perseverat; unde licet peccator in inferno torqueatur contra suam voluntatem, idem tamen semper contra Deum nititur, secundum illud Bernardi: Nunquam recto, pravo- que conveniet; hæc enim sibi invicem adversantur, licet non invicem lædant; quare læsio alterius, est profectò non Dei. Quoad 2. etiam hæc Dei ulciscen- tis voluptas non in ipso habet originē, sed in alio; nam cum bene facit, ex suo bene facit, cum male facit, ex alio: per pœnitentiam autem, illam dico quæ ex Spiritu Sancti inspiratione concipitur, & quæ est perfecta pœnitentia, ius Dei, quod per peccatum violatum est, ex integro reparatur: nam quoad pœnam attinet, pœnitentia, ut ait Ter- tullianus, pro iustitia Dei, fungitur mu- nere; itaque miris modis peccatorem discruciat: vide quomodo Magdalenā tractarit, sparsit eius capillos, fleti- bus ora & sinum complevit, vultum pudore & dolore accendit; sed præci- pue in ea parte, in qua peccatū admissū est hoc est in corde: *Cor contritum & hu-*

miliatum Deus non despiciet. Iam quomo- do anima se Deo in omnibus subiicit, quomodo priora damnat, & revocat? Quid dicam, quod anima sic Deo sub- ditur, ut de ea proprium agat trium- phum? Ad hoc significandum passim in Scripturis conversio peccatorum ex- plicatur per clades, & excidia, Psal. 48. *In spiritu vehementi conteres naves Tharsis.* Augustinus per naves intelligit, diver- sas nationes, quarum superbiam Ghri- stus evertit, dum eas convertit ad fidem Psal. 103 *Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita ut non sint.* Basilius, non ut pe- reant, orat, sed ut convertantur. Psal. 149. *Et gladij ancipites in manibus eorum. ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* Vide qui sint in Apo- stolorum manibus gladij, increpationes. Sophon. 3. *In igne zeli mei devora- bitur omnis terra; quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant eibumero uno.* De igne Evangelij interpretatur Sanctu Hiero- nymus: ex quibus constat quod dixi- mus, maximam victoriam de pecca- tore esse per veniam, quæ soli pœni- tentiæ tribuitur. Quod autem inde Deo accedat voluptas ex naturali modo agendi per bonitatem, faciunt hoc plu- rimæ Christi parabolæ, uti Patris fili- um prodigum reverentem suscipientis: & mulieris quæ drachmam reperit; un- de gaudium Angelorum super uno pec- catore pœnitentiam agente, nihil ali- ud significat quàm laudes quæ ab An- gelis Deo dantur super conversione peccatoris: Vide non vulgare huius voluptatis Dei exemplum in insigni peccatore, nempe Achab, de quo dicit

R

Scriptu-

Scriptura 3. Reg. cap. 16. *Fecit Achab malum in conspectu Domini super omnes, qui fuerunt ante eum; quantumvis pessimi Reges ante eum processissent: nihilominus tamen ubi primum de peccato suo dolens scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite: etiam si omnia illa fuerint tantum pars quaedam, eaque minima pœnitentiæ, Deus sic afflictum videre non potuit, quin de subjugato sibi adversario gloriari cœperit apud Eliam: *Nome vidisti humiliatum Achab. coram me? quia igitur humiliatus est mei causâ, non inducam malum in diebus eius.* Ita Deus facilem se præbet ad pœnitentiam.*

Quæ cum ita sint, quis jam peccatori exculpationis locus esse potest ubi tã facilis est veniã? Age enim quid cessas? cur pœnitentiam non agis? quid times, quid vereris? an Dei iudicio & minas, an supplicia? Ignoras quod sola pœnitentia te ab illis liberare potest? an peccatorum tuorum multitudinẽ, an gravitatem? tu ne pœnitentiæ vim, ac virtutem nosti ut decet? post tot promissa, post tot exempla: nova, vetera, omnis generis, ubique gentium, in omni hominum conditione? Cogita Deum iratum, minas jaçantem, supplicia intentantem; cogita eius potentiam, maje-

statem, immò furorem, ac in pœnas effusum, si adfuerit, si obstiterit pœnitentia, de Deo irato, de tam potente, triumphum aget. Sed tibi odiosum est, vel pœnitentiæ nomen. Certè si Deus pro peccatorum condonatione postulasset omnia bona nostra, quis dare nõ debuisset? si petiisset, ut omnia supplicia, & omnia adversa tolerarem, quis pati non debuisset? Jam cum ei pœnitentia sufficiat, quis ab ea excusare se potest? quod si non ambigis, quid expectas, vel in quale tempus remittis? Ignoras quod quoniam benignitas Dei te ad pœnitentiam adducit? tu vero, ait Apost. Rom. 2. *Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iusti iudicij: qui enim opponit duritiam suam Dei benignitati, & impœnitentiam pœnitentiæ, meretur, ut Deus convertat divitias bonitatis suæ in thesaurum iræ, ac suppliciorum: sed qui confugit ad pœnitentiam, nihil habet quod metuat; nam sicut impœnitentia jungitur thesauris iræ, ita pœnitentia divitias bonitatis experitur: verè enim Deus dives est in misericordia quæ pœnitentiam inspirat, pœnitentiæ veniam concedit & gratiam, & gratiæ gloriam subnectit. Amen.*

* *